

นิราศตั้งเกีย

หลวงนรเนติบัญญัติ (แหว) แต่ง

ขุนไวยวรรณเวช (แก้ว แววศร) บุตร

พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ

นางชุ่ม นรเนติบัญญัติ มารดา

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑

นิราศตั้งเกีย

หลวงนรเนติบัญญัติ (แหว) แต่ง

ขุนไวยวรรณเวช (แก้ว แหวศร) บุตร

พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ

นางชุ่ม นรเนติบัญชากิจ มารดา

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๓

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111004058762

นางชุ่ม นรเนติปัญชากิจ

พ. ศ. ๒๓๙๕—๒๔๗๕

นางชุ่ม นรเนติบัญญัติ

พ. ศ. ๒๓๙๕—๒๔๗๕

คำนำ

ในการณานปณิจศัพมารดาของข้าพเจ้าครั้งนั้น ข้าพเจ้าจำเ็นจะต้องค้นองคุณบวรดาท่านที่เคารพและนับถือทั้งหลาย ซึ่งได้กรุณามาร่วมในงานศพเพื่อเป็นเกียรติยศแก่ท่านผู้ล่วงลับไปและตัวข้าพเจ้า จึงเห็นว่าควรพิมพ์หนังสือที่เป็นเรื่องสนุกเพลิดเพลินและมีคติเจอบนอยู่บ้างขึ้นส่งของคุณท่านดีกว่าอย่างอื่น ส่วนหนังสือที่จะพิมพ์นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าหนังสือ นิราศดงเกย เป็นดดีที่สุด ทว่าดดีด้นั้น เพราะหนังสือนิราศดงเกยนั้น บิดาของข้าพเจ้าเป็นผู้แต่งขึ้นเองจึงเป็นการเหมาะสมที่จะพิมพ์ขึ้นในโอกาสที่ข้าพเจ้าจัดการส่งของคุณมารดาข้าพเจ้าในคราวนี้ เท่ากับเป็นการเผยแพร่ในเกียรติคุณของท่านพร้อมกันไปในคราวนี้อีกด้วย

อนึ่ง หนังสือนิราศดงเกยนั้น เมื่อบิดาของข้าพเจ้า

คำนำ

ในการณาปนกิจศพมารดาของข้าพเจ้าครั้ง ข้า
พเจ้าจำเ็นจะต้องส่งของฃ่นบรรดาท่านที่เคารพและ
นับถือทั้งหลาย ซึ่งได้กรุณามาร่วมในงานศพเพื่อเป็น
เกียรติยศแก่ท่านผู้ล่วงลับไปและตัวข้าพเจ้า จึงเห็น
ว่าควรพิมพ์หนังสือที่เป็นเรื่องสนุกเพลิดเพลินและมี
คติเจอบนอยู่บ้างจนส่งของฃ่นท่านดีกว่าอย่างอื่น ส่วน
หนังสือที่จะพิมพ์นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าหนังสือ นิราศ
ดงเกย เป็นคติที่ดี ทว่าดีด้นนั้น เพราะหนังสือ
นิราศดงเกยนี้ บิดาของข้าพเจ้าเป็นผู้แต่งขึ้นเองจึง
เป็นการเหมาะสมที่จะพิมพ์ขึ้นในโอกาสที่ข้าพเจ้าจัด
การฃ่นของฃ่นมารดาข้าพเจ้าในคราวนี้ เท่ากับเป็น
การเผยแพร่ในเกียรติคุณของท่านพร้อมกันไปในคราว
นี้อีกด้วย

อนึ่ง หนังสือนิราศดงเกยนี้ เมื่อบิดาของข้าพเจ้า

คำนำ

ในการณานกิจศพมารดาของข้าพเจ้าครั้ง ข้า
พเจ้าจำเ็นจะต้องด้นองคุณบรรดาท่านที่เคารพและ
นับถือทั้งหลาย ซึ่งได้กรุณามาร่วมในงานศพเพื่อเป็น
เกียรติยศแก่ท่านผู้ล่วงลับไปและตัวข้าพเจ้า จึงเห็น
ว่าควรพิมพ์หนังสือที่เป็นเรื่องสนุกเพลิดเพลินและมี
คติเจอบนอยู่บางชิ้นด้นองคุณท่านดีกว่าอย่างอื่น ด้น
หนังสือที่จะพิมพ์นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าหนังสือ นิราศ
ดงเกย เป็นคติที่ดี ทว่าด้นด้นนั้น เพราะหนังสือ
นิราศดงเกยนี้ บิดาของข้าพเจ้าเป็นผู้แต่งตนเองจึง
เป็นการเหมาะสมที่จะพิมพ์ขึ้นในโอกาสที่ข้าพเจ้าจัด
การด้นองคุณมารดาข้าพเจ้าในคราวนี้ เท่ากับเป็น
การเผยแพร่ในเกียรติคุณของท่านพร้อมกันไปในคราว
นี้อีกด้วย

อนึ่ง หนังสือนิราศดงเกยนี้ เมื่อบิดาของข้าพเจ้า

คำนำ

ในการณานปณิจศพมารดาของข้าพเจ้าครั้ง ข้า
พเจ้าจำเ็นจะต้องต้นของคุณับรรดาท่านที่เคารพและ
นับถืงหลาย ซึ่งได้กรณามาร่วมในงานศพเพื่อเป็น
เกียรติยศแก่ท่านผู้ล่วงดับไปและตัวข้าพเจ้า จึงเห็น
ว่าควรพิมพ์หนังสือที่เป็นเรื่องสนุกเพ็ดเพดินและมี
คติเจอบนอยู่บ้างต้นของคุณท่านดีกว่าอย่างอื่น ต้น
หนังสือที่จะพิมพ์นี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าหนังสือ นิราศ
ดงเกย เป็นคตที่ดี ทว่าคตดีนั้น เพราะหนังสือ
นิราศดงเกยนี้ บิดาของข้าพเจ้าเป็นผู้แต่งขึ้นเองจึง
เป็นการเหมาะสมควรที่จะพิมพ์ขึ้นในโอกาสที่ข้าพเจ้าจัด
การต้นของคุณมารดาข้าพเจ้าในคราวนี้ เท่ากับเป็น
การเผยแพร่ในเกียรติคุณของท่านพร้อมกันไปในการ
นี้ออกด้วย

อนึ่ง หนังสือนิราศดงเกยนี้ เมื่อบิดาของข้าพเจ้า

คำนำ

ในการณาปนกิจศพมารดาของข้าพเจ้าครั้ง ข้า
พเจ้าจำเป็นจะต้องส่งของฌริณบรรดาท่านที่เคารพและ
นับถือทั้งหลาย ซึ่งได้กรุณามาร่วมในงานศพเพื่อเป็น
เกียรติยศแก่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้วข้าพเจ้า จึงเห็น
ว่าควรพิมพ์หนังสือที่เป็นเรื่องสนุกเพลิดเพลินและมี
คติเจอบนอยู่บางชิ้นส่งของฌริณท่านดีกว่าอย่างอื่น ส่วน
หนังสือที่จะพิมพ์นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าหนังสือ นิราศ
ดงเกย เป็นดั่งที่สุด ทว่าดั่งดั่งนั้น เพราะหนังสือ
นิราศดงเกยนี้ บิดาของข้าพเจ้าเป็นผู้แต่งขึ้นเองจึง
เป็นการเหมาะสมที่จะพิมพ์ขึ้นในโอกาสที่ข้าพเจ้าจัด
การฌริณของมารดาข้าพเจ้าในคราวนี้ เท่ากับเป็น
การเผยแพร่ในเกียรติคุณของท่านพร้อมกันไปในคราว
นี้อีกด้วย

อนึ่ง หนังสือนิราศดงเกยนี้ เมื่อบิดาของข้าพเจ้า

ได้พิมพ์ขึ้นแล้ว ได้นำขึ้นถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ฯ ได้ทรงมีลายพระหัตถ์เป็นโคลงดิศพบระทานแก่มิคาของข้าพเจ้า ซึ่งนับว่าเป็นพระกรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่อต่อดวงค์ตระกูลสืบต่อ ๆ มา ต่อมาในเดือนมิถุนายน ๒๔๗๘ นายพันตำรวจตรี หลวงสวัสดิ์ธิริเรืองเดช (เชย แววดศรี) น้องชายของข้าพเจ้า ได้พิมพ์หนังสือนิราศดงเกยนั้นขึ้นซ้ำร่วยในโอกาสหนึ่ง ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าได้พิมพ์ลายพระหัตถ์ฉบับนั้นไว้ด้วย จะเป็นการเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงได้ให้พิมพ์ลายพระหัตถ์ที่กล่าวแล้วลงในหนังสือนี้เป็นครั้งแรก เพื่อเป็นการเทอดเกียรติคุณของท่านบิดาข้าพเจ้าเพิ่มขึ้นอีกได้หนึ่งด้วย ในคราวนี้ก็ได้พิมพ์ไว้ในหน้าต้นด้วยแล้ว

หากกุศดกรรรมใด ๆ อันเกิดขึ้น เนื่องจากการฉาปนกิจและซ้ำร่วยหนังสือแล้ว ข้าพเจ้าขออุทิศกุศดกรรรมนั้น ๆ แก่ท่านบิดาและมารดาผู้บังเกิดเกล้า

(๓)

ของข้าพเจ้า แม้ว่าท่านผู้เป็นบรรพการทั้งสองจะสถิตย์
ณสถานใด ๆ ก็ดี ขอจงทราบด้วยญาณวิถีสถานใด
ทางหนึ่ง เพื่อเป็นบัดตานโมทนาบุญกุศลสืบต่อไป
และขออำนาจกุศลจริยาทั้งนี้ จงเป็นปัจจัยอำนวยผล
สนองแด่ท่านผู้เป็นบรรพการทั้งสองที่ล่วงดับไปแล้วนั้น
จงทุกประการเทอญ

ขุนไวยวรรณเวช (แก้ว แว่วศรี)

วันที่ ๕ มกราคม ๒๔๘๓

คำอธิบาย

ด้วยเมื่อมีกน พ. ศ. ๒๔๓๐ ฝรั่งเศสจะปราบ
ปราบพวกฮ่อทางเมืองต่งเกีย การจับเกี่ยวแก่พระ
ราชาณาเขตต์ ในเวลานั้นรัฐบาลฝรั่งเศสขอให้ข้า
หลวงไทยไปด้วยกับกองทัพฝรั่งเศส เพื่อไปเป็นการ
ระดมทั้ง ๒ ฝ่าย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้จัดข้าหลวงกอง ๑ พระไพรัชพากย์ภักดี ทอน
บุญนาค กระทรวงต่างประเทศเป็นหัวหน้า หลวง
คำณวนคึกคานันต์ ศรี ปายะนันท์ กรมแผนที่ ซึ่งมคธ
เป็นพระยาคำณวนคึกคานันต์ กับนายบรรหารภูมิศักดิ์
เพื่อน กรมแผนที่ เป็นข้าหลวงรองรวมเป็นข้าหลวง
๓ นาย ขุนปราบชลไชย ขุน ดำม ซึ่งต่อมาได้เลื่อน
เป็นหลวงจรจรรณนาย ๑ นายแฉว กระทรวงต่าง
ประเทศเป็นเลขานุการสำหรับจดหมายเหตุ นาย ๑
รวมเป็น ๕ นาย ไปราชการครั้งนั้น

นายแฉว เป็นบุตรขุนตำรวจประเสริฐ นุช อาตักษณ
ซึ่งเป็นจีนตกมีชื่อเดิมในรัชกาลที่ ๕ ได้แต่งหนังสือ

(๕)

หลายเรื่อง เช่นฉันทัตถ์รเดวีญพระมหามณีนัน
ฉันทกัถอมตัมเด็จพระเจ้าดุกยาเธอเป็นต้น นายแหว
ได้ศึกษากรรมจนแต่งกายกตอันในล้านกับดา ไป
ราชการคราวนั้นจึงแต่งนิราศเรื่องนเรศวรว่านิราศดงเกย
แต่เห็นจะเป็นเพราะนายแหวเป็นผู้รับราชการกระทรวง
นิยมในทางราชการเป็นสำคัญ เช่นหม่อมราโชทัย
ม.ร.ว. กระจ่าง อิศรางกูร ณ อยุธยา ที่แต่งนิราศ
ตอนดอน ความในนิราศที่แต่งเป็นเจ้าจดหมายเหตุ
การที่เดินทางเป็นสำคัญกว่าจะว่าในทางดงเกย เพราะ
ฉะนั้นนิราศดงเกยนั้นจะเป็นจดหมายเหตุระยะทาง
ที่หาหลวงไปครั้งนั้น แต่งเป็นกตอนก็ว่าได้ โฉหาร
ที่แต่งก็ไม่เจอ จึงเห็นว่าควรพิมพ์ให้แพร่หลาย และ
รักษาด้านจนไว้อ่านให้ศูนย์เสีย

นายแหวนั้นไม่ใช่แต่แต่งกตอนได้อย่างเดียว เป็น
ผู้รักในการศึกษากฎหมายด้วย ต่อมาได้เป็นที่หมื่น
พิพิชอักษร แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไป

(๖)

ช่วยราชการกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เมื่อโปรด
ให้เป็นข้าหลวงพิเศษจัดการศาลยุติธรรมเริ่มแรกใน
มณฑลกรุงเก่า ต่อมาได้รับพระราชทานสัญญาบัตร
เป็นหลวงนรเนติบัณฑิต ในกองข้าหลวงพิเศษ
แต่จ้งได้ก้งแก่กรรม.

หอสมุดแห่งชาติ

กรมศิลปากร วันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ. ศ. ๒๔๗๘

១ ឲ្យតែចាំអនុវត្ត ដំរើប ចោល
 អ្នកដើម្បីស្វែងរក ដំរើប
 ឲ្យអ្នក ដំរើប ក្នុង ក្រុង វិសេស
 ដំរើប ក្នុង ក្រុង វិសេស ។

២ ឲ្យតែចាំអនុវត្ត ក្នុង ក្រុង
 ក្នុង ក្រុង វិសេស ក្នុង ក្រុង
 ក្នុង ក្រុង វិសេស ក្នុង ក្រុង
 ក្នុង ក្រុង វិសេស ក្នុង ក្រុង ។

៣ ក្នុង ក្រុង វិសេស ក្នុង ក្រុង
 ក្នុង ក្រុង វិសេស ក្នុង ក្រុង
 ក្នុង ក្រុង វិសេស ក្នុង ក្រុង
 ក្នុង ក្រុង វិសេស ក្នុង ក្រុង ។

๕ นอนหลับที่ศาลาธรรม ตามลม,
ดูท่าหมู่ผู้ตามพระ มาหา
เพื่อ ความสุขใจตามลม (กุ่ม) ตามมา
และแสงเหนือคณิก ใต้ไม้ อาบแดด "

๕) ทั่วทุกแห่งนั้น ก็เป็นเหมือน
 สมบัติอันประเสริฐ
 ของโลกนี้และโลกหน้า
 เป็นสมบัติอันประเสริฐ

၆ ဂွေဝံတရဲဝံတရဲဝံ
 ကံတံတံတံတံတံ
 တံတံတံတံတံ
 တံတံတံတံတံ

นิราศดงเกี้ยว

๑ นิราศเริ่มมีเรื่องเมืองดงเกี้ยว จำจากนงห้อย
หอยเคยคดอเคย ตะห้อยตะเหี้ยห้วงรักพักตร์รยพา
พี่หน่ายนุสรสุดไถดแต่ใจจิตต์ เหมือนกายดีที่ถึง
เด่นห้อยเคหา ล้วนตัวน้องของพี่ห้วงเหมือนดวงตา
จงรักษาไว้เกิดเจ้าอย่าเศร้าใจ ด้วยมีช่องโอกาส
มารัก จึงขอคิดหน่ายรักสักถ่มมัย แม้นบุญรอด
ปลดอศพาชนิราศภัย คงมาได้ถึงเคหาเจ้าคนช
ไรจะร้างห่างน้องไปท่องเที่ยว อย่าเฉยคิดเห็นไม่
เป็นผล ถึงรักใครไม่เท่ารักพักตร์วิมต เมื่อได้ยด
แต่ยังยวนชวนเสียดาย ขอฝากดัดย้อมจรูรตพจนาท
พิสดาทเนอดนอมหอมไม่หาย จึงขอถาหน้าแฉ่มทั้ง
แก้มกาย ไม่แก่งหน้ารูปสงวนวรรณระของ ณวัน
ศุกร์เดือนย่ำขันสามคำ พิโรว่ารักแรกจะแตกสอง

ปีกุนจุดศักราชรอง ในพันธองดีสืบเกล้าจากเย้าเรือน
 ต้องหน่วงจิตตถึงจะคิดก่ตั้ง ด้วยเป็นดังจำใจใคร
 จะเหมือน ได้ทราบข่าวว่าจะไปนั้นหลายเดือน แต่
 พวกเพื่อนเขาว่าจวเกือบค่อนปี แล้วถึงเคหามาวัน
 นั้น ขึ้นกำปั่นเมตหน้าโรงภาษี พร้อมกับพระไพล
 จัตกดี ท่านเป็นข้าหลวงกระทรวงนาย กับท่าน
 หลวงค่านวณศรชาน นายบรรหารภูมิเพิ่มเติม
 นาย พนักงานแผนที่มอญาย ภูแยบคายวัดประเทศ
 เขตคันคร ท่านขุนปราบปราชญ์ญวนเป็นล่วนตาม
 รัชชความพจนานุทาทรรณ อีกตัวเราเป็นเสมียนเขียน
 สุนทร เรียงอักษรตั้งไว้ไปตโปรดประจำ ท่านทั้ง
 หดายสบายอยู่ผู้ตั้ง เวลาดังกำปั่นวันยังค่ำ ได้ยด
 นุชบุตรหลานออกพาดำดำ ยังตั้งข้าสุขเกษมอิมเอน
 ใจ แต่ตัวเรากับสหายนายบรรหาร ไม่พบพานเขา
 มิตรพิสมัย ทั้งสองคนทระกำช้าอาดัย ถอนฤทัย
 ทุกข์เหลืออยู่เรือเมต นิจจาเฮ้ยเคยอุ่นแม่นุ่นเนื้อ ไม่

รู้เมื่อสมชวัญมาเห็นเห จะเปิดาเปิดยวเที่ยวไปใน
 ทะเล ดูกะเนที่จระเข้นักกลับมา เป็นเวรกรรมจำ
 ร้างให้ทางน้อง เคยร่วมห้องสัตว์จนเส้อยู่เคหา ยิ่ง
 ว่าเด็กนักกิดกิดคิดคร มาจำจำจำไกลด้ายวรรณ เรือ
 ด้รำนกวันล่นมอชิงท้อถอย สดลมอยอยู่บนฟูก
 เหมือนลูกศร จนออกเรือเห็ดอระอานาวาจร เป็น
 ด้นตอนภคินเมื่อดริยาม จึงจบหักดัดดิดอกกอนาก
 บังคมบาทธิบดินทรมินดียม จงคุ้มภัยไปเป็นสุขทั่ว
 ทุกนาม ให้มีความพูดสัตว์ดีพัฒนา เรือกำปั่นขึ้น
 จักรออกพักใหญ่ แสงอุทัยรุ่งรางสว่างหัด ถึง
 สุมทระเจดีย์มีธมญา ให้อวันทาขอพรเมื่อจรทาง เห็น
 บ่อนผิเดือสุมทระสุดสง่า มีบันนดารพัตรไม้ขัดขวาง
 แม่นคัศตรูคิดร้ายคงววยวาง ยิ่งหักกลางจมยับไม่กดับ
 คน ทุกวันนบ้านเมืองรุ่งเรืองมาก ปราศจากข้าศึก
 ไม่คึกฉั่น แต่สร้างไว้ให้จรงอยู่ยงยืน ดังบอกป็น
 เรียงรายใบเดมา เห็นหน้าเมืองสุมทระด้านชาญดนาม

ดุงดงามส้มอำนาจวาลนา คิวเจ้าเมืองเรืองบุรีมี
 บัญญา วิชาหาตายชนิดทั้งกิจการ จึงโปรดเกล้า
 ให้บำรุงผดุงราชฤทธิ์ ทงอำนาจยศถาภักษาต เป็น
 เกรษฐี่มีสัตยชวาลย์ ดั่งตำราบุญศิธรรมดัมคี่ พอ
 ถึงแหดมฟ้าผ่าหน้าอนาถ นึกขยาดเต็มคอกเหิมอนกตวัณ
 รามสูรอยู่ที่ไหนขอไปที่ ยกชวี่ไว้สักครั่งพอบังตาย
 ยอย่าเพื่อผ่าขานีรารัดธวาทนุช แม้นม้วยมุตเหนือเย็นจะ
 เป็นหม้าย มองไม่เห็นฟ้าแต่มึนแบบคาย ค่อยดบาย
 แถ่นมาตามด้าชด พอเรือออกปากอ่าวยิ่งเปิด้าหวิด
 พระพายฉิวเย็นฉ่ำเหมือนน้ำฝน หนึ่งชะเง้อแต่ดูฝั่งยัง
 กังวอด โทดค้ำบดแหดมชะวากปากทะเล เห็นเรือโคม
 กะโจมไผ่อยู่ในน้ำ ดอยประจำคั่นชัดคูปักคูปะ อยู่
 ตามดอยน้ำไหลให้กระเน ถ้าเรือเหเข้าไปติดผดิด้า
 รวง ด้วยทรงพระกรุณาเรือค้าขาย ดูจางจ่าย
 ราชทรัพย์นับกะถาง ทำให้แจ้งแห่งหนชลทาง เวล
 กถางคั่นค้ำจิงตามไฟ พอพนันกับต้นให้รอจักร

เราเห็นพักจึงได้ถามตามสงสัย ทราบว่าจะตั้งคนนำ
ร่องไป เพราะมาใกล้เมืองของเขาที่เผ่าคอย ๆ

๑ ฝ่ายฝูงในเรือเชื่อนำร่อง นั้นต้องกตัญเ็น
พวกเบ็ดหมวกห้อยย ดูเกศาฎาออกโทรมเหมือน
โคมตอย อยู่เรือน้อยประมาณยาวดึกเกล้าฯ พอสั่ง
นำร่องไปก็ใช้จักร เที่ยงวิดวกดินฐออกซู่ซ่า อุโฆษ
ก้องทอ้งกำปั่นต้นมา ดูนาฉ้างว่างห่างต้นดอน
ไม่เด่นดัดคัคคั่นฝนสมุทร . ดังมารุตรีวันชล
กระฉ่อน ดูไกลเกาะตะเมาะตามดำคร กำปั่น
จรดงทท้ายสัง เจ้าพวกบอยอาน้ำทำถูก หุงข้าว
สักซบกระหรีมีโต๊ะตง เหล้าแกแสดกด้วยส้มขนมปัง
เชิญให้นั่งกินละดวกแต่พวกเรา พอระฆังบาทดีดีโง
ด้าย อิมสบายเข้ากับเป็นอันเณ ชันมานั่งดาษฟ้าทำ
ขุ่นาเขา แต่พวกเราเห็นกันเท่านั้นเอง ฝรั่งเดินไปมา
พูดจาพว้า พังยักคำไม่รู้จักว่ากักเหมง จะตั้งภาษา
ดักคำกียาเกรง ขายกางเกงที่เราได้ไว้กับตัว ใคร

ไม่รู้ดูเหมือนชาวยุโรป แต่งเครื่องครบชุดพื้นนั่งต้น
หัว ถึงอย่างนั้นเราใจยังไม่กลัว ถ้าจวนตัวทำไมพอ
ได้การ แต่คุณพระทรงวัดต้นคิด พูดอังกฤษเจน
ภาษาอาวสาน แต่กับต้นต้นหนัดวันคั่นงาน เป็นชาติ
ชาญฝรั่งเค็ดผิตเพศกัน ท่านยังพูดรู้ภาษาอักษมาศวัย
เหมือนรักใคร่กันสนิทไม้มิตถัน จนพวกเราค่อยสบาย
นายกับต้น เขาจัดสรรรักกันอยู่คอยดูการ ฯ

๑ เห็นเกาะด้ามมือยอชอพิถก จดบันทึกไว้ให้
แจ่มแจ้งดั่งดาร์ นี่ใครหนอช่างมาย่อมมอบราณ มัน
เกิดการเด่นตระกตามถึงด้ามมือ คิดถึงนุชสุดวิถก
หัวอกหญิง ถูกมือคั่งมันมาดุดคงหลุดปรีอ เราต้อง
กำหมัดอยู่ยัดยื่อ เขาด้ามมือจะต้องได้เอาไปครอง ฯ

๑ เห็นเกาะขามนามด้อยมีจิตต์ คงจะคิดกลัว
เราเป็นเจ้าของ ขอให้ขามเหมือนเกาะเหมาะทำนอง
อย่าหมายปองสิ้นวอดที่ชวนแฉ ฯ

๑ เห็นเกาะด้านแฉออกดิบดักดิบเดิน มองไม่

เห็นบ้านที่ไหนไกลกระแด่ เออใครหนอนำขันมาผัน
แปร ฤาเรียกแก้เกาะเรื่องให้เปิดองคฺว แต่ที่จริง
ยอดเขาเป็นเงก้าน ดูแดงค่านเดียนโตนเหมือนโกน
หัว ทั้งพฤษภาไม่งอกดั่งหนอกว แต่ไม่ทัวไปทั้งภู
ดูเป็นวง เออแต่เขายังด้านกระบานหิน มันไม่ดัน
หลากจิตต์พิศวง ฤาของกายดิษฐ์ฤทธิรงค์ จำ
เพาะลงมากินดินคิรี เขาจึงเรียกเกาะถ่านนานคังกับ
ช่างอาภัพหมดชาดาแะวาคี. แม้นผู้คนอาศรัยใจไม่ตี
ต้องทั้งที่เกาะถ่านประจานตน ฯ

๑ ถึงเกาะวันจินตนาภาษาสัตว์ มันเที่ยวกุด
มั่งดำเหมือนห่าฝน ช้าขอแต่้องรักเดียวสักคน อย่า
บินวนไปกุดให้ขี้ใจ เห็นหินผาหน้าเกาะคั่นเขา
แะระ ที่แง้มแะคั่นกระบอกเข้าออกได้ ที่ชาววาม
กอบดอกเป็นปดอกใคร เหมือนเขาไม้ท่าเด่นไม่เห็น
ดิน ที่น้ำเค็มท่วมไม่ถึงมันจึงรก ถึงไม้ปักมัดแ
คดุมเง่หิน ช่างต่างเตียนเตียนคาดด้วยจาริน มันชะ

หินถูกคด้นทุกคืนวัน ๑

๑ ถึงเกาะไผ่ไม่เห็นมีกอดี้ตัก แดงนุกถ้วน
พฤษภานาถันท์ ค่นไม้ใหญ่คล้ายผาเบียดูเคยครัน
ก็เพราะมันบังหมอกแดงออกไกล ๑

๑ เห็นเกาะครามตามภาษาเวลายาก นำชื่อฝาก
ครามดิบลึกดิบไผ่ เพื่อเนื้อหอมย้อมผ้าชุบสระใบ ให้
สระใจนุ่งห่มส้มอินทรีย์ แต่ทราบจิตต์ว่าเจ้าคิดเกลียดค
ผ้าเขียว ชอบนุ่งเกยวุ่นงายระบายดี ถึงคัวแก่แด
ยังกาดังค ๕ ทงตาบ่นวดเหลือเหมือนเนื้อทิพย์ ๑

๑ ถึงเกาะยอชื่อในอย่างไรหนอ ฤๅผลยอมี
ชุกทั้งตักดิบ นึกอยากกินด้นกับพนักนียบิบ ได้ตัก
ดิบคำก็คงพอการ อันผลยอพอใจทั้งชายหญิง มัน
คัจจิงจับจิตต์สันิททวน รู้ว่ายอก็ยังชอบดู้หมอบ
กราน เหมือนนำตาตาทาปากอยากให้อยอ อย่างว่าแต่
เขาเคยฉนั้นเคยถูก รุ่งจุมกได้เหมือนควายน้ำลายสอ
แต่เรามาครวณเหมือนชวอ มีทงยอทั้งยกขึ้นอกใจ ๑

๑ ถึงเกาะเตี๋ยเหลือกถั่วตัวพยัคฆ์ หมอบประ-
จักษ์นอนเห็นเป็นไศล รูปร่างโตถนัดไม่กัดใคร เป็น
เรือใหญ่จำศีลคอยกินลม ฯ

๑ แดเห็นเกาะจรเข้เหี้ยหวั่นระ คูเกาะมองเขม้น
ยังเห็นดม เขาว่าหางดำคัญที่มันจมน ให้เรือดำแตก
ไปก็หลายดำ ถ้าเกยเข้าที่ไร้มักไม่รอด ยาวตลอด
แหลมเป็ดอยเฉยถดำ เป็นหินถ้วนังอยู่ดูประจำ
มันจมนานอนชุ่มชุ่มตะใคร ฯ

๑ ถึงเกาะพระระยะทางมากดางคด้น แดทะมื่น
เรียงเป็นแถวแนวไศล ไม่ดูเห็นบ้านช่องมองแต่ไกล
เพราะเรือไฟแด่นถัดคุดอกถัก แดตั้งเกดเห็นตลอด
บนยอดเขา เป็นบุ่มเปาเหมือนภิกขุไม่รู้ถัก คนจึง
เรียกเกาะพระให้อธิก คูปถักกัจจรวัยขันจิงจิง
เมื่อมองเห็นเช่นนั้นจึงวนทิศ คงสถิตย์ถัดมมุติพุทธ
ถึง ขอให้คุ้มข้าทวงคอยทวงถึง บำบัดตั้งดรรพภัย
อย่าได้พาน ทั้งเหยาเรือนเพื่อนอราของข้าเจ้า ที่

โคกเคียวคอยหาน้ำส่งดาว จงคุ้มภัยพาสาวธูการ
 ดุขตำราญพุดพิพัฒน์สวัสดิ์ ฯ

๑ ครั้นมาถึงที่เขาเกาะเจ้าจูน ดูเหมือนท่อนอยู่ใน
 น้ำจามะหรี ทั้งคนหมากรากไม้ก็ไม่มี ดัชนีฐานดี
 ปูนแห้งแดงมอซอ ช่างเกิดอยู่ในน้ำเหมือนท่าเงิน ได้
 มาเห็นอศักรยัชชจริงหนอ ไฉนจึงขอเขาเป็นเหล่ากอ
 เรียกกันจ้อไม่ว่าใครในชดา ฯ

๑ เห็นเกาะहतักปักอยู่ดูเป็นหย่อม รูปเหมือน
 พ้อมอย่างดัดมีฝา ดูด้านแดงแห้งผิงถดงดา ไม่มี
 หน้ำลึกเดินเห็นวิถด แต่แต่ไถดคด้ายดอกบัวหรือหัด
 เต่า มั่นนำเขาไปไว้ปลูกไผ่สน ได้ชมเด่นเป็นดังว่า
 ในลำซด เหมือนกับคนกดันแกด้งมาแต่ร้างท่า ใน
 หมุ่นมีตะเมาะเกาะต่าง ๆ , จะต้องอ้างให้จ้งดังฉนำ
 เห็นเกาะจวงเกาะจันทร์คนเป็นดำ ใหญ่กำยำซ้อน
 ขั้บดัดบัต คิดถึงจันทร์กระแจะจวงดวงสมร บรุ้ง
 ขจรเจิมพักตร์เป็นศักดิ์ศรี หอมตระหวดบอบหน้าทุก

ราตรี ชื่นฤดีบรรจบที่นอนเนา พัดบาทจากนุช
 สดวิโยค ไม่วายไศกเสียดทรวงนั่งง่วงเหงา ดึก
 เมื่อไรจะได้กัณยพินเรา มาไกลเจ้าทรมสงวนหวด
 ละครอง ฯ

๑ เห็นโรงโขนโรงหนังหนังพิณ ยิ่งเพ่งพิศดู
 เหมือนเขม้เจ้าของ นีหนังใครหนอมาเด่นเด่นคะนอง
 พังเสียงกลองเงียบดังคอคักรรย์ ทั้งโรงโขนก็ไม่มี
 ตัวที่ไหน นิ่งงานใครหามามันน่าขัน หรือหตบเจ๊กเจ้า
 กล้วยม้ามักัน เห็นสำคัญแต่บ้านกกากิน แต่รูปนั้น
 ตะม้ายคล้ายโรงหนัง เหมือนจอตงไอ้โงงเป็นโรง
 หิน เราจึงเรียกชื่อมาอยู่อาจิน เมื่อไต่ยินแล้วมายด
 ต้องจนใจ ฯ

๑ เห็นนางเกดโอเหล็ดสนุกกระจุกกระจิก ช่าง
 ชุกชิกเรียงเป็นคับสลับไค่ด แต่เค้าเงื่อนเหมือนนาง
 มาวางไว้ เราจึงได้ฉายาน่าพิลึก ฯ

๑ เกาะอ้ายแรตรูปรีไม่มีผิด ทั้งจริตกิริยาน่า

ตะอึก เหมือนเดินต้องท่องนำตามจะนึก ถ้ารู้สึกว่าเขาเวลานี้ ๑

๑ เห็นเกาะตามแถวต้นกระบวนน้ำ ทิศนา
ทิวไม้คล้ายสระ ที่แห้งตายใบโกร๋นโคนครุกระ ที่
แห้วหวะเป็นช่องมองเห็นพู่ แต่อ่านกนางนวลมี
ถ้วนหลาย มันสบายชอบเกาะจำเพาะอยู่ บ้าง
ถอยนาหากินตามดินธุ บ้างบินพริ้วเวียนอ่อนจรวัด
โถ้นางนวลนอน้องมาพ้องนก แด่ดูออกหรือออก
ชาวเหมือนจาวถัน ตีเจ้าเหมือนเพื่อนยากที่จากกัน
จะนับวันว่างเว้นไม่เห็นนวล ๑

๑ ถึงเกาะทรายออกมาเด่นเห็นแต่หิน อีแอ่น
บินเวียนจับนับไม่ถ้วน ตัณฐานเหมือนกระดิ่งเท่า
วงจวน เป็นทราย่วนกรวดปนชอบกลดี แต่
ข้างน้ำชอบนอนบนก้อนผา ขนกลอดงาออกสะบัด
ตัวหัดก็ มักวิ่งคกอยู่บ้างเป็นตางปี ชาวบุรีรัมย์
ชอบดอบเอาไป อันนาวามายากลำบากเหลือ หน

ทางเรือต้องค้นคนก็ใหญ่ แต่หน้าดักต้องเดินเด่นอยู่
ไกล ได้มาไปทุกวันนั้นก่นก ๖

๑ เกาะที่ฉันพรรณนามาทงหลาย มินิยายเรื่อง
โตไม้โกหก จะว่าไปไหนเด้อเหมือนแพ้อก จึง
หยิบยกเอาแต่เกาะจำเพาะการ ถึงอย่างนั้นท่านทง
หลายมีชายหญิง จะคั่นคั่นดัดข้อบรรพการ พอ
เป็นเตาเอาเป็นหลัดกัณนิทาน ว่านานแต่ครั้งไหน
ตามใจกลอน ตามบ้องไถ่ยายแม่พั้งซึ่งมีบุตร บริดทุช
งามพรั่งยังสมร เรียกนางได้โดยชื่อต่อจร ถึง
นครกรุงจีนแสนยินดี ให้ไทยจ้อมาขอต่อตาบ้อง แก
ยกย่องให้เป็นพระมเหสี จึงเตรียมขันหมากมาจาก
ธานี ถึงวันดีจะสมานการมงคล ๖

๑ ฝ่ายเจ้าชายช้างตะวันตก ก็แพ้อกรักรุ่ม
ทุกชุมชน ขอนางโดยต่อยายแม่พอแก่จัน แก่ยกคน
บุตรสาวให้เจ้าชาย แห่ขันหมากมากกระไรดูไม่น้อย
ถึงตำรายิ่งของกองถวาย เขยทงต้องพ้องกันเข้า

ทั้งบ่าวนาย ก็นัดหมายขอให้ตั้งองค์บุรี แต่ต่ายาย
 ไม่รู้กันข้างซันนั้ ท่างกักอ้อมเฒะเกษมศรี ไม่ได้
 ถามเหตุผลต้นคดี เพราะอยากมีลูกแซ่ไว้เซยชม ก็
 ต่างคนต่างกั้มข้มเห้งอก ไม่ต้องเด็กให้ลำบาก
 ยากจนม เขาเป็นเชื้อริบตัมบุรีรมย์ เกิดนิยมเห็นงาม
 ไม่ถามกัน คาบ้องได้จะตั้งกับองค์เจ้า หางเบียดเด็ก
 รวยอุกินหมุ่หัน ขยายว่าฟังก์จะให้เจ้าตายพถัน จำเพาะ
 วันเดียวพ้องถึงสองคน ไม่ตกตงงงอยู่จ้งรื่อง ตา
 ก็เคื่องขยายก็แค้นกว่าแสนหน ต้องค้งค้งการวิหาให้
 เข้าตาจน ลงนงบนพมพากรรมของกู ฯ

๑ ฝ่ายเจ้าจันเจ้าตายโดนรายนั้ พ้อวิธักำถรรด
 แฉนอดตุ เมื่อดักถันปลาไหลมาได้ มีคั้ตรูเพราะ
 ผู้หญิงค้องชิงนาง ก็ต่างคนต่างเี่ยมเตรียมทหาร
 จะรบราญเจ้าบุรีทมทาง คาบ้องได้ให้ชนเขากนทาง
 พุดเป็นกลางว่าอย่าแย่งจะแบ่งปัน ฉวยตูกด้าวฉีก
 กลางขว้างให้เซย มันตกเคยอยู่เป็นเกาะจำเพาะซัน

เรียกว่าเกาะนมสาวเท่าทุกวัน อยู่ฝาก جنب ภูมิมี่พะยาน
 อีกซีกหนึ่งไปถึงตะวันตก อดห่อหมกบัวสาวทั้งคาว
 หวาน เจ้าตวยเห็นศัพโสโครกบันดาด ไม่ก่ดบ้าน
 เถยตายในสายชล เดี่ยวยังเป็นเขานอนยาวเหยียด
 ไม่น่าเกลียดเหมือนมนุษย์ดุจดนน ไต่ผ้าพันกระจับ
 กัดบิวด คังอยู่จนทุกวันไม่อันคราย เขาเรียกสาม
 ร้อยยอดดอดหมด ดันไม่ปดพูดเพื่อตะเมอหมาย
 แต่ทองมันนถมตงจมทราย ตกอยู่ฝ่ายนครังบาง
 ตะพาน เป็นกำเนิดเกิดประจำธรรมชาติ ดูกัดเอา
 ดับมาอดล้าน เป็นทองของเจ้าตายที่วายปราณ อยู่
 นมนานดงกบไม่นับปี ฯ

๑ ฝ่ายเจ้าเงินดินอาดยักให้โหย เห็นนางโดยซีก
 เดี่ยวเขี้ยวเป็นผี ก็ทำศัพทว่าจะเสร็จเจ็ดราตรี กับ
 ดั่งที่เป็นชนหมากไม่อยากเอา ทั้งโรงโชนโรงหน้
 คดังได้ของ ก็เคยกองอยู่เหมาะเป็นเกาะเขา ดำรพัตร
 ดัดวถึงหักดังเป็นเตา เรื่องดาเถาบ้องไถ่ยายรำพึง

แค้นส่งสารเจ้าจันแผ่นดินเฝง ถอดกางเกงค้างเปเล้า
เข้าไม่ถึง ต้องกลับไปพาราทำหน้าตั้ง ดันความหึง
หม้ายหอเพราะพ่อตา ฯ

๑ เรือกลไฟใช้จักรไม่พักผ่อน ตะวันรอนด่วง
กับพระยัมห์ดำ แฉ่นไชยดโคตคณินฝนชลา ชำมอ่าว
ลำครุขันจันทบูร ทะเลถึกก้นกอนาถให้หวาดความ
เลื่องโครมครามดังสนั่นแทบขวัญศูนย์ ดุน้ำเค็มเป็น
ประกายเหมือนไฟทูลย์ แฉ่นอาตุรเหี้ยมวแต่เห็นแต่
ดาว พวงข้าหลวงง่วงเหงาเศร้าสดด แต่งเครื่องยศ
เหมือนกันยงพันขาว แข่งกมถนประทุ้งเป็นราว
พูดเกรี้ยวกราดเฮฮาคล้ายอาวรณ์ มิได้เคอร์ฎาผู้
โดยสาร เขามีการกิจไปเมืองไซ่ง่อน แต่พูดไทยได้
ชัดไม่ชัดกลอน ชอบสุนทรทางนิยายใจอารี มานั่ง
เด่นเห็นสนุกทั่วทุกท่าน ให้เป็นการชอบหุระจุระจี จน
คุ้นเคยเอยรักล้ำลึก ใจเขาดีโอบอ้อมละม่อมละมุน
อันเรือไฟเจ้ากรรมเมตตาน เมื่อบาตรเข้าห้องแถว

ต้องหมุน เพราะร้อนไอไทดัดดีมวิมเป็นจุน ต้อง
 ว่าจุนเข้าออกกับอกระธา พอเข้าตัวรู้ดีวินขึ้นคั่นเด่น
 มองไม่เห็นทิวไม้ไทดัดฝั่งฝ้า ถึงเกาะข้างรูปดะม้ายค้าย
 क्षा ยืนจ้งง่าหึ่งเหมือนหนึ่งเป็น ทั้งเกาะจมอยู่กอง
 มองไม่หาย แต่ว่ากลายเป็นหินกัสน์เหม็น ถ้วนแต่
 ถึงดำคัญนั้นประเด่น ยังคิดเห็นถูกต้องของประจำ ฯ

๑ ถึงเกาะกุกฏเด่นครรวัดไทดเป็นหมอก จะพิศ
 ออกเหลือตาไม่น่าช้า แด่นมาถึงเกาะกึ่งกึ่งกำ ใคร
 มาทำเรือแพแต่เมื่อไร คือดาบ้องตากกงวงมันกว้าง
 บรรวิทุกข้างหนักจันช้ไทด ต้องทั้งอยู่เป็นเขาไม่เอา
 ไป เป็นกงใหญ่แดงตามต้นความเพียร แต่เขมร
 เขาประดัดคั้งคือเกาะ เรียกกันเพราะเขตคัสมุทสุด
 เกษย์ณ เป็นแฉ่นแฉ่นฝ้ายสยามอยู่จำเนียร มี
 ทะเบียนเขตคคณจันทบูร ฯ

๑ ถึงเกาะรงตรงอ่าวกระพงโถม ละครออกโครม
 คัดนประดักกำบังสุรย์ มีดพระยับยั้งฟ้ายังอาตุร รุ่ง

จำรูญเข้าตะเฆาะช่องเกาะโกรง ฯ

๑ ถึงหน้าเมืองกำปอดทอดส้มอ ยิงปืนพอเป็น
สำคัญวันโหมง ไม่มีคนโดยสารตงกันโคตง พอ
รุ่งโหมงเข้ากับคันให้ครรวัย แด่นะบั้งมาถึงเกาะมัน
น้อย จนบ้ายคต้อยคตั้นจัดตมพัตใหญ่ คตั้นยังรุ่ง
วันยังค้ำกระหน้าไป เรือกตไฟโคตงคตอนเหมือน
นอนเปิด เพราะเทยวันมีดินค้ำมาไม่มาก จึงดำบก
คตั้นชต้อยบุดเบี ซ้ำไม่แด่นแด่นเคื่องเรือเรือเมด
แทบจะเทซำหตวงให้ตวงชด หากเป็นซำบาทบงตู่พระ
ทรงเดช ไม่มีเหตุอุบปางตงกลางหน พอตองยาม
ถึงที่เกาะมีคน แงตบตตามแผนให้แด่นรอ ต้อง
ราไฟไซจักรพัตคตั้น ไม่อาจขึ้นเข้าไปจอตทอดส้มอ
เพราะช่องแคบหินขวางเหมือนอย่างคอ กต้วคตั้นยอ
เรือแตกกระแทกชด พอรุ่งเข้าเข้าไปทอดกลางชะวาก
ไทดแต่ฟากร้อยเด็นเห็นถนน มีฝรั่งรักษาว่าตำบล
ให้คุมคนโทษอานามอยู่ด้ามพัน มีตักอยู่หมู่หนึ่งซึ่ง

ได้เห็น ยกรงเป็นฝรั่งเศศคุมเขตต์ชั้น กับนาฉาเด็ก
 น้อยลอยจรัล พายุนั้นหอบดำดั้นหาดทราย เพราะ
 คั่นฉัตรจับมัดตะโพก เหมือนกะโหลกถอยน้ำมัง
 คว่าหงาย แต่เรือเรารอดจมน้ำไม่ล่มตาย พ้นจากผ้าย
 แอกลีแดนแดนยี่นตี อันเกาะนรปผกเหมือนนกใหญ่
 แปลเป็นไทยคงประจักษ์ว่ามักษ์ ฝรั่งเศศเรียกมาตั้ง
 ตามี ชื่อเกาะนี้ตามกลอนดิคอนโด สำหรับปล่อยคน
 ผิดคิดกับบุญ ทรมนจับได้เหมือนไล่โหด เองมาไว้ใช้
 งานทำการใด ไม่ร้อยใช้กรวดฉันเหมือนคนพาด บน
 คดถึงวังออกไขว้ไขคนคุก ตัวเท่าตุ๊กตาตามหน้าศาล
 ในเรือบดหัวออกค้ำนั่งทำการ มีทหารถือท้ายนาย
 บันทิด ให้พันเชือกผูกคดถึงท่งออกหย่อน ได้ยาวผ่อน
 เรือไปไกลถนัด อยู่กลางอ่าวแต่เป็นหมอกตะลอกขัด
 ถมระดับโตคั่นคั่นกับวัน มีแพโคมทอดขวางอยู่
 กลางอ่าว ให้รู้ดาวแดนน้ำทางกำปั่น ท่งเข้าออกจะ
 ได้เห็นเป็นสำคัญ ด้วยเกาะนี้ทางยากลำบากตา เมื่อ

เรือไฟทอดคอยก็ลอยอยู่ ไม่มีผู้โดยสารนานนักหนา
ก็ถอนสมอชักขงว่าคงตา ใช้จักรมาตามทางในกตาง
ชด ครนพัดบค่าน้ำตะดอกกระฉอกซู่ พระยัมฟ้ามีด
เม้นไม่เห็นหน นอนสะดุ้งพลุ่งพลึงยังกังวล ขอให้
พนักต้นตมที่ชมชาน ยังไม่เห็นโคมฟากปากสมุทร
ยังไกลสุดเห็ดดาอาวสาน เหมือนอยู่ในกรงขังนัง
รำคาญ จนเห็นย่านปากอ่าวบันเทาครัน ฯ

๑ ครนถึงโคกกระนัตเบเวตาเข้า คือเป็นอ่าว
ใช้ซ่อนหยุดผ่อนผัน ยิงปืนจอดทอดสมอพดสำคัญ
แต่กัปตันคุณพระไต่ชนไปดู อันเหตมนโคเห็นเป็น
ชะวาก กด้ายกับปากชะนางหรือคางหมู มัดกกว้าน
บ้านฝรั่งบ้างตามภู กับที่อยู่เตดิคราฟทาบไปเมือง บน
ยอดเขามักเส้าตรงลงริมบ่อม มัดกีย่อมระอาดดาหลัง
คาเห็ดอง ไม่ก็บักจะพุ่งแทบรุ่งเรือง น้าเป็นเมือง
ปากน้ำท่าปราการ เมื่อเข้าจอดทอดที่มฝรั่ง กับ
ญวนทั้งหม่อมองคังโดยดาร์ แล้วออกเรือใช้จักร

ไม้พักนาน แต้นเขาย่านแม่น้ำเป็นตำราจ มีเรือนโคม
กะโหลกไฟไว้ตามต้น ถ้าคำคั่นจุดแดงแดงสว่าง บน
ผ้าฝามาเป็นแถวแนวโคงกาง ทำชาหยั่งเรือไฟปักไว้
รับ ไปพบเรือขลุ่ยบุรุษที่ ที่มากิจไซ่ง่อนเด่นย่น
กตัญ หดวงนายฤทธิหดวงวิชีวิตเปิดหมกรับ คุณพระ
กับหดวงคำณวนควรวินดี ด้วยร่วมข้าราชการมา
พานพบ จึงมอบมอบรับเป็นศักดิ์ศรี แต่มีได้
ต้นทนาหยุดพาที่ กำปั่นเร็วจริงจิงจินดา ฯ

๑ ครนถึงเมืองไซ่ง่อนหย่อนลุ่มมอ เรือจ้างล่อ
แจวก่ายทั้งซ้ายขวา แต่คุณพระไพรชชนทักนา เทยว
สืบหาที่อยู่บนบุรี แล้วลงมาชวนข้าราชการ ชนลัดถิ
โยเกิดเป็นลุ่ม ชื่อลุดนิวแวลด์แลดวันลุ่มควรวดี ด้วย
เป็นที่โอชาดำรพัน ระยะทางตั้งแต่กรุงสยาม นับ
เรียงตามเขตต์สมุทรสุดกระถัน ทั้งเด่นจอตทอดเลี้ยว
ใต้เจ็ดวัน ก็พร้อมกันหมดทุกขัณฑ์ขลุ่ยบาย มีคนใช้
เกาหวาให้มาเยี่ยม ดูเลี้ยงมงามเงื่อนเหมือนนันทาย

ได้ไต่ถามปราศรัยทั้งไพร่นาย แล้วผันผายกลับหลัง
ไปพักการ ฯ

๑ ครนรุ่งเช้าเกาจนาคิดม้าวรณ กับตามพจนันท์
อังกฤษต้นทหวาน รับคุณพระไพริชัชชาลย์ กับ
ตัวท่านหลวงค่านวนควรไปเยือน - ได้สนทนาปราศรัย
กันในกิจ เขาสุจริตอาร์ไม่มีเหมือน แล้วตามมาโฮเต็ล
อยู่เป็นเรือน ๕ บายเหมือนบ้านเราแต่เข้ากัน ทั้งเขา
กับรับประทานมันหวานเจ็อย อร่อยเรื่อยรดอะไรชอบ
ใจฉัน ด้วยเดชจักรพงศ์พระทรงธรรม จึงได้ครวได
อยู่ถนินแวลด์ ฯ

๑ ครนรุ่งเช้าพวกไทยฝ่ายสยาม แต่งตัวงาม
ดูทะน่ายคล้ายจีนแต่ มองดีเอออีกไม่ใช่ไทยก็แปร ผีวัง
แต่ดูไม่ออกบอกรตรง ๆ พวกกันไปซักรูปดูมกระจก เป็น
ที่ยกไว้ระตึกนักประสงค์ ครนถึงบ้านฝรั่งช่วงบวรจง
ก็ชักตงเลี้ยวจรพแล้วกลับมา ครบอาทิตย์มีลมมรดิณ
ช่วง เขาแต่งสร้างด้วยศรัดินักหนา รูปใคร ๆ เขา

ชัดนัดตา แต่อาตมาแค้นตะเหี้ยต้องเสียเงา เพราะ
เวลาที่ซึกมักจะไหว น่าแค้นใจเห็นรูปซึกกว่าเขา มา
สิ้นด้วยที่จะสั่งให้หนึ่งเยาว์ จะพลอยเศร้าเสียเพราะรูป
ไม่ดูบเล ๑

๑ ครนต้องทู่เมเกาวนาเชญข้าหตวง เป็นกระ-
ทรวงจงเจาะตามเบาะแด้ ไปนั่งโต๊ะที่วังแก้วพังแตร
อาร์แท้เข้าให้ไปมิโต ได้ซึนรลจุกกรกตทุกคนสิ้น มี
ญวนจันหนึ่งไปก็หตายโหด ไม่เทียมด้วยอุฐฐาฎาฆ่าโค
มันแค้นโรไปบนรางทางเหล็กราว มีสระเคชเคหาพัก
ข้าแห่ง เป็นดึกแต่งบริบูรณ์โบกปูนขาว กับสะพาน
ข้ามน้ำคตามยาว ประมาณราวห้าเส้นได้เห็นมา
ทงต้องแห่งแห่งเหล็กหล่อเป็นเนื้อ มีไม้เจือทำอด
ดอดบ้างหนา หนทางรถบจรตามคอนนา วังจนตา
ดานคิธบาย ได้พบหญิงเดดมีในรถ ดูด้วยสัดยังไม่
ยุบบบถตาย หนึ่งพูดจากถมเกลยงเขาเคยงชาย เป็น
เมยบคายเต็มตัวเหมือนผัวเมีย พนักขาวราวกับงาหน้า

เหมือนนก แต่ที่อกของน้องได้ลงเสีย ช่างสอหมวก
 ส้มปัดกรักทางเบี่ยง นิ่งคดอเคี้ยวพุทธร่ม้อยดอยดุก
 คาง แต่ผู้ชายหนดเคราวกับยักษ์ แต่ดุกพัคร์
 แดงกำเหมือนน้ำฝาง จมูกโต้งโง้งงอทำซ้อกาง นิ่ง
 พุดพดางออกทำย้งหน้าแดง ผู้หญิงเขาถนัดชอบผัด
 พักตร์ ถึงเกลียดรักใจขึ้นไม่ขึ้นแดง แต่ผู้ชายไม่อุทิศ
 คิดดัดแปลง ปล่อยให้แดงดูเด่นหน้าเป็นมัน เห็นเขา
 พุดจับคู่อยู่ในแก่ง มาหย่อนเตงแค้นวิตกแต่อกฉัน มิ
 ได้พาหน้าแฉดัมแก้มอำพัน มาด้วยกันพอเป็นยศขึ้น
 รถไฟ รถก็เด่นเด่นจ้เหมือนขี้ผึ้งที่ มันช่างวิ่งไม่รู้
 ว่ามาถึงไหน มีแต่हतตามจ้งหระกะเป็นไมต์ เมื่อ
 แด่นไปคอยนับไม้ดับคา ตามซัวโมงถึงมิโคสโม้ดร์
 เป็นทางจรเด็นนดองพันห้า หยุคอยู่ริมฝั่งน้ำตาม
 เวตา ดั้นมรรคาทางรถกำหนดซัด พวกข้าหาดวงเดิน
 ดงตรงมาเห็น เวชิตนค้คอยรับค่านับหัดถ์ แด้ว
 เจริญเจริญคุณพระไพรซ์ กับทกตค่านวนควรค่านับ

ให้ไปดักที่พักด้วยรักใคร่ แล้วจัดให้รับประทานทั้ง
 หวานกับ พร้อมทั้งญวนผู้ใหญ่คือนายทัพ นิ่งค่านับ
 เป็นอันดีมีประมาณ แล้วท่านองค์เฒ่าจึงชวนนางสุภาพ
 เชิญชวนปราบชนไชยนายบรรหาร กับตัวเราเป็นสาม
 ตามนักรบ ไปรับประทานโฮ่เต็ดพูดเล่นกัน เมื่อนั่ง
 โต๊ะสนทนาชวนปราศรัย เราพูดไทยเขาพูดญวนนั่ง
 สรวอดสนันต์ ไม่ถูกหูตูปากข้างยากครัน ได้ดำคำที่ชวน
 ปราบทราบแล้วแปล เขาดีคนเราด้ามถามกันอุ่น
 ชุตมุขโต้เถียงเสียงออกแซ่ ท่านชวนปราบปากเดียว
 เหนียวกันแจ ดูเต็มแยเพราะเป็นด้ามรู้คำญวน ยัง
 ไม่ทันสิ้นความเราถามติด มือสละกิดว่าอะไรคอยไต่สวน
 เพราะอยากกรอถ้อยคำตามสมควร ต้องรบกวนท่านชวน
 อุ้มเต็มที พอเสร็จเสียงพาไทยให้ไปบ้าน รับประทาน
 หมากพลูดับบุหรี่ เหมือนหนึ่งช้อบกินมาดักห้าปี ดู
 อารักอ่อนรับค่านับไทย แล้วเขาเชิญมารดามาให้พบ
 ได้นอบนบตามฉันทท่านผู้ใหญ่ อยู่บ้านดึกเหมือนเจ้า

ตัวไม่กลัวใคร ถือเพทไธยครีศเตพระเยซู อันเมือง
 นี้ไม่สู้ใหญ่เดินได้จบ ชาวยุโรปมีบ้างมาตั้งอยู่ ถนน
 บรารบราตาทำน้ำดู ต้องพากันดูบุญดูกรรมพร้าวราว
 ระเนน มีเรือเมตมาจอดทอดเทียบท่า ได้สินค้าขนไป
 ขายฝ่ายเขมร แด่นวันหนึ่งถึงนิคมพนมเพ็ญ ด้วย
 ทางเป็นแม่น้ำตามลำบาย ครั้นยามเย็นถึงบทกำหนด
 กลับ ต่างคำนับตากันแล้วฉ้นผาย ชนกรับเร็วจริง
 หงหญิงชาย แด่นลำบายมาในรถทจร ครั้นเวลาย่ำ
 คำถึงด่านัก อยู่ที่พักอาศัยเมืองไซ่ง่อน ดูขลุ่ยบาย
 พร้อมหน้าไม่อาวรณ์ หงทนกกรุ่งอุทัยไปตะวันตก ทาง
 รถไฟนั้นน้อยร้อยเส้นกว่า แด่นสืบหามินิคคิดถึงนั้น
 ได้ชมบ้านร้านตลาดสะอาดครัน แด่นนั้นนมดนมแปด
 ห่มนคน เป็นเมืองเด็กแต่เจ้ากุดแทบดวน มากกว่า
 ญวนอยู่ตามตามถนน ตั้งคักใหญ่ขายสินค้าไม่น่าจน
 มีผู้คนซื้อชอคือราคา แต่เมืองนมญวนนักแดงได้ มัน
 งด่นไม้ลำอันยืนคันชา แด่นถึงได้เห็นลักษณะเป็นคนยา

คอยล่อคตาแลโปติกทุกทิศทาง ได้เที่ยวดูอยู่ต้อง
 ชั่วโมงเศษ จึงจำเหตุได้ชัดไม่ชัดขวาง แฉกกลับมา
 ใช้องุ่นเหมือนก่อนปาง เป็นที่ทางสำหรับเคียวหัดบนอน
 คั่นวันหนึ่งคุณพระสังวรพิชัย เขียวแม่ทัพเมืองมิโค
 สโมธร์ ชื่อท่านเต็งบาดกเคยยกนิกร ฐานันดร
 บัณฑิตนักได้ชั้นตรา สำหรับปราบเขมรญวนชวนกบฏ
 จนมีคำสั่งอำนาจวาสนา นับถือพระเยซูคริสต์ศาสดา จน
 เบื่อฆ่าคนญวนที่ลวนลาม มานั่งโต๊ะโยคีตเป็นค่านับ
 เขาก็รักใคร่ฝ่ายสยาม ได้สนทนาปราศรัยเป็นใจ
 ความ อารีตามเต็มใจในดินเนา พอเสร็จเจียงตาดับ
 ค่านับน้อย ต่างพรักพร้อมยินดีไม่มีเดโม ดูเื่อเพื่อ
 รักกันดีมันเกิดอ เด็จจิดินเนาโภชนาก่ตาไป คั่นวันนั้น
 ได้ตุ้ละครเด่น เพราะจำเป็นเดินพบสับดั้มย เขาตุดัน
 คนฝรั่งข้างเป็นไร เราได้เื่อเอากางเกงไม่เกรงกัน ชื่อ
 ตีเกิดเสร็จจันยังเกาอี ดูเป็นที่ชวยเงินเหมือนเขียวนั้น
 ต้องเสียเงินให้เป็นค่านับนั้ตามัน แต่พอกันหาจนอน

สัญญา มา ฝรั่งมือนั่นนอกต้นห้อง แต่เราเอง
ไม่เห็นเป็นภาษา เหมือนดูหนังยังรุ่งพระสุริยา ไม่
ทราบวาทักษณารามต้นความคิด พดกฝรั่งหัวรอเรา
ก็เคย ประเดี้ยวเคยเด็กพัชร์กม่านบีด อันตะครวอง
นั้นชนิด มาดกิดให้เด่นเป็นสัญญา ในหกเดือน
คอเวอนเมนคตของเซ็นรับ เรียกว่าซบซิดพอมี่หน้า
เลี่ยเงินให้ตะครวชันราคา ต้องร้อยห้าสิบซังกำลัง
ดบาย ฯ

๑ อยู่วันหนึ่งเรือเมดฝรั่งเศส ที่ประเทศดังกำลัง
เครื่องทั้งหลาย สำหรับยุทธออกหนุนการฉนวนาย มา
จอดท้ายเมืองเรียบเทียบสะพาน เราได้ลงไปดูจึงรู้
เห็น ยาวตามเส้นคล้ายแผ่นดินถิ่นถิ่นสถาน ทั้งซิดดูดี
ไม่มีปาน สะอาดสะอาดอันใดไหนได้เป็นเงา กว้างหก
วาตาสฟ้ามีดองชัน ปดต้องดองอันงดงามมีดามเดา
มีคอกขังเบ็ดไก่อ้ายกระภา แพร่เกาะเอาไว้ออกยัว
ข้างหัวเรือ ทั้งคอกโคดูก้อ่อนนอนกินหญ้า สำหรับ

คิดขม้างอวรณ์ ครั้นมาถึงโฮเต็ลไม่เป็นสุข ก็
 เคยทุกข์พาดค้ำถึงดมร เพราะไปยดคนญี่ปุ่นเป็น
 ทนรอน แดวหนึ่งนอนด่วงเวดาก้ซาไป ฯ

๑ อยู่วันหนึ่งจึงเดินเที่ยวชอของ ยืนจคจ้องอยู่
 ไม่กล้าจะปราดัย ถ้วนฝรั่งตั้งห้างไม่อย่างไทย ถ้า
 ชอบใจหยิบดูไม่รู้ราคา แม้นมีญวนจีนถูกจ้างค้อย
 ยั่งชัว ได้รอดค้วที่ร่นปราบทราบภาษา ชอกันได้
 ไม่ชคอธิบาย แต่ราคามักจะแพงเรียวแรงครั้น ชอ
 ถนนบุระวาน่าประพาส เขาแผ้วกวาดไม่รังเกียจคิด
 เตยจันท์ มีน้ำรดชุ่มไปไม่เป็นคว้น เหมือนวัดสันติ
 ฤๅบุระวา ที่หน้าห้างหว่างถนนคนเดินเตียบ ปูอิฐ
 เรียบผ่นไม้ซังเหมือนผ้งฝ่า แต่รถนนเดินกลางหว่าง
 มรรคา ปดุกพฤษษาเรียงร่นครวกครนด มีคกราม
 งามคล้ายกรงปาวีร์ ที่เขาขีดเขียนถ่ายระบายดี แดว
 แยกครอกออกไปหาดายบุรี น่ายินดีเดินแดงพอกแก่ทุกข์
 ถึงถนนทางไถดช่ายป้าดวน เป็นดินร่วนปนทรายไม่

ล่นก กุฎิกวาดตาดมกระดมพุก ทบไปทุกทางให้รัก
 บทจร มีถนนนามท้าวเจ้าเขมร คงชื่อเป็นนโรดม
 ส้มอักษร ที่ไปวันกาวนาอยู่ถาวร เจ้านครดิถีชาติ
 ราชการ มีประตูเหล็กงามอยู่สามช่อง แด้วมีห้อง
 ยามสำหรับกับทหาร ถนนเดินสองข้างกลางเป็นถนน
 ปลุกพุดตาดียี่สิบไม้ให้ตายชนิด บนดึกโคระโหราน
 ดำราญเรียบ ปลูกมเจียมอย่างดั่งจักร ทั้งโคะ
 ฉากโคมระย้าชวติค ของอังกฤษญี่ปุ่นแซมดั่งเกม
 กั้น ที่หลังวงร่มเป็นพื้นส่วน ตามกระบวนแบบ
 ฝรั่งเศสราชวรค์ ทำสระสี่มุมชดบุนัน บนขอบคันที่
 เป็นวงทำโรงแตร ถึงวันศุกร์ต้นกศนชานชาบ้านช่อง
 มาเที่ยวท่องเที่ยวเดินกรอประจ้อประแจ รถเข้าได้ในประตู
 ทุเป็นแพ มาฟังแตรตามดั่งบายคตยักังวด รวมสถาน
 เกาวนาราคาตั้ง แด้วพินซึ่งที่บูรณะดั่งผล จึงได้
 งามตามทวพยสำหรับคน ไม่กัถจันสร้างอยู่ดั่งราญ
 อันชื่อท่านเกาวนาสมญาเด่นอ มองซิเชอคงดัดอน

พูดอ่อนหวาน ทั้งโกสินไชนาสถาการ บังคับค่านสิทธิ์
 ชาติราษฎร ในเมืองนมเระเคอรองรับ เป็นห้องหับ
 ตึกโตดโมสร สำหรับขายเหล้ายาอยู่ถาวร ในนครมี
 กว่าห้าสิบโรง คนฝรั่งนั่งกินวันละหลาย ที่เหมาย
 พูดเด่นเป็นโขยง แต่ไม่วิจิตรเหมือนชาติโกง ที่ไ้
 โกงบ้างก็มีกิริยา ถ้ายามเย็นนายห้างทั้งเศรษฐิ์ ถ้วน
 ผู้คัมยคัชนรดา เรียกชื่ออินดะเปกเช่นเป็นเวดา เทียว
 ตรวจตรวจรอบบุรีที่ตมาย มีโรงหมอรักษายายุโรป
 ทั้งเครื่องครบทำได้เหมือนใจหมาย เป็นบ้านช่องชน
 ขันพรรณราย มีตึกหลายหลังสำหรับกับนคร กับ
 โรงแพทย์รักษาธารณะ เขาไม่กะคนเจ็บเหมือนเก็บ
 ขนอน มีห้องหับเตียงคังโหล่งนอน ราษฎรมารักษา
 พยาบาล ๑

๑๐ ตลาดเงินอยู่ฝ่ายท้ายเมืองหน้อย เขาไม่ปด้อย
 เกตือนกตาดให้อาจหาญ ผู้คนคึกคักใหญ่ขายขาม
 จาน แดงร้านเรียงลำดับเหมือนคัมพตุ มีพวกแขก

แปลออกมาเกี่ยวกับชาย แต่เรียงรายบ้านดูไม่สู้ๆ ชาย
 กตัญญูมาใหม่เทียบไซ้ๆ แต่พอจุกถึงตงหากิน
 ชั่งตำรวนพลเมืองเรื่องค้าขาย นำเสียตายมีปัญญา
 ไม่หาดีน ชายแต่ของทรมาราคาเป็นอาจีน มีเครื่อง
 กินเปรี้ยวเค็มแต่เค็มกดิน มีตลาดขายปลาอยู่หน้า
 ห้าง เขาแบ่งตงเรียงกันดักพนัน เป็นดักดินใหญ่
 โต่งเท่าโรงปั้น นำครักครันเดินเดินไม่เหม็นคาว เพราะ
 มีตรอกชอกน้ำดำมาถึง ไม่เปะปะปั้งดังตลาดสะอาด
 ชาว แต่กตางวันนั้นว้ายขายหมดคราว คนเกี้ยวกราว
 แต่สระว่างจนกลางเพด เวลาค้าตามถนนทุกหนแห่ง
 ตะเกียงแดงดุดังดีเด่น ทั้งร้านฝรั่งห้างโตดักไฮเด็ด
 ไม่ว่างเว้นโคมสว่างเหมือนกลางวัน เพราะชาวบ้านทำ
 งานกลางคืนด้วย นำจะรวยเป็นเศรษฐีที่ขยัน เหมือน
 เห็นได้ไม่อดคำห้หาไม่ทัน จึงต้องหมั่นทำกินเป็นอันดี ฯ

๑ ที่หน้าเมืองมีรูปแม่ทัพทหาร นามชานนวิโกษ
 กาจดังราชดีห์ เขาเหล็กหล่อไว้ให้เห็นพอเป็นที่ ตาม

ฐานมีรูปพรรณรงค์ ท่านผู้คัดค้านได้ จึงทำ
ไว้ระลึกตามความประสงค์ จะได้ข้อดีอย่างหนึ่ง
คง ให้บรรยงอยู่กับบริบทนี้ ดีไม่ศูนย์พูดเพิ่มเติม
ญาติ ใครทำราชการได้มีชัยอีก คงกระตือรือร้น
ไปทุกอีก ยศไม่พลิกยิ่งเจริญเกินนิรันดร์ ที่ในตำรา
หน้าข้างบน มีเมตต์จรค้ายหลายกำปั้น ทั้งเรือไฟ
ใหญ่หน่อยดอยจวัด หมัดด้วยกันด้ามดิบหีบประมาณ
อีกเรือรบสองลำดำประจำท่า ไม่ยาวกว่าเส้นคัม
ทหาร บนเส้าได้ฮ้อศักดิ์ คิดปรากฏ ลำหรับราษฎร
รบดัดดัดกร ทั้งสองเส้าเคาะเหมือนฝนแผ่นดิน พันทัง
คาเหล็กถ่วงญวนชยอน ดันฐานเท่ากับวงกระดังมูญ
เมื่อปีก่อนรบดงเกยเดียบบุรี มีทั้งอยู่ท่าเพื่อให้เรือเข้า
สำหรับเข้าเยียวยาแล้วทาดี้ ยังอีกอยู่ท่าขนขยันดี จน
เกือบบิยังไม้เสร็จดำเรือการ กำบนตามนคราที่ว่า

ฮอทกิส (HOTCHKISS) เป็นชื่อนักกลเรียกตามชื่อของ
ประดิษฐ์

ใหญ่ มาเข้าใต้ทั้งตาทาดิการ เหมือนเรือใต้เหล็ก
แทนแผ่นกระดาน ทำอาหารสุบได้อย่างใจจง ฯ

๑ อันไชน่อนนิครณณส่มควรเหตุ ฝรั่งเค็ดเอา
เป็นของต้องประสงค์ แต่ก่อนนั้นพาราเหมือนป่าดง
ไม่นั่นคงปกรของเป็นของญวน เมื่อได้กับฝรั่งเค็ด
ตามเหตุผล จึงได้ปรนปรือปรังบำรุงสงวน ยึดบี
กว่าเท่านั้นบ้านจนวน เดียวณตวันดกรามงามวิไล
เป็นกอดอนของฝรั่งไม่อย่างเก่า บังคับเขาอานาม
ทามวิสัย หนึ่งบ้านเมืองนี้ดูไม่สู้ไกล กว้างยาวไมได้
ครึ่งวัดตามอัตรา ฯ

๑ ฝ่ายพวกข้ามาชุดับตุ้ย ก็เพิ่มพูนหยุดพัก
นานนักหนา นับวันได้สิบสามตามเวลา ครบทั้ง
ห้านายสู่ช่นกสบาย แล้วคุณพระโพธิ์ขันดคำนับ
ไปพบกับเจ้ากวนาตาถวาย ด้วยจะช่นดงเกยคิดเสีย
ตาย ขอฉันผายจากเจ้ากวนา เขาแแต่ดงน้ำใจว่า
ไปนี้ คงไม่มีช่นขวางอย่ากังขา ต้องดำเร้จราชกิจ

ที่คิดมา ตามเวลารับรองข้างตองกิน แล้วมาตง
เรือเมดฝรั่งเศ็ด เดินถึงเขตต์ไฮฟองทองกระดินรุ
พอรุ่งออกนาวาจากขานินทร์ แล่นถูบิตตั้งที่อยู่ถุนว
แวด์ ดับายดิมี่ตั้ง่าเป็นข้าบาท มาจากอาถันถอย
ถ้องทองกระแด่ ทั้งฟูกเมาะเบาะหมอนท่อนแพ
เขาคูแดจดับ้อยคอยประจำ เรือจะเรดเจ็ดชั่วโมง
ออกปากอ่าว ละลอกขวาน้ำเขียวเป็นเกล็ดยวดำ แล่น
เฉียงผนังข้างโศดตันโศษดำ เที่ยงจักรจำน่านองฟอง
กระจาย ฯ

๑ คินกับวันบวรถึงเขตต์แขวง เรียบเนียบแตรง
ทอดดมอกพอดาย แต่ญวนเรียบถนว่าน่าดบาย ภูเขา
รายช่องทางเหมือนอ่างปลา ประเดียมมีฝรั่งนั่งเรือบค
แล่นเฉียงดตดอยบ้องออกช่องผา มาโดยดาร์ชน
เมดตามเวลา ไม่รอท่าแต่ก็บังคับให้ครวถัย แล่น
มาตามคกงศาครเรศ มีแต่เขตต์เหล่าตะเมาะเกาะไศด
ไม่เห็นมีบ้านช่องของผูใด ถ้วนแต่ไพรพฤกษาเป็น

อาเกียรณ ๑

๑ ครันถึงสู่นไต่พอบ่ายคด้อย ญวนผู้น้อย
 เรียกจำเพาะเกาะภูเอียน บนนยอดเขาเตลาดสระฮาด
 เตียน เขาต่งเพียรทำได้ทั้งไรนา รวกับเรื่องโบราณ
 นิทานเด็ก นันเด็ก ๆ จำได้ไม่มุดา คบมีอกของร้อง
 สบายยายกะตา แก่ทำนาบนเขาเข้าคนฟัง พอค่อน
 คันถอนส้มอไม่รอรุ่ง ก็แค้นมุงมาที่เดียวไม่เหลียว
 หตัง ทั้งคั่นตมมิได้หยุดสุดกำลัง หวาดระวัง
 อยากรจะไปตังไฮฟอง เห็นฉตามตามเรือมันเหลื่อ
 ร้าย มาแหวกว่ายคำมุดมุดของ ปดาดจาก
 คุ้ดดำพอง เทียวชนต้องเดินคั่นฝนชตา เห็นเอี้ยว
 เขี้ยวเดียวหลักพยุ่นโตต ว่ายกะโตดดำหนึ่ที่ถดา
 บ้างก็มุดมุดไผ่ถ่พบโถมา ก็จ่มดำครเว้นไม่เห็นตัว
 เจ้าปดาสากรูปละม้ายคด้ายกับดาก แดงปากหรือออก
 ขาวยวอกว่าหิว ถอยเป็นหมุ่นช่นว่ายพันพัว แต่เื่อ
 ตัวน่าซังตังกะตอย เจ้าปดาหมอรอฝูงพุงตุก แต่พอ

ถูกคลื่นขยับกักตบถอย แลเห็นปลาโทงเทงขึ้นแซง
ถอย ดูจะงอยปากยาวราวกับทวน แม้นตกใจว่าย
ปรุดพุงฉูดฉาด ไม่คิดว่าควรไล่เหมือนไม้สวน ถ้า
ปลาอื่นไม่เห็นชีโครวงวน ถูกอ้ายทวนปากแข็งมัน
แทงตาย พวกชาวโป๊ะประโม่งเบ็ดเข็ดขยาด จนไม่อาจ
ออกซื้อเงื่องต่อหลาย สำหรับแข่งดำปลักันอันตราย
ออกซื้ออ้ายโทงเทงแรงกว่ามนต์ ครันสัญญาตั้งทิงกร
ลงนอนตรึก อนาคตนักหนาวเย็นทุกเดือนชน ทั้งคิดถึง
ครอบครัวของตัวเอง แต่สู้ทนกัดฟันคอยบันเทา ด้วย
ยังไม่เสร็จมาตราภาษี จะต้องคิดมานะบ้างเหมือน
อย่างเขา จะเป็นดังตัวเรา ต้องดั่งเดาตนเอง
เข้าพงพี ฯ

๑๐ ครันถึงถิ่นควนนอนพอดตอนเช้า มีแต่เขาโหด
เขินเนนิวกี ญวนเขาเวียกบนดินถิ่นคีรี เข้าจอด
ที่โน้นตามสัญญา มีเรือจ้างมากมายที่โน้น แจว
ประจำเกาะกำบ้านด้วยหรรษา เป็นคนญวนด้นหลาย

๕
 ทงยายดา ๕ อนาคตงประจำดำตะครว ๕ เมืองเหต่าน
 ๕ ดัเหตื่อไซเรื่อสาน ๕ ถูกันตารยากไรรำไครหัว ๕ ถ้วน
 ๕ ไมไ่ไม่พ้งแผ่นทั้งตัว ๕ บรรทุกวักควายได้ในทะเล
 ๕ มีทั้งเรื่อเด็กใหญ่๕ด้านนายสอง ๕ ยาทัก้องข้างในทำ
 ๕ โพล่เผด ๕ เอาขันนิกยกครอบหัวตัวไม่เซ ๕ ลงทะเล
 ๕ นังพายได้หตายคน ๕ ครันเวลาทุ่มจรวถอนส้มอ ๕ เบ็ด
 ๕ หดอดหวอเด่นคว้างมากตางหน ๕ มีดพยับดับฟ้าหัว
 ๕ สากด ๕ ในกตางชดคดินตมเลี้ยงโครมคราม ๕ เรื่อ
 ๕ ไชยคโคตเหียงโงเงงหงาย ๕ ที่เมามายนอนซบสลับ
 ๕ หลตาม ๕ ทั้งเข้าปดาพากันเหม็นไม่เห็นซาม ๕ เดินงุ่มง่าม
 ๕ เงอระคีร์ชะเวียน ๕ นอนคุคค้อยในห้อยทอังกำป็น
 ๕ จะให้มันหายมันทคดินเหียน ๕ คนอื่นเขาหัดบโหลกัน
 ๕ ไต้เตียน ๕ เราต้องเวียนขันดาษฟ้าทาระกำ ๕ พอรุ่งโรจ
 ๕ ไชตนานภาชาว ๕ แดเห็นอ่าวเกาะขวางเมืองกวางหนำ
 ๕ ฝรั่งเรียกตุเรนประเด็นคำ ๕ ก็หยิงนาเดียบเกาะเขา
 ๕ เกาะกง ๕

๑ ถึงกลางอ่าวเป่าหอดอดทอดส้มอ เพราะจะ
 รอถ่ายของต้องประสงค์ เบ็ดระวางกางบัญชีให้คล้อง
 ของชนตงเลี้ยงรอกออกกระเบง มีเกาะเล็กเกิดขวาง
 อยู่กลางอ่าว ก่อตึกชาวคนฝรั่งนั่งในแก่ง ทั้งเรือบด
 กดไฟที่ใช้เอง ผู้คนแข็งแซ่เกาะตะเภาลอย กับ
 เรือรบดำดำนประจำจุด สำหรับทอดระวางไว้ได้
 ใช้อยู่ กำนันญวนเล่าคอดทอดตอดคอย ไม่
 ใช้อยู่ยังแต่ก่อนเกือบนอนโค่น ที่บนบกชายผา
 ตรงหน้าเขา มีศาลเจ้าเกรงโกร่งเท่าโรงโขน กิ่งไม้
 ปกปิดศาลตั้งบ้านโจร ฝรั่งไม่โยนเครื่องเล่นเหมือน
 เช่นญวน อ่าวตุเรนนเป็นเหมือนเมืองท่า รับสินค้า
 ขึ้นเว้ไม่เหว่น มีบ้านช่องกร่องกร้อยน้อยจำนวน
 แต่พวกญวนในสำนักนั้นมักจน ทั้งร้านที่ดักมี
 มาก ญวนไม่อยากจะฝรั่งมาตั้งชน เพราะยังเป็น
 เจ้าของท้องตำบล ล้อดท่นหวงไว้ได้แผ่นดิน เมื่อไร
 จะเป็นประโยชน์โภชนา มีสินค้าไม่รู้ทำนังจำคิด

แข็งแต่ใจไว้อยู่ลือลือกิน เพราะถ้อยถิ่นที่เกิดกำเนิด
 ญวน แต่ไม่รู้รู้กำลังงนาหนัก ว่ายศศักดิ์หรืออำนาจ
 จะขาดคั่น มีมือคบคนเจ้าปัญญาเข้ามาถวน ต้อง
 ชักชวนชาวนครให้ผ่อนปรน แต่เดี๋ยวนี้ขยับจะคับ
 แคบ เหมือนเจ็บแสบอยู่ในกายทุกปลายขน หย่อน
 ขำนาจว่าด้นว่าด่าบด ต้องแบ่งผลยอมให้ไว้อาชา
 เมื่อทำศึกก็สู้ฝรังเค็ด บัดนี้เหตุเห็นผิดกับมัจฉา เดียว
 ทหารถูกลิ้นด้นปัญญา ยกพาราให้ฝรังมาตั้งครอง
 ได้ทราบข่าวว่าเจ้าแผ่นดินไว้ เด็ดจเกรไม่เอาเป็น
 เจ้าของ ละบริหันธ์มบดขัดทำนอง ไม่อยากครอง
 ที่รบด้วยคืบใจ เดียวคายหนอเมืองเว้เคหะสถาน ไม่
 ได้พานพบเห็นเป็นโฉน ด้วยจะต้องรีบร้อนฉัญจร
 โทด ยังจะไปต่อเว้หลายเวลา พอดสงยามกับคืน
 ให้ชนลุ่มมือ แด่นชะตอเดียบเกาะละเมาะผา ถึงทะเล
 ถัดทางกลางชล ไร่จักรมาจนแจ่มแจ้งหิริญ ไม่หยุด
 พักจักรพยุคลยุคลัน แดทมนต์ฉนวนเป็นศรีสัตต ที่

พูดข้างเผด็จข้อเบาคเวด แขนตะตะแมนคตทงคฺเชอผุด
 มาค่านับรับรองพวกข้าหลวง ตามกระทรวงกำหนด
 บทวิที แล้วแจ้งความชอบใจตามไมตรี ว่าเขาจะ
 พาไปฮ่านอย แต่เห็นว่าข้าหลวงดำบากเหลือ มาใน
 เรือบอบนุกคูกักตรจอย ให้ยังเสียพอบรรเทาเขาจะ
 คอย ต่างรับถ้อยตามบทกำหนดวัน แล้วคุณพระ
 ไพรัชพิพัฒนภาพ ไม่จ้งจาบมุ่งหมายจึงผายผัน ทั้ง
 คุณหลวงคำณวนควรจรวัด ขนตุคตเยี่ยมท้าวเกาหนา
 ซ้อมองซิเชอคับเปเตมเหศร เขาก็ค้อนรับฮารัตนิก
 หนา ได้พบพูดส่มคะเนกับเวตา ตามอชฌานอบน้อม
 ด้วยพร้อมใจ แล้วเคยเยี่ยมเยนรว่าถ้าวการทัพ เขาก็
 รับโดยสนิทพิสมัย ส่มกบยศข้าหลวงกระทรวงไทย
 ดูเต็มใจโอบอ้อมพร้อมอินทรีย์ แล้วหยิบแผนครึ่ง
 เมืองดงเกย เหมือนสั่งเสียขแจ้งตำแหน่งที่ มาให้ดู
 รูปอจรวัด กับวิษจะชนมาเมืองฮ่านอย ท่านข้าหลวง
 ทราบตามเนอความชัด แจ้งรหัสเต็มต้นทรวงอักษร

ฝอย แดวกก็ตามาตงกำปั่นดอย ดูเรียบร้อยนอนเรือ
 เหลือธบาย แคตงกนโฮเต็ดของกวางตุง มีเนอ
 กุงปลาฉกัยกกระลาย ด้วยกับชาวชาวยุโรปละทบ
 ภาย ทงธนายเบือทองจิงดองจัน คุณพระนันทกับตัน
 เขาตอรับ ขอค่านับเวลาพักเป็นคักคักคิด ใหนง
 ไต่ตามเวดาเป็นอาจิน จนเดี๋ยวจันเขิญกันถึงวันตา
 แดวไคชนเคินคูนบุรี ค่ำบดที่ทำเดแดเคหา คัก
 เป็นแถวแนวฝั่งพรังตา ดูหลังคาขาวระออพิ้งก่อทำ
 มีโฮเต็ดโรงหมอกก่อเป็นแถว แต่พิ้งแถวดยังกำดั่งชา
 คักกตาดรายทางห่างประจำ มีของชำเลื่อผ้าดาร์
 พัน พันแผ่นดินถมคองคณญจรยาก จ้างคนถาก
 ถมถันญวนชยัน ไม่ว่าเด็กผู้ใหญ่เป็นรายวัน แต่
 พอทชอิกนังนัญญา พลเมืองบอบบางเป็นอย่าง
 ไพร ไม่สดได้แสนขัดสหัสสา เพราะบุรีย่อยยับอปรา
 ในสัปดาห์ปลายทำดาญวน ฝรั่งเป็นผู้จัดสันดแต่ง
 คิดซ่อมแปลงตามใจไม่ได้ส่วน แต่ต้องหว่านทรัพย์

ทำ^{๕๑}จึง^{๕๒}นาน^{๕๓}นวด^{๕๔} แปลง^{๕๕}กระบวน^{๕๖}แบบ^{๕๗}เก่า^{๕๘}ชาวนคร^{๕๙} เด็กร^{๖๐}
 ประจำ^{๖๑}เรือ^{๖๒}จ้าง^{๖๓}ได้^{๖๔}ดัง^{๖๕}เกด^{๖๖} พุด^{๖๗}ฝรั่ง^{๖๘}เค^{๖๙}ส^{๗๐}ค^{๗๑}ด^{๗๒}อง^{๗๓}ไม่^{๗๔}ต^{๗๕}อง^{๗๖}ต^{๗๗}อง^{๗๘}
 ที่^{๗๙}ค^{๘๐}อย^{๘๑}รับ^{๘๒}ไป^{๘๓}มา^{๘๔}นา^{๘๕}ว^{๘๖}า^{๘๗}จ^{๘๘}ร^{๘๙} ย^{๙๐}ิน^{๙๑}ส^{๙๒}ด^{๙๓}อง^{๙๔}ตาม^{๙๕}ค^{๙๖}ด^{๙๗}ง^{๙๘}ว^{๙๙}ง^{๑๐๐}อ^{๑๐๑}อก^{๑๐๒}พ^{๑๐๓}ร^{๑๐๔}
 เห็น^{๑๐๕}คน^{๑๐๖}ไทย^{๑๐๗}ไ^{๑๐๘}ด^{๑๐๙}าง^{๑๑๐}เ^{๑๑๑}ง^{๑๑๒}แ^{๑๑๓}ก^{๑๑๔}ม^{๑๑๕}เ^{๑๑๖}ื่อ^{๑๑๗}ห^{๑๑๘}ม^{๑๑๙}ว^{๑๒๐}ก^{๑๒๑} น^{๑๒๒}ึก^{๑๒๓}ว^{๑๒๔}า^{๑๒๕}พ^{๑๒๖}อ^{๑๒๗}ด^{๑๒๘}ร^{๑๒๙}ัง^{๑๓๐}
 ช^{๑๓๑}ัง^{๑๓๒}อ^{๑๓๓}ด^{๑๓๔}ส^{๑๓๕} มา^{๑๓๖}พ^{๑๓๗}ุด^{๑๓๘}จ^{๑๓๙}า^{๑๔๐}ร^{๑๔๑}เ^{๑๔๒}ีย^{๑๔๓}ก^{๑๔๔}ว^{๑๔๕}ง^{๑๔๖}แ^{๑๔๗}ด^{๑๔๘}ว^{๑๔๙}จ^{๑๕๐}อง^{๑๕๑}ต^{๑๕๒}ู^{๑๕๓} แต่^{๑๕๔}ไม่^{๑๕๕}ร^{๑๕๖}ู^{๑๕๗}า^{๑๕๘}ษ^{๑๕๙}า^{๑๖๐}
 ก^{๑๖๑}ัน^{๑๖๒}ว^{๑๖๓}า^{๑๖๔}อัน^{๑๖๕}ใด^{๑๖๖} มี^{๑๖๗}ห^{๑๖๘}อ^{๑๖๙}ค^{๑๗๐}อย^{๑๗๑}ด^{๑๗๒}อย^{๑๗๓}ด^{๑๗๔}ิ^{๑๗๕}ว^{๑๗๖}อยู่^{๑๗๗}ร^{๑๗๘}ิม^{๑๗๙}ฝ^{๑๘๐}ง^{๑๘๑} แ^{๑๘๒}ด^{๑๘๓}ว^{๑๘๔}ก^{๑๘๕}ด^{๑๘๖}ง^{๑๘๗}
 ช^{๑๘๘}้าม^{๑๘๙}แม่^{๑๙๐}น^{๑๙๑}า^{๑๙๒}ตาม^{๑๙๓}ไ^{๑๙๔}ด^{๑๙๕} ว^{๑๙๖}าง^{๑๙๗}จ^{๑๙๘}ิง^{๑๙๙}ห^{๒๐๐}ว^{๒๐๑}ะ^{๒๐๒}ก^{๒๐๓}ห^{๒๐๔}าง^{๒๐๕}ห^{๒๐๖}น^{๒๐๗}ท^{๒๐๘}าง^{๒๐๙}ไ^{๒๑๐}ก^{๒๑๑}ด^{๒๑๒} ล^{๒๑๓}ัว^{๒๑๔}
 ห^{๒๑๕}รับ^{๒๑๖}ไ^{๒๑๗}้^{๒๑๘}ด^{๒๑๙}ัง^{๒๒๐}เก^{๒๒๑}ด^{๒๒๒}ม^{๒๒๓}อ^{๒๒๔}ก^{๒๒๕}เหตุ^{๒๒๖}การ^{๒๒๗} ก^{๒๒๘}ด^{๒๒๙}าง^{๒๓๐}ว^{๒๓๑}ัน^{๒๓๒}เ^{๒๓๓}า^{๒๓๔}ก^{๒๓๕}ระ^{๒๓๖}จ^{๒๓๗}ก^{๒๓๘}ด^{๒๓๙}อง^{๒๔๐}
 น^{๒๔๑}อง^{๒๔๒}แ^{๒๔๓}ด^{๒๔๔}แ^{๒๔๕}ง^{๒๔๖} ก^{๒๔๗}ิ^{๒๔๘}ร^{๒๔๙}แ^{๒๕๐}จ^{๒๕๑}ัง^{๒๕๒}เ^{๒๕๓}ห^{๒๕๔}ี^{๒๕๕}ม^{๒๕๖}ือ^{๒๕๗}น^{๒๕๘}ไ^{๒๕๙}ด^{๒๖๐}รับ^{๒๖๑}ฉ^{๒๖๒}ะ^{๒๖๓}ม^{๒๖๔}บ^{๒๖๕}ด^{๒๖๖}าร^{๒๖๗} ก^{๒๖๘}ด^{๒๖๙}าง^{๒๗๐}
 ค^{๒๗๑}ิน^{๒๗๒}ไ^{๒๗๓}้^{๒๗๔}แ^{๒๗๕}ด^{๒๗๖}ง^{๒๗๗}อ^{๒๗๘}ค^{๒๗๙}ค^{๒๘๐}มี^{๒๘๑}ป^{๒๘๒}ระ^{๒๘๓}มา^{๒๘๔}ณ^{๒๘๕} ดู^{๒๘๖}วิ^{๒๘๗}ด^{๒๘๘}การ^{๒๘๙}ช^{๒๙๐}ือ^{๒๙๑}ช^{๒๙๒}ิก^{๒๙๓}น^{๒๙๔}เ^{๒๙๕}น^{๒๙๖}แ^{๒๙๗}ด^{๒๙๘}น^{๒๙๙}
 ด^{๓๐๐}ัญ^{๓๐๑}ญา^{๓๐๒} ใน^{๓๐๓}ถ^{๓๐๔}า^{๓๐๕}น^{๓๐๖}า^{๓๐๗}ห^{๓๐๘}า^{๓๐๙}บ^{๓๑๐}ร^{๓๑๑}ู^{๓๑๒}ม^{๓๑๓}เ^{๓๑๔}ือ^{๓๑๕}ร^{๓๑๖}บ^{๓๑๗} ป^{๓๑๘}ระ^{๓๑๙}จ^{๓๒๐}า^{๓๒๑}ค^{๓๒๒}ร^{๓๒๓}บ^{๓๒๔}เ^{๓๒๕}ว^{๓๒๖}เ^{๓๒๗}ว^{๓๒๘}ง^{๓๒๙}
 ท^{๓๓๐}ห^{๓๓๑}าร^{๓๓๒}การ^{๓๓๓}ร^{๓๓๔}ัก^{๓๓๕}ษ^{๓๓๖}า^{๓๓๗} มี^{๓๓๘}ท^{๓๓๙}ง^{๓๔๐}บ^{๓๔๑}ิน^{๓๔๒}ย^{๓๔๓}อ^{๓๔๔}ศ^{๓๔๕}ก^{๓๔๖}ิด^{๓๔๗}ติ^{๓๔๘}น^{๓๔๙}า^{๓๕๐}ว^{๓๕๑}า^{๓๕๒} ท^{๓๕๓}อ^{๓๕๔}ย^{๓๕๕}อยู่^{๓๕๖}
 ก^{๓๕๗}ว^{๓๕๘}า^{๓๕๙}ด^{๓๖๐}ิบ^{๓๖๑}ด^{๓๖๒}ำ^{๓๖๓}ป^{๓๖๔}ระ^{๓๖๕}จ^{๓๖๖}า^{๓๖๗}ของ^{๓๖๘} ก^{๓๖๙}ับ^{๓๗๐}เ^{๓๗๑}ือ^{๓๗๒}เม^{๓๗๓}ด^{๓๗๔}ไ^{๓๗๕}ป^{๓๗๖}มา^{๓๗๗}เ^{๓๗๘}ย^{๓๗๙}ว^{๓๘๐}ค^{๓๘๑}ำ^{๓๘๒}ข^{๓๘๓}าย^{๓๘๔}
 ล^{๓๘๕}ำ^{๓๘๖}ห^{๓๘๗}ับ^{๓๘๘}ถ^{๓๘๙}าย^{๓๙๐}ร^{๓๙๑}ิม^{๓๙๒}เ^{๓๙๓}า^{๓๙๔}ด^{๓๙๕}ง^{๓๙๖}เ^{๓๙๗}า^{๓๙๘}ของ^{๓๙๙} มี^{๔๐๐}ล^{๔๐๑}ำ^{๔๐๒}ด^{๔๐๓}ำ^{๔๐๔}ตาม^{๔๐๕}ชะ^{๔๐๖}ไ^{๔๐๗}ด^{๔๐๘}ห^{๔๐๙}ัว^{๔๑๐}
 ไ^{๔๑๑}ส^{๔๑๒}เ^{๔๑๓}ว^{๔๑๔}ง^{๔๑๕} ท^{๔๑๖}ง^{๔๑๗}ช^{๔๑๘}น^{๔๑๙}ด^{๔๒๐}อง^{๔๒๑}ส^{๔๒๒}ค^{๔๒๓}ิ^{๔๒๔}ม^{๔๒๕}ถ^{๔๒๖}อ^{๔๒๗}น^{๔๒๘}จ^{๔๒๙}ร^{๔๓๐}น^{๔๓๑}ที่^{๔๓๒} ฯ

๑ อยู่ไผ่ฟองต้องวันตามกำหนด พร้อมกันหมด

อัมเมมเกษมศรี กับฝรั่งสองนายใจอารี นำวิถีพวก
 ไทยไปसानอย มาชนเมตพิกนิกอกิดำหนึ่ง เข้าโมง
 กึ่งตอนด้อมไม่รอลอย ไซ้จักรเดินตามดำน้ำของ
 คอย ฤทธิกถ้อยเรียกว่าดำแม่น้ำแดง มันคดเคี้ยว
 เดียววงอเหมือนคอกถ้อง มีแต่ท้องนาถุ่มชุ่มระแหง
 ทำนาได้ทั้งปีมีเสี้ยนแรง ไยจึงแพงถึงตะเหวี่ยงแห
 เจียนตาย เด็กเด็กเดินแก้มำนาโก ต้องชูโถ่มือ
 พนมบังกัมหงาย เคยได้เซ็นเห็นกำปั้นช่อทานคาย
 บ้างเลี้ยงควายก็ต้องทั้งวงทะยาน ถ้าโยนอุฐทองแดง
 แย่งกันกดุ้ม เทียวแหวกพุ่มรกรหาน้ำส่งสาร ปาก
 กี่ร้องมองตะกายแม่นไต่การ ตัดตานึงตามหลตาม
 คันนา กว่าจะได้แต่ตะเซ็นเหมือนเซ็นซอน ได้กะ
 ฉ่อนแทบขวัญจะสังขาร เอามือคบปากท้องของอาค-
 มา ที่เมื่อยขางง้อดงก้ม เรือกถัดเดินตามแม่น้ำ
 น้อย ไม่กระบอยหยุดพักเบ็ดจักรจี โคนนพ้อครือ
 ท้องมาในวาริ บ้านช่องมีเป็นระยะออกกระทาง ผ่าน

แม่น้ำตามสบายไปหลายแห่ง ค่อยขึ้นแต่งดีหน้า
เหมือนท่าฝาง ไม่คดขึ้นเหียนเวียนหักถั่วอับปาง มีค
นทางเรือจรนอนสบาย ฯ

๑ ครนตั้งทุ้มถึงฮ่านอยค่อยส่ว่าง หนานวักค่าง
ห่มผ้าไม่น่าหาย เย็นเป็นเห็บเห็บหนิงทอทงกาย
จนด่างดำรุ่งรางสว่างวัน พนังงานสองนายชาย
ฝรั่ง ก็พร้อมฝรั่งแต่งกายจะผายผัน นำข้าหลวง
พวกไทยขึ้นไปพลัน ให้อยู่ชนดึกหอคอเวอนเมนต์ ที่
สำหรับรับแขกมาแปลกบ้าน ด้อาดอ้ออันแสนสุขไม่
ทุกเข็ญ แต่ว่าท่านแบเยเรซิเดน จัดให้เป็นที่พัก
กว่าจักไป แต่ที่จะรับประทานอาหารนั้น จงผายผัน
ทุกเวลาอชฌมาไศรย ให้นั่งโต๊ะกาแฟท่าเตใจ
จะเรียกให้หมดแอดเด็กแซนดา แล้วคุณพระไพรัชพิ
พัฒน์ภาพ ไม่จ้วงจาบตามบทซึ่งยศกา ไปเยี่ยมที่
ต้องเจ้าเกาหวา นามสมญาแบเยเรซิเด็น เขาค่อน
รับจับหัดจกใจเกาอ ด้วยยินดีได้ประดัมพมาพบเห็น

แล้วได้ถามความลำบากที่ยากเย็น หรือว่าเป็นสุขทั่ว
 ทุกคณาย มอญซีเออแบดแวดผู้แก่นด้าม พุดมา
 ตามอังกฤษสันติทหาย ให้คุณพระทรมบชัตติบิยา
 คุแบคคายเต็มตามความอัชฌา แล้วว่าการเลี้ยง
 รักษาพวกข้าหลวง ตกกระทรวงคอเวอนเมนต์เป็น
 ผู้หา ทั้งรับสั่งคงจัดเป็นอัตรา ตามทางข้าหลวง
 ไทยเป็นไมตรี อีกบ้านช่องเกาจนาวาเวตาไหน จงมา
 ไปตามสันุกเป็นสุขี่ อนุญาตขาดเหลือเพื่อทั่ว อย่า
 ได้มีความแห่งระแวงใคร ทั้งรณม้ารพัตร์จัดจำ
 หรับ ให้จับตามภาษาอัชฌาไศรย คุณพระท่าน
 จึงตอบว่าขอบใจ ที่มาได้รับรองกว่าคังการ แล้ว
 ตามาที่พักด่านักคัก ต่างคนนึกปรีเปรมเกษมสันต์
 ครันสิ้นแสงต้องหลัดจักรวาท อยู่ด้าราญห้องหับ
 ไม่คัมกาย พอรุ่งเช้าเกาจนามาเยี่ยมคอบ ตาม
 ระบอบราชกิจสันติทหาย คุเออเพื่อโอบอ้อมน้อมทุก
 นาย แล้วผันผายกลับบ้านสถานตน เมื่อพวกไทย

ไปไฮ่เต็กก็เป็นยศ ได้ขึ้นรถเทียมคนบนถนน ฝรั่ง
 เรียกบุตบุตพิศพิศ คือเหมือนคนเรียกกิวามาเป็น
 นาม นำส่งตำรวจคนพลไพร่ ดูเหมือนไม่เห็นอย
 เห็นจึกคิดเข็ดขาม กับคนท้ายคอยจุนจิงรุตตาม
 เหมือนสยามเรา^{๕๔๕}กัน มีสำหรับชานอยคอยรับ
 จ้าง พวกขุนนางชอบขัดขยัน ถ้า^{๕๔๖}เดียดมดุดกวง
 ไม่ทั้งคัน ดูผ้าพันหัวปลิดเหมือนทิวธง พวกฝรั่ง
 นั่งไปแถวให้อู^{๕๔๗} ไม่ขัดขรับเขาตามความประ
 สงค์ ถ้า^{๕๔๘}มเห็นอยหน้าชนค้อยคั่นคง แม่น้อยลง
 ก้อยารองไม่ต้องทวง ยังกุดมให้ตายทั้งชายหญิง พอ
 เข้าวังเหมือนเขาขับไปทัพหลวง ถือเชือกคานแบก
 หามตามกระทรวง คอยรับช่วงชนของเทียมมอง
 เมือง เลื่อทางเงงชาตวินช่างสันคิต แต่^{๕๔๙}สุจริตชื่อ
 มากปากไม่เถียง จ้างแต่พอได้เช่นเป็นละเบียง เขา
 มา^{๕๕๐}เตียงปากทองรองไปวัน ที่^{๕๕๑}รุ่นสำนวนัย ๆ ค่อย
 ดูได้ ก็ต้องไปตามจนคนชนัน ถ้า^{๕๕๒}ว่าได้ไม่ว่าเขา

บ่าฉัน ไม่เป็นอันออกสันทุกระมุกระมอม น่าสงสาร
 ทราชมเชยไม่เคยเห็น ต้องยากเย็นฝ่าฝืนจนผ่ายผอม
 ถึงหนักเหลือเกินอภัยสุดคืออดอม ช่างมายอมแบก
 หามนามกตัญญู อันควรถูกขเทอเหลืออดบาก มา
 พัดปรากความรักยิ่งหนักใจ เขาต้องเดือนเหมื่อน
 จะคืนสันสุข ร้อนฤดีเหลือหนักด้วยรักจริง อยากจะ
 จ้างนางญวนต้มควรรแบก ชนแฉะรกพอนอ่อนหย่อน
 ดั่งนี้ ถ้าเฝ้าได้ไม่ว่าห้าตำดั่ง ขอแค่ทั้งทุกข้อออกเสีย
 นอกกาย กตัญญูจะไม่แบกด้วยแปดกเพศ สุด
 ดั่งเกิดในอารมณ์ไม่ส่มหมาย อันการจะปลดเปลื้อง
 ในเรือนกาย เหลือขยายที่จะจ้างกับนางญวน แต่
 เดือนอายให้คนึงจนถึงนี้ เขาเดือนย้อยอยู่ชานอย
 ตะห้อยหวน มาหยุดยั้งตงเกยจนเสี้ยนหวด กำดั่งอัน
 จะต้องผอมออดมกมด พอพบคำสุริยาเวลาดึก
 อนาถนักหนาวเย็นทุกเดือนชน ต้องคิดไฟในผนังประ
 ทังคน ยังไม่พ้นหนาวภายในอุรา ทงหนาวเหนือท

มาหน่ายคลายสวาท หนาวนิราศศรีสวัสดิ์ดีดัดหัว
 หนาวในอกมิได้อุ่น หนาวที่มากอดคู้
 ขำบุรี ได้อังไฟไม่เหมือนอุ่นหนุนแขน มาจาก
 เขยจากชมระบบมฉวี โอ้หนาวเนื้อหนอจะได้ถึง
 ไคดี เพราะอัคคีไฟขาดขาดอยู่ดวง ถึงมีเสื้อกาง
 เกงผ้ามาพออุ่น ถ้านึกจนถึงมิตรยังคิดห่วง มอง
 ไม่เห็นเย็นปลาดิบที่ราบทรวง จะห้ามดวงใจได้ฤ
 ไโรเรา ครันเดือนยวนศุกร์ขึ้นสองคำ เวลาย่ำมืด
 พยับดวงดับเขา กับดีดิมินิตไม่คิดเคา พร้อมพวก
 เราที่กคนสันทนา แผ่นดินไหวในย่านอยคอยดังเกด
 ไม่เห็นเหตุอัศจรรย์ขึ้นหนักหนา พอรู้ตัวเงงโงงโกลง
 ภาย ถ้ามสืบหาวิชาที่แก้ตัวไป ฝ่ายบุรพาคำหวั
 ณะบับชี้ ว่าเกิดมีแปดประการบันดาลไหว เกิดด้วย
 ผู้เรืองอิทธิฤทธิ์ไกร เป็นอยู่ในหกอย่างวางคัมภีร์
 ไหวด้วยปลาดอานนท์คนขยับ ตามฉบบัญมิภาคเป็น
 ดากษ์ ช่างญวนจันกว่าคาราม อังอย่างที่หนุนโลก

มนโฆกาย ไม่รู้ว่าจะตัดสินดินอากาศ เหลืออำนาจ
 จะนิยมให้เต็มหมาย คงจะไม่เห็นจริงทั้งหญิงชาย แล้ว
 แต่ฝ่ายนักเวรก็มีเหตุการณ์ ได้เห็นชัดอัศจรรย์ในวณนี้
 ใครคัดดูอานามตามลัทธิฐาน เห็นจะสิ้นเลื่อมดัง
 ทรัพย์สินศฤงคาร เทวดาตดตทวิบุรุษวน ด้วยเข้าไป
 ปกครองของฝรั่ง แต่ดำฟังตามสมัยก็ต้องไต่สวน
 เหมือนหุ่นยนต์คนไม่ชักยักกระบวน ก็แต่ถนัด
 จมปักเหมือนตุ๊กตา แมมดวันกนิตระทางลำอาจโอ
 เคยดังโตเต็มอำนาจသာ ได้บับกันกันตามความ
 อาญา ไม่มองหน้าพลไพร่ใจทมิฬ ทั้งกะเกณฑ์กิด
 กันคนเอาทรัพย์สิน ราษฎรก็ดับแค้นจิตคนจีน ครั้น
 มีผู้ปกครองข้างคองกัน ก็เหมือนสิ้นดวงชาติตาเมือง
 ยานอย เขามาหักจิตธรรมนิยมไม่เจียมทรัพย์สิน ข้อ
 บังคับเสริมได้ให้ใช้สอย ต้องเดินตามความเห็น
 เขมนรอย เป็นผู้น้อยเขาทั้งวัดต้องตาย อันอำนาจ
 ฝรั่งเข้ดทั้งเดชฤทธิ์ เหมือนอาทิตย์เที่ยงเปดงเมื่อแบ่ง

ถิ่นรุ่นสาวชาวข่าแต่ดำพัง ตูกำลังนำเขยไม่เคย
 ชาย เจ้าโพทหิ้วผ้าแดงแดงเหมือนหงว ข้างฝั่ง
 ผิดพักตร์เหมือนกับเดือนหงาย ไคมกระต่ายพาด
 คานปานกระต่าย ตูแย้มคายนูกบ่ามีท่าทาง ยืนขึ้น
 ว่าทำมือกระดิกกระตุก แดงนังคุกเข่าร้องให้ต้องอย่าง
 วนเป็นคู่คู้ทั้งสี่นาง จังหวะวางขี้น้องเข้ากลองขอ
 แปลกกับว่าไคมเราชาวสยาม เมืองอานามอย่างดี
 เทานั่น ไม่เห็นมีกัทำหน้าระอ วิถีก็มอญว่าตาม
 ระทา แต่ยั้งชดยวนยั้งที่จิริต ด้วยนั้งขิดลูปคถ้าได้
 ตามภาษา แม้นจะให้ปรงคองต้องวิจาร์ เรื่อยก็
 ราคาพอด้มควรญวนฮ่านอย มีหัวหน้าถ้าจะดูไม่ใช่
 ง่าย ต้องใช้สายคนสนิทให้คิดสอย ด้วยกถาฝั้ว
 รั้งแกมาแฉ่รอย เป็นผู้น้อยพูดไม่ออกเขาบอกตรง
 หากินตามความดำรวยทั้งด้วยสาว อยู่ดึกกราวนางนาฏ
 ราชหงส์ แต่เชื่อว่าสุจริตจิตคัมนี้คง ไม่น่าปลงใจ
 เชื้อเห็ดอุปประมาณ ฯ

๑๐ วันหนึ่งได้ไปคูเทพารักษ์ ที่เป็นหลกบุรุม
เป็นศาล อยู่ตักตวงปรุงบรมบุรุมทางประมาณ
ชั่วโงงดูโล่งตา มีประตูเป็นช่องอยู่สองชั้น ถัด
ไปนั้นตักกว้างทั้งซ้ายขวา กลางเป็นถายปูนหินด้วย
ศิลา แล้วถึงหน้าศาลเจ้าเข้าข้างใน มีรูปเขียน
เป็นสง่าท่าต่าง ๆ ยืนเงือง่างทวนหอกออกไล่ ที่
เป็นหลวงจีนนั่งอย่างพระทัย ครองผ้าไตรเหลือง
เรือเถือกกางเกง ข้างหลังมีรูปใหญ่กายมหันต์ ดู
มันคนโคตระถึงบงเขม็ง นั่งบนแท่นห้อยขาภาษาเกรง
ตมตาเบ่งดังเป็นเขม้นมอง สูงเจ็ดศอกออกดำเหมือน
ดำฤทธิ์ ว่าศักดิ์สิทธิ์ดุรพลคนด้อยของ มีชายถือ
ถุชยาวเท่ากระบอง บักรของหลังเต่าริมท้ายัน แต่
มีชวาทอดศอกบอภนวิธ ในวิธเหมือนให้ยดบน
สอรรค์ ห่มภูษาย้อมดินขมิ้นชัน ทั้งมีพันโพกเคียร
คาดเคียนกาย ได้ถามญวนผู้เฒ่าที่เฝ้าศาล ว่านม
นานครั้งไหนหน้าใจหาย แก่แจ้งว่าตาห่อชอบบรรยาย

อธิบายแรกเริ่มแต่เดิมที เมื่อจันมาสร้างกรุงให้พุ่ง
 เฟือง เป็นบ้านเมืองโอโง่งงโง้งงี้ เวลานั้นหลวง
 จันนิกยนต์ จะให้มีของบูชาดาอุชน จึงหล่อรูป
 ดำฤทธิศักดิ์ไว้ แต่พอให้เขาเดินเป็นกุ่มกอด ให้ชื่อถัน
 จันผดุงวิถิต เป็นที่คนมีจัดการมนานมา เขากำหนด
 จดคนำจำกันไว้ นับมาได้พันปีเข้าหน้าหนา แล้วแจ้ง
 ความตามฤทธิศิครา ใครไม่ปรามาทกตัวทวนคร
 เมื่อปีกลายมีฝรั่งหวงจะผดุง วนเอาถันกองหุ้ม
 เหมือนส้มขอน แล้วติดไฟใส่ส้มจนรูปปน หมาย
 ว่าวันคงจะตายต้องกายทอง อัครรยบันดาการ
 ประหลาด มีหน้าหยาดซึมออกมาน้ำดยอง อัครคตบทั้ง
 ส้มจนชุ่มกอง ไม่ได้ทองค้อยหูไปอัน ได้ทราบ
 คำอำตจากตาเฒ่า แล้วเลยเข้าบ้อมดังเกิดทั่วเขตต์
 วนัน ขุดคุ้ยรอบรอบปรากฏตระหง่านครัน กำแพง
 วนันสูงทำถึงสามวา สร้างแต่ครั้งบุรียังมีสุข ครัน
 เกิดยุคแพ้ววิปุลุมิฉนา ทวารที่เข้าไปในชะตา มี

อยู่หักเห่งทำประการการ ประเดียนฝรั่งพึ่งเสียดของ
 ก่อจำต้องเป็นกำแพงแปดงสถาน แล้วมีตึกยาวขวาง
 อยู่กลางดาน วัดประมาณดีเส้นดูเป็นแนว สำหรับ
 ฝรั่งตั้งทหารการรักษากษา ทุกเวลาฝึกหัดจัดเข้าแถว
 ไม่ไว้ใจชาวบุรีระวีแคว ให้คงต้องแกล้งอยู่สำหรับ
 กันนคร มีโรงหมอกก่อตั้งอยู่ในบ่อน ตั้งเป็นหย่อม
 วิชาวงเหมือนวงซอน หลังตะด้ามเด่นกว่าสถาวร
 น่านั่นนอนแถมตามงามตะขอ ด้านหนึ่งออฟฟิเชอกับ
 ไปรเวต บันเป็นเขตต์ห้องสถับกันกับหมอ ด้าน
 หนึ่งมีคนเจ็บเก็บชดอ หนึ่งนอนหงอนนอนเตียงออก
 เรียงราย แต่คนญวนด้ามร้อยก็พลอยบ้วย มีหมอ
 ช่วยรักษามันน่าหาย พวกฝรั่งแปดสิบหยิบบบรรยาย
 ทั้งต้องฝ้ายอยู่ด้วยกันบันเป็นตอน เห็นคนเจ็บอนิจจัง
 น่าสังเวช ไม่ให้ดับเนตรนอนหงายเหมือนไม้ซอน ที่
 แขนขาดเพียงข้อก็ตั้งทอน ที่เหนือต้นเห็นกระดูก
 เพราะถูกปืน ที่หักพอต่อได้ก็ใส่ฝือก ถ้าดีก็ถอด

นามันเย็นไม่เหม็นหิน ที่ตดโคนแขนทั้งคองนั่งกตั้น
 ข้างข่มขืนทำกันน้ำบรรได บางคนผ่นหน้าแข้งแคะ
 กระตุก ควักเอาตุบป็นที่ยงออกทั้งได้ ที่เข้บผ่ายา
 บิดสนิทใน ที่ขาดไปเพียงเข้าไม่เท่ากุดี ที่กระหม่อม
 หลุดเห็ดแต่เชื้อเผียบ ไม่กำเวมแทบชีวาจะอาสัญ
 ถูกชนนึ่งพุตพุดอดหยอดนามัน หมอกก็ผันแปรรักษา
 พยาบาท หนึ่งดื้อพิมพมวางข้างเฉดียง เป็นของ
 เคียงเหมือนหนึ่งว่ายาดีมาน ได้พลิกดูร้ค่าแก้วกาญ
 พอบิกบานใจเจ็บที่เห็นชา อีกด้านหนึ่งเครื่องมือที่
 ถือใช้ มีดตะไกรเหล็กงัดคดม้งดำ มีหลายอย่าง
 ต่างพรรณอนันตา จะพรรณนาไม่หมดเห็ดจจดจำ
 อีกด้านหนึ่งเก็บยาสารพัด ที่เขาจัดมาไว้ใช้ออกดำ
 ได้ชวดมิดบีดม้นักจากูกคำ สำหรับนำเนาะมะบับสัตว์พ
 ยา ที่ทหารพดอยบ้วยด้วยเหล่านี เพราะว่าพวก
 กบฏถอยศดา ที่ถูกลามตามหัดด้วยศักดา ให้พารา
 รามเตียนเตียนอนาม อันบ้อมใหญ่ดังอยู่ข้างเนิน

วิถีเดินได้รอบขอบสนาม หนทางชั่วโมงเศษดังเกิด
 ตาม ได้ทำบิณฑบาตออกเดินประเพณี ถนนนั้นใหญ่
 กว้างหนทางเหยียด เป็นแนวเรียบจดแม่น้ำตามฉลุ
 กว้างลึกถึงความของตะอองฟู มีตึกอยู่ห่างไต่เต๋ยังเป็น
 ตอน ซื่อถนนปอริเบแต่ละอัน ปดุงโรงร้านแซก
 ซอกออกก่ดอน คอเวอนเมนต์เช่นประกาศราชฎ
 ให้รอกอนเรือนกระบุงที่รุงวัง เพราะกลัวไฟไหม้ฝอย
 พดอยเอาตึก สิ้นค้าคักเงินทองของฝรั่ง จะได้ให้
 อินชุนกันระวัง เป็นผู้เรียงราคาสัญญากัน มี
 ถนนแยกไปก็หลายสิบ แดออกดิบญวนอยู่ดักับัน
 เป็นเรือนตะเภาจากมากอนันต์ ถ้านานวันก็คงอยู่
 ไม่รู้สับาย มีสระใหญ่ยาวได้สักแปดเส้น มองกัน
 เห็นไม่รู้ว่หน้าสหาย กว้างดีเส้นเป็นเกาะระเมาะ
 ทราย ก่อเก่งถายเขียนทาน้ำยาญวน ข้างด้านเหนือ
 มีตึกคอกอกกตกดัม ผู้คนชุมเดินดักับออกดับ
 ล้วน มีทางแยกหลายสิบหิบบประมวญ เป็นคัก

ด่วนอยู่มากต้องพากทาง ในแคว้นไม่มีฝรั่งเศษ ด้วย
 เป็นเขตต์ของเก่าที่เขาสร้าง นักร้านขายยาผ้าแพร
 บาง ดีต่าง ๆ ออกตักกว่าหมื่นพัน เห็นดีโคกสัน
 ตติดำริคิด มาจนจิตต์เสียเพราะแพรแดกระเด็น ทั้ง
 เจ้าของหรือก็ส่งไปด้วยกัน ให้ให้วาดหัวนคิดถึงแพร
 แด้วแดกน น่าจะซื้อทำสระไปไปให้น้อง ฤาจะหมอง
 วรกายระคายขน แต่ให้เห็นเป็นพะยานเหมือนทาน
 บน ว่าทักขณโคกถึงคั้งนาง ด้วยจากไปไกลบรู
 ทวัก ถึงเห็นพกวรเจ้าของแพรก้แดหมาง จะว่าพิ
 ษั นกระไรน้ำใจจาง ไปแรมร้างดังเกียให้เสียที แด้ว
 เถยเมินเดินดูไปตามร้าน ออกว่าคาญเพราะนัยน์ตา
 หน้าบดด้ แต่ใจจิตต์ดงมันเหมือนชนด นัยน์ตาม
 ชวนแดชะเง้มอง ที่ตางนางนำคิดพิศมัย นึกอยาก
 ใต้เนื้อเย็นเป็นเจ้าของ แม้นมีผู้หยิบยกให้ปกครอง
 จะหาช้องเกด้ามวยไม่ชวยใจ เอาใบคด้อมาถ่านบาน
 บัว่า ครอบเกศาทั้งพวกเป็นหมวกใหญ่ ดัณฐาน

เท่ากระดังเป็นวงใน เวลาไล่ทวนลมต้องก้มเดิน เห็น
 คนไทยใช้ดาออกมาสปราด น้ำด่างหรือเจ้าชายระคาย
 เงิน เหมือนนครังครัดทศนายนันดาเมิน น่าจะเชิญ
 กองท้ายด้วยรายงาม มีเกือกได้ปลาทายงอนค่อนหน้า
 แข้ง ช่างคิดเผดงกว่าของเราชาวสยาม แต่ผิว
 หนึ่งเนื้อเหลืองระอาดชาติอาณาม คุนวงงามที่ทำนานิยม
 พันกล้าเหมือนนิลชอบกินหมาก น้ากระซอกเชือดแก้ว
 แกดัมขนม ยอมให้เซยแล้วจะเสยถูกลางชม มิให้
 รวบมบิดเบือนกระเทือนปราง แต่ขยาตโฉมตรูเมื่อ
 ดูเห็น กัดจูจะเห่มนด้าบส่วยมวยที่หาง ไม่เหมือน
 ญวนเมืองเราชาวโพงพาง เจ้าเคียนอย่างแจกจันตัน
 ทุกคน รวบกระบิยาวเดอยเปลือยดลอด เอาผ้า
 สอดคอซำว่าอกหน พันกระหม่อมเป็นกระบังคองอยู่
 บน ผู้ตจันเหมือนกันดูขันตา เสือกางเกงรุ่มร่าม
 ว้างามยศ รัตประคตพันพุงย่งหนักหนา ชมผู้หญิง
 ดึงเกยเสยเวดา ก็รับมาตามทางมาดางนคร มีของ

ชายหาดายนนไม่ป็นดัง ช่างดีจริงดูเป็นดับดับ
 ดัดอน เครื่องลายครามสามกระถางอ่างมังกร เย็บ
 ทุนอนฟูกนวมรวมคำบด • ช้องระฆังช่างเหล็กห่อ
 ทองเหลือง ทองแดงเครื่องหม้อไหไซว่ถนน ทำ
 กระดาษพัดพับดับปทน ไม่ปะปนเป็นแผนกแยกหนทาง
 ที่ทำหีบคังโครงค่อโถงมี ทอมุดีตามถนนัดไม้ขัดขวาง
 พวงดัดคังซึ่งฝังคังอยู่กลาง ถ้วนแต่นางวันสาวชาว
 นคร ที่ช่างมุกคังไม่ได้ให้ตายอย่าง มีลูกจ้างทำ
 คดองไม้คดองค่อน ที่ช่างกถิงนั่งคังแต่ภมร ถักเปด
 นอนพื้นเชือกเตือกช่อปอ ร้านขายยาตำรวจพักรก้าจัด
 โรค เมื่อลมโบกหอมมะวันไม่ชนค่อ ชายปลดเค็ม
 หอมกะเทียมเปี่ยมกะทอ อีกทงหม้อน้ำปลาตำรา
 แกง กระบี่ญวนกถิงร้ายมิใช่เด่น เดินมาเห็นแต่
 กระถางกักางแข็ง แมงคานาเมืองนมเดียวแรง ไม่สู้
 แพงตำมดิบหียบให้ไฟ ที่ทำค่อเคี้ยงเคี้ยงแต่ชวาน
 ษย้งงานที่จะหามาได้ได้ มีกัถวดเค็มคัวทว่กันไป ชน

ไม่ใ้แก่เจ้ากรรมไม่ทำแพ เอาชนบกยกต่งเหมือนนั่ง
 ร้าน แผ่นกระดานท่อนยาววางบนแคร่ ได้กระเซ่ตาก
 ดั่งฟังเหมือนแตร เสียงเซ่งแซ่เดินไขว่อยู่ไปมา ที่
 จักด่านก็เป็นพวกยิงหนวन्हุ เอารักถูรบคดกุดมุกฝา
 ทงหางจั่นก็หลายไ้กรรยา เหมือนเขาว่าแจกเขาตม
 ประตัมญวน ฯ

๑ ขอหยุดยั้งฟังจะรทหนกหุเหื่อง ในราวเรื่อง
 ภาชนะเขาจะสรวด ที่ขาดเหตอเจอกนบ้นจำนวน
 เขาเป็นถวนพอด้อยามภัย แต่เมืองนมขุนพมณนค
 บอันเบย เถ่นได้เสี้ยตามสัญญาหน้าสังสัย ม็กก
 เดียวเท่านั้นชมเหตอใจ อดยวได้ด้ามวาเขียนตาโต
 ออกแต่หน่วยกับตองของคุฐ เจ้ามอม่เแจงมาครอบ
 ฝาทอ ไม่คตาดเคตอณเหมือนทำทัก้าโป แจกญวน
 โซเพราะเถ่นเห็นทะยาน ขอเส่มอถอพตองย่นมอถก
 ดำหรับทักถามไ้จะได้ชาน ออกหน่วยตองร้องดั่งมี
 ักวอด หัวเบยชานเสี้ยงไ้ได้อยู่ไ้ถดวง คอยจับมีตคิต

บุญชี้มือห้าม ฟังเหมือนกับสวดมนต์บนอาภรณ์ แท้
กับเขาไม่เป็นเงินเอง เหมือนกับลุงบุญมีอากร
อีกทั้งฝันโจ่งจำนำตามบังคับ ผัวรับเก็บภาษีมีขนอน
ที่กินโดยสุจริตคิดจะพรอน มีทุนรอนไม่กระหนองถึง
ย่องเบา ขรรมนิยมเก็บภาษีมีขนใหม่ แต่ชักใจถูก
คำให้หน้าเหว เมื่อจันทกับผัวกำดั่งเมา ต่างรวบรว
คักคักเป็นคักกัน พวกเจ๊กในต่งเกียไม่เสียหาย ก็
ค้าขายเต็มตลาดจน จันตั้นคักมีดังถึงทุกวัน พวก
จันนยองเพิ่มเติมเข้ามา แต่เดี๋ยววันคืบใจไปเสียมาก
ถั่วจะยากด้วยพิกัดขัดหนักหนา ทั้งภาษีปากถั่ว
ขรรมดา ถ้าเมื่อนชาจะเข้าเรียกเอาแรง เหมือนคัก
การค้าขายตงหลายร้อย เป็นที่พดอยกตจันให้กิน
แห่ง ทั้งภาษีมนุษย์ก็สุดแรง เรียกเพรงก็ต่อเจ๊ก
เหมือนเก็กกัน ถ้าย่างน้อยเพียงปีละสี่พวด ก็ระทง
รวดตามคำดังถึงสวดวรรค พวกเจ๊กออกกตอกหางเปี้ย
ตะเหี้ยครัน ทุกคั่นวันมันเข้าอยู่รำไป แต่เงินค่าตัว

นอนไปที่ในเปล ตัวเจ้าเมืองฮ่านน้อยค่อยง่วง เมื่อ
 ยাত্রางามดูไม้เขียว ๆ ทำหงส์คาเหมือนชั้นชั้นตระเจ
 คลุมหลังเปลมีม่านคานเขย่นตาย เป็นยอดยศกต
 มีถึงดีเต็ม คนกลางเต็มขอตาจนหน้าหงาย มีคน
 ถอดหม้อตะกั่วแบบคาย แต่งตัวคล้ายพวกกุดั่นคร
 ค่ำรวจถอดาบแดงแสงไปหน้า เลือกว่าคร่ำเดินถนน
 คนขยอน มองไม่เห็นตัวท้าวเจ้านคร เหมือนหนึ่ง
 ชอนอยู่ในเปลเอ้เคน แต่ไม่สู้ไปไหนให้ใครเห็น
 ค่ำเมื่อเป็นราชการนาน ๆ หน ฝรั่งเชิญมาเป็นหมู่
 พอผู้คน ในกัณฑ์คอเวอนเมนต์เป็นประธาน นั้น
 และจึงได้พบประคับประ ด้วยขลุ่ยดำคณัณณฐาน
 ไม่ให้เสียแบบอย่างทางบุราณ แต่กิจการแถวแต่เขา
 พวกเค้านี่ซิด ๆ

๑ ฝรั่งเหล่านั้นอยู่เขตต์ข้างทิศใต้ ดับโงงทุกตำบล
 ถนนหิน ไม่ปนเปกับเหล่าชาวบุรินทร์ แถวเป็นถิ่น
 ริมน้ำตามสบาย อันคึกท้านแถวนาพออาศัย ไม่

ผู้ใหญ่โตเหมือนเรือนท่งหลาย ที่พบบ้านตามถนน
 กรวดปนทราย พอดัมายคัวทำเอาฉาว เมืองฮ่า
 นอนนี้ประเสริฐน้ำเกิดผล อยู่ตำบลแม่น้ำตามภาษา
 ที่เขาเรียกน้ำจืดแปดงวาล มีพงศาจารย์กล่าวยัด
 ยาวความ ว่าเดิมราชธานีมีกษัตริย์ ครองสมบัติ
 เรืองเดชทุกเขตต์ขาม คือเคโษกรุงใหญ่ในอาณาม
 มีใจความว่าพระโอรสรู้โรตนา ครว้ดถึงโคเป็นนั้
 พัดนเหมือนครว้ด จึงดำรัสปราบแม่น้ำตามภาษา
 เพราะมีแก่งเกาะดินท่งศิลา เหลือบุญญาแด่อำนาจ
 ราชภู นิมิตรเป็นดินประดีวกามะถัน ไซ้ให้มันไป
 ระเบิดเบ็ดดังขร แต่ว่าเดยรับตั้งถูกมังกร ที่ขด
 นอนอยู่ในวนชด อุทรแตกทำดวยวายุชีวิต จน
 โดหิถมันไหลไปเป็นด กับน้ำทำปนกันตงพิน ถึง
 เดียนยังไม่หายเป็นด้ายจาง คนจึงเรียกน้ำแดงให้
 แจ้งอรรถ มาทราบชัดจำเพาะได้ไธ่ต่าง ดินประดี
 กามะถันนั้นเป็นกตาง มีตัวอย่างมาทุกวันนั้นเป็นไร

จะจริงเท็จเด็ดคักก็ราษ ที่จะอาจรับประกันนั้นไม่ไหว
 ขอดัดทอนแต่ย่อพอเข้าใจ จะกล่าวในประจจุบันนี้ดูกัน
 พัง เมื่อเจ็ดสิบมีกว่ามาแฉ่นนี้ ญวนแยกกันสองฝ่าย
 เมื่อภายหลัง ข้างใต้เรียกฮานัมแต่ดำฟ้า ข้างเหนือ
 ตั้งเกียเมืองรุ่งเรืองครั้น เจ้าขุนเป็นกษัตริย์ฮานัมได้
 เกิดมีใจมานะโถมหนัก อยากรวบรวมตั้งเกียเดียว
 ด้วยกัน ให้เป็นคณปัทพินแผ่นดินเดียว จึงยกโยธิ
 คณมารณยุทธ ได้ไว้จุดตั้งอำนาจดาดเฉียดยว แล้ว
 แยกแยกอีกเจ้าไม่เข้าเกลียด เพราะจะรื้อวหมดอำนาจ
 ขาดขาด จนกระทั่งฝรังเศสได้เขตต์ได้ แล้วอยากได้
 ตั้งเกียเดียวด้วยหนา ด้วยทวีปไม่พอต่อปัญญา จึง
 เชื้อมมาเอาบุรินทร์ถนฮานอย หมายจะเบียดนำแดงกับ
 แฉงฮ่อ เป็นทางพอกำชายใต้ไซ้ฮ่อ จึงยกเรือรบ
 นิกรกับคอนวอย คี่ฮานอยไซ้ฟองต้องนคร ในดีห้า
 พรราชาทาดไม่นานเนื่อง เมื่อเสียเมืองหมดอำนาจ
 ราชภูรชยอน ฝรังตั้งรักษาด้วยอากร ว่าตบร้อน

ช่วยยกมาปกครอง จึงจัดการตามชอบครบเอาหมด
อำนาจศัฝ่ายไซเป็นเจ้าของ ต้องเพิ่มทรัพย์คอเงิน
เม้นต์ลงเป็นกอง จ่ายเงินทองเลี้ยงทหารการทั้งปวง ฯ

๑ ครั้นรุ่งขึ้นจะไปเมืองไถ่เจ้า ตัวท่านเกาหนา
เชิญข้าหลวง ไปนั่งโต๊ะที่บ้านพอบานทรอง เป็นที่
หนองจิตต์ส่ายข้างฝ่ายไทย พอดีงฆ์ถึงพร้อม
น้อมคำนับ เขาก็รับถว้นหน้าอัธมาไศรย กับออฟฟี่
เซอัมช้อทช้อใจ ถัดลงไปนั่งเยาว์เกาหนา เมื่อนั่งโต๊ะ
รับประทานอาหารนั้น ต่างจำนรรไต่ถามตามภาษา
แต่คุณพระขุนปราบทราบธำรา อาตมาสามคนนั่งจน
กตอน แด่ดูตาเขาปรีบ ๆ แด่หิบบกับ พยักรับพูด
ไม่อดเหมือนหลุดกหลุดอน ได้เอากางเกงที่เราได้มิใช่
ปอน เหมือนอาภรณ์ของพวกมองซีเออ แต่ต้อง
เป็นมองซีอำพน้อย มีแต่หูกไต่ยีนกินเล่นมอ เขาพูด
จาตาชอบออฟฟี่เซอ เมื่อดินเนอกับท้าวเกาหนา เรา
จะพูดออกไปข้างไทยบ้าง อ้าปากค้างตามกันจน

นักหนา ข้างหนักอกหนักใจในปัญญา ลักแต่ว่าอิม
 ท้องไม่ต้องฟัง พอเสร็จเลี้ยงในกมตว่าพันทุกซ์ มี
 ความสุขด้วยสมอารมณ์หวัง แล้วท่านเกาหนาเชิญ
 ตรามัง กรของตงเกียท้าวเจ้าอาณาม ดวงหนึ่งน
 ยืนให้พระไพบรุษ ท่านน้อมหัตถ์รับตำแหน่งแห่งสยาม
 แล้วกล่าวคำปราไสยเป็นใจความ ว่าครานาม軒
 คคมมันเดอ แล้วยืนให้หลวงค่านวนควรรชาน น้อม
 ประทานมือรับค่านับเสมอ ในตรานนชื่อชนออฟพีเชอ
 ได้เสมอกับขุนปราชเป็นตารยศ แต่ตัวเรากับฝ่ายนาย
 บรรหาร ก็เทียมฐานศักดิ์ศรีกำหนด ไคชนเชอจะเดย
 ตงเกียถด น้อมประนตเป็นค่านับลำดับกัน เขา
 ปราไสยว่าฝ่ายเขตต์สยาม กับอาณามให้เป็นเนกเอก-
 ฉันท จงตั้งอยู่ตามฉบับชัวกปักตบ ทั้งดัมพันธมิตร
 สนิทเนา ยังช้าว่าถาชนไปปตายตงเกีย การตั้งเลี้ยง
 ขัตติวงทางอับเนา จงบอกมาให้ประจักษ์ต่านักเรา
 ด้วยมีเส้าสายถิธิตทุกทิศทาง แล้วต่างคนต่างถาดด้วย

ปรารภ ข้าหลวงครบพร้อมหน้าเวลาดัง กับเซ-
 เยมแบคแวดแดนลำปาง ผู้นำทางชนป่ามูหาวัน ลง
 เรือรบมาตามแม่น้ำใหญ่ ดูทิวไม้ต้องฝั่งเหมื่อนวัง-
 ด้วรรค์ ถ้วนทุ่งนาเคียนดาดสระอาดครัน ทางจรัตริม
 แม่นาคตามลำบาย ทงเรือกสวนดินจิมเหมื่อนป่า เขา
 โภษดาลักถูกเขาปลุกขาย มัดกเทพารักษ์หักทำลาย
 บ้างจมทรายพังลงในคงคา ฯ

๑ ครนถึงเมืองชองไทพอบ่ายบด ตามกำหนด
 จอดทักด่านักท่า ได้ชนเยยมเรชิตนเป็นเวตา กำดัง
 อาพาชอยู่ไม่สู้สบาย เขากลับเป็นแพนแกแขกมาถึง ไม่
 มั่นคงบดเมื่อนเหมื่อนด้าย ทงเหตาเมยรชาถานา
 คาดทราย คึงไต่ตายเชิญค่านับรับประทาน ในดึก
 ทานเรชิตนเป็นสง่า มีบั้นผาสำหรับเมืองเครื่องทหาร
 กับของจันครังปฐมบรมบูรณ เกาทัณฑ์ชวามหอก
 ง้าวเหตาชะโอน ทงหน้าไม้บ้นยาวด้าวพัศร เขาตึง
 จักไต่โถงเหมื่อนโรงโชน เป็นของพวกธงดำที่ท่าโจร

ไม่อ่อนโอนกับชาวต่างชาติยู่ทหนา เมื่อในดองดำมปักถึ
 ยุค ฝรั่งรุกขัณมาราญหาญนักหนา ทั้งเจกญวนพร้อม
 พรักมี้คักดา มรณาดงด้วยกันอนันตญ แต่พวกจีน
 บรรโดยลงไปมาก ถึงแก่ตากเอาศไปกตบฝัง ครั้น
 จะอยู่ดีเดื่อเหตือกำถัง หนัฝรั่งออกวังทงนคร เวชิติน
 จังเอาเป็นโรงทหาร ฝรั่งคักบ้านอยู่ดบายไม่ถ่ายถอน
 กว้างยาวดักถึเดินเป็นทักตอน ถางหญ้างบอนเตียนดีไม่มี
 รก มีหอคอยเป็นหลักตั้งดักเดิน ดำหรับเห็นกระเน
 ทำเดบก เป็นของเก่าเกือบจะพังเหมือนวังนก กังไม้
 ปกปิดคตุมขุมตะไคร ันบ้อมนแข็งแรงหินแดงด้วน
 ก่อประมวดหนาแน่นแผ่นกัใหญ่ ทั้งเชิงเทินถมซ้อน
 อยู่ตอนใน ชุกคูไวจันขอบรอบปราการ ไม่น่าจะ
 พ่ายแพ้แก่ข้าศึก ข้างมานักหมคมานะของทหาร ฤา
 เหนือจะประทังกำถังทาน ไม่เรียวชาญป็นผาดันท่าทาง
 ข้างนอกบ้อมมีถนณผู้คนน้อย เครื่องใช้ดอยทงหลายมี
 ขายบ้าง หากินตามชาวบ้านเป็นปานกถาง มีหอห้าง

นิดหน่อยค่อยเจริญ โรงทหารตั้งตึบดีหลังกว่า คอย
รักษาอยู่คนเฝ้าคนเดิน ดินขึ้นเป็นถนนลูกรังเห็น ผู้
คนเดินไม่สู้ค่าเหมืองน้ำแพง. ได้พักอยู่พอรุ่งอรุณไซ
แต่ต่อไปตามย่านเป็นบ้านแถว พอถึงแม่น้ำคำคำ
แดง เป็นที่แห่งพวกจีนถิ่นอุดร ยังตั้งอยู่มากมาย
กว่าหลายหมื่น ไกลถูกปืนฝรั่งเคสเขตต์สังหาร หนีทาง
เรือเหต้อยากลำบากจริง เป็นแก่งก้อนหินชัดเหมือน
อักษณันท์ แค้นน้ำดำขุ่นเหมือนกบดำ ดิบเรื่อง
ราวไม่รู้ที่รู้เห็นจะมีของประจำอยู่สำคัญ เขาพูด
กันแร้เหตักข้างแจกซุม ฯ

๑ ครั้นมาถึงสำนักเรียกบักหาบ บ้านช่องมาก
มีฝรั่งมาตั้งขุม โจรผู้ร้ายไม่ระวังต้องจับกุม ฤ
ที่ซุ่มซ่อนกันอันตราย ประเดี๋ยวเรือติดหาดนา
กระโชก เกาโยกหน้าแหงนเด่นสงสาร กตาดำไม่
เป็นสุขถูกตนถาน หยั่งน้ำขานร้องว่าปาปอกปดอ
กับตนคิดแผนทศกัธกระดาษ จะกัดตัวก็ไม่วอดทอดล้น

เขาเชือกขงชนฝั่งรหวคต คองหยุครอหำรองไม้คตอง
ใจ เรอถอยหน้าถอยหลังอยู่อย่างนั้น หมวกกับคัน
เหมือนถูขำงไม้วำงได้ ญวนนำรูงก้มทเอาไป คอง
จนใจวำทงกตางทะเล จักรกัพยตะบันหันหัวทำย
ทงกรวดทรายรูงทงถอยบองเบี ถำถงนำตักกะเหมือน
คะเน ถุกทำเดทงจวนอนต์บำย อนเรือชนะิตนต
หนักหนา จุกนกวำต้องร่อยยังถอยถำย กิณห์
ต้องคอกแบะเขำแยบคำย ถิ่งหำดทรำดเพียงดัดคอง
ครออุทร ม่หองหีบดำหริบขงนำได้ ดูปเวโตทงเรือ
เผื่อไว้ก่อน คีร์ชะคิตวิตไปทำยโตทงคอง ต้องดูป
ผอนลู่หำดไม้ขำดวัน มีบันยอด้กคิตเจ็ดบอง อยู่
ตามซอกดาดฟำคตงทำห็น ถำงรำงดำหริบบนกรจจรต
เพอบองกันครวจควำจจจจจ ๗

๑ ครันถึงเมืองฮ้องฮัวพอมัวหน้า ทอดนาวา
ตอยกว้างฮักถางหน พักหัดบันนอนผ่อนกายดีบายคน
พอดูเย็นเย็นพากัดตาไคด ฯ

๑ ครนถงบอมตูม^{๒๕๖}ทเป็นด้าน พวกทหารอยู่บน
เนินดินได้ร ด้วยเป็นแหลมยื่นงอกออกมาไกล ฝรั่ง
ไคร^{๒๕๖}ทษาว่าตำบล ๖

๑ ถึงคำใช้เคหา^{๒๕๖}ประคำดาษ หญิงชายกลาดเดิน
ดัดบัคบกน^{๒๕๖}น มีคักรานบ้านญวนลั้มควยด เป็น
กำบดเคียนดาดสะอาดดี สดจระว่าทำดละเตชั้น เรือ
กำบั้นไม่พุกเบิดจักรจ^{๒๕๖} แต่จำตามแบบบทกำหนดมี
ลักลีบดี้แห่งจำแม่นำแดง คนที่ไหม่นำมากไม่อย่ากว้าง
ดงขุนนางญวนสำหรับกำกับแขวง ทังทหารยุโร
เปียนไม่เบียดยนแปลง ด่วนแข็งแรงกระบจำรรมดา
แค้นบ้างจอดบ้างมากดางน้ำ หัวเรือดำแต่ดะกรังโดน
ฝังฝ่า จนบับ^{๒๕๖}บุดไม่งามอร่ามดา เพราะเป็นท่าหัก
หาดอนาใจ กับคั้นว่าทางเห็นอน^{๒๕๖}แห่งอหยด มัน
ไม่หมดหาดดงที่ตรงไหน ต้องคิดข้างคินวันแทบ
บวรใด คอยแก้ไขเป็นกัจวตทหน้าคาญ ๖

๑ ครนถงเมืองทนครัน^{๒๕๖}ทนครันหย่อน ชนพกผอน

บนสระเตชเคหสถาน ด้วยค้อนนั้นชนไปไม่ได้การ มี
 แต่ย่านเกาะแก่งแท่งโต ๆ ได้พักอยู่บนค่ายฝ่ายฝรั่ง
 ดุรุงรังแผกหญ้าหลังคาใบ ฟ้าเป็นดินเฉียนโถงเหมือน
 โรงโป แคว้นไยอันหนึ่งดังออกกราว เสร็จไปด้วย
 ไม่เสียเลยทั้งหมด ช่างเต็มยศอาดมาเมื่อหน้าหนาว
 ไตร่เกาะรับประทานทั้งหวานคาว เมามือเท้าดังกระ
 เทือนเหมือนลูกพรวน มีโรงกวาดใบหลังทั้งตลาด
 ขายผักกาดถ่วงแม่ค้าสวน ตามประเภทตำบลของ
 คนญวน พอสมควรบ้านเมืองเครื่องกันดาร ทั้งพวก
 เจ๊กกุดต่ำหั้นมาดง ชนมั่งเครื่องกระบือองแตรของ
 หวาน เหล้าบาหวนเบียร์ดากับน้ำตาล มีต๋องร้านตาม
 ภาษาร้างป่าดง มีตักจันอยู่บนเนินสูงเนินเคอ ออฟ
 ฟิเชอเขาเป็นของต้องประสงค์ ถัดขึ้นไปเป็นเขายก
 เสาธง ทางชนลงมีทหารอยู่ยาม ราษฎรนั้นดั่ง
 อยู่ฝั่งหนึ่ง ผู้คน้องออกกระเบงไม้เกรงขาม เดียง
 หมูไก่ขายกินถิ่นอาณาม มีถ้อยความพ้องดังแก่งค

กราน ๑

๑ ครน^๕รุ่งเช้าถึงคราวจะเดินบก แล่นวิคกไม่มี
 สู้^๕สนุกสนาน ทั้งเซมเยมแบคแวงแด่น^๕ำนาญ ผู้
 จักรการชนของมา^๕องวาง กุ^๕ตี^๕เฮอร์มายังว่าน^๕ย
 บรรจ^๕ร้อย^๕ท้น^๕ควน^๕เป็น^๕การ^๕จ้าง ให้^๕แบ^๕ก^๕หีบ^๕หาม^๕หาม
 ไปตามทาง นายระวางถือไม้^๕มี^๕หตาย^๕คน คอย^๕ว่า
 ก^๕ถ้าว^๕เค^๕อน^๕ด^๕ไม่^๕มี^๕สู้^๕ คุณ^๕คุ^๕ด^๕ก^๕ว่า^๕เว^๕ดา^๕ชน มี^๕ท^๕ห^๕าร
 ญ^๕ว^๕น^๕ระ^๕ว^๕ง^๕เป็น^๕ก^๕ัง^๕ว^๕ด ถือ^๕บ^๕น^๕ก^๕ด^๕ห^๕ก^๕ด^๕บ^๕พ^๕ด^๕ด^๕บ^๕ด^๕ แต่
 แต่ง^๕ค^๕ว^๕ด^๕ระ^๕ม^๕าย^๕ค^๕ด^๕าย^๕ก^๕บ^๕เจ^๕ก ใ^๕ห^๕ม^๕ว^๕ก^๕เ^๕ก^๕ค^๕ร^๕อบ^๕เย^๕บ^๕น
 เก^๕ศ^๕ รู^๕ป^๕เ^๕ห^๕ม^๕เ^๕ก^๕บ^๕ก^๕า^๕น^๕แบ^๕น^๕ช^๕าง^๕แ^๕ง^๕น^๕ด^๕ ฝ^๕า^๕แ^๕ง^๕ม^๕ี^๕พ^๕ัน
 ม^๕ว^๕ย^๕ด^๕ว^๕ย^๕ดา แ^๕ว^๕อ^๕อ^๕ก^๕จาก^๕ท^๕น^๕ค^๕ว^๕น^๕ค^๕ว^๕น^๕เ^๕ย^๕ง แ^๕ว^๕
 แ^๕ว^๕เ^๕ย^๕ง^๕ฝ^๕ู^๕น^๕ก^๕ด^๕บ^๕ด^๕บ^๕พ^๕ด^๕ก^๕ษา ไม่^๕เ^๕เห็น^๕ม^๕ี^๕ผู้^๕ไ^๕ด^๕ทำ^๕ไ^๕ร^๕เ^๕า ฐ^๕
 อา^๕า^๕า^๕เ^๕ด^๕เ^๕น^๕ห^๕ด^๕า^๕ม^๕ตาม^๕อ^๕ร^๕ญ^๕ ม^๕า^๕เซ^๕น^๕เย^๕ม^๕ชา^๕ว^๕ป^๕ด^๕ด^๕ดา
 บ^๕อด^๕ช^๕าง ส^๕บ^๕ด^๕ย^๕าง^๕เ^๕ย^๕า^๕เ^๕ย^๕เ^๕น^๕เ^๕ด^๕เ^๕น^๕ช^๕ย^๕ัน แต่^๕ค^๕ุ^๕ณ^๕พ^๕ระ
 แบ^๕ค^๕แ^๕ว^๕ด^๕ม^๕เ^๕ม^๕เ^๕น^๕ก^๕ัน ก^๕บ^๕น^๕าย^๕บ^๕ร^๕ร^๕ห^๕าร^๕ฐ^๕เ^๕น^๕า^๕ค^๕า^๕ด ห^๕ด^๕ว^๕
 ค^๕ว^๕ณ^๕ว^๕น^๕น^๕น^๕แ^๕ช^๕ม^๕ม^๕า^๕แ^๕ก^๕ม^๕แ^๕ก^๕ ไม่^๕ค^๕อ^๕ง^๕แ^๕ว^๕เ^๕ด^๕เ^๕น^๕ช^๕น^๕ก^๕ัน^๕ท^๕ห^๕าร

ท่านขุนปราบชลไชยผู้ใจอารีย์ โดยสันดานอัศว์ม้า
 กระนอง เขาเรียกมันประติณต์ตัวเหมือนหมึก หกพิลึก
 แผ่นผืนโจนผยอง แกพัดตกแต่ละทีเหมือนตักทอง
 อายุของแก่มากแทบตกโครง เห็นตัวเรามาต่างรูป
 ร่างเล็ก เดินกระเผลกผอมผ่ายเกือบตายโหง เป็นม้า
 อย่างคังเกียเสียเคราะห์โรง ต้องเข้าโรงสักวันเป็น
 มั่นคง เดินไปตามซัวโมงก็มีด่าน แต่อยู่บ้านเคหา
 บารุหง ฝรั่งทำดึกพักปักเส้ารง ฟังสัตว์ดังยังไม่
 เลี้ยวตัวเรี้ยวดี บนโศดเขาปราบเตียนเหมือนเจียนเด่น
 แล้วก่อเป็นดึกทานายาดี ในหุบห้วยดึกชนนกันมี คุ่ม
 กุฎีให้ทำกระหน่ำไป เราแต่เห็นเป็นเหมือนกันกะทะ
 ช่างมานะลงไปดั่งร่างว่างไศด เขาคิดอยู่เหมือนพยัคฆ์
 ดำนักไพร ทั้งทำไต่หนัสไม่ดูเบา ผั่งเหล็ดกรางทางแต่
 ยอดภูผา จนถึงทำหาดทรายดกชายเขา มีรถลากขน
 ดงส่งปุนเคา ทั้งอิฐเผาตัวไม้ขึ้นไปทำ ได้พักอยู่ดู
 เดินเห็นถึงขร แล้วถาจรเข้าดั่งเป็นพงคำ ไปตาม

ด้ายเตลิดราฟทาบประจำ ริมแม่น้ำเดินง่ายสบายดี
 ทั้งผู้คนมาพามาเป็นด้าย เดี๋ยวเวรเวายกทางกระบวน
 ว่าญวนหนึ่ ทหารยิงตามหลังบั้งไปที ถูกกุดบ้างถู
 ไรไม่ได้ความ หายไปดีห้าคนค้นไม่พบ เพราะมัน
 หดบกดัวจะเหตกด้วยแบกหาม ก็พันทุขกันไปเขา
 ไม่ตาม พอถึงยามเย็นนอนที่คอนดิน เอาเคาซูปหัดัง
 คาในป่าร้าง ต้องเยี้ยดยัดหลังโค้งเหมือนโก่งคิดบี
 นอนแต่พอหลับตาเอนกายิน ที่พนดินแล้วไปด้วยใบ
 ดอง ครั้นรุ่งเช้าแบคแวดแฉ่นฉาด ลงไปหาหา
 เรือจะเผื่อของ บังเอิญเจ้กเจ้ากรรมมาค้าของ เอา
 หมูต้องเรือไปขายทันควัน แบคแวดเรียกตามภาษา
 ของตาแปะ มันไม่แจะกถัวตายรับผายผัน ยกปืนโก
 โยโกเรียกไปพลัน จึงได้หันเรือเข้ามาทำหน้าที่เขี้ยว
 ว่าเรือเจ้าจะเอาบรรทุกของ ไม่ให้ต้องดูซิหวาอย่าดา
 เขี้ยว ขนหีบใส่ให้ตามไปถ้าเดี้ยว นาก้เขี้ยวดักดาน
 ทหารคุม แล้วพากันครรวโดยขันใหญ่เขา เป็นปุมเปา

สูงคาดทั้งคาดหลุม กับตัดว้ายในคิ่วกุ่มชุม อีกโจร
 ชุ่มซ้อนกันอุ้นรพาด ทั้งต้องฝังแม่น้ำตามวิถี ถ้วน
 คิ่วเป็นกำแพงแข็งแรงประดาน หยัดนอนไปตามอริยที่
 กันดาร จนตรवारเดินตะมึงมาถึงถ้ำ ตั้งเป็นค่ายไม้
 ไข้เกลี้ยงดินเรียบ มีท่าเนียบพนแคร์แต่ไม่ช้า กับ
 ทหารซ้อมหัดจัดประจำ ที่ด้านถ้ำหกดืบหยิบบรยาย
 แล้วจัดให้หลวงค่านวนควรส่งสาร นายบรรหารขุน
 ปราบหลาบาทมาทลาย เพราะเห็นจเห็นอ้อยเมื่อยคร้าม
 ทั้งสามนาย ให้ลงฝ่ายเรือแหวดกับแบดแหวด แต่ตัว
 เราคุณพระไม่ละดต ต้องเดินหมดความยากลำบาก
 แล่น ฝนก็ตกยุงรณกินเป็นแดน ได้คะแนนหากไม่ทัน
 เกาะกันหุง ยังต้องเป็นมองดีเออเล้มอยศ มันเกาะ
 หมดไม่ว่าใครจนในถ้ำ ทั้งเลื้อยผ่านหน้าหนาวคราวบำรุง
 แล่นกันยุงเหลือใจด้วยไทยแปลง มีห้วยหนึ่งทางม้า
 มาไม่ได้ เขาเกณฑ์ให้ทหารแะระแะระแหง จนเป็น
 ที่ถาดโถดไปด้วยแรง มีหลายแห่งเดินต้องมอง

ระวัง ฯ

๑ ครน^๕รูง^๕ชน^๕ถึง^๕บาวา^๕เวตา^๕ด้าย ค้อย^๕ดบาย^๕หน
ทาง^๕แต่^๕ข้าง^๕หลัง นอน^๕บน^๕โรง^๕โค^๕ก^๕เขา^๕เถ้า^๕ไม้^๕รัง พอ
ประท^๕ง^๕หยด^๕พัก^๕ใจ^๕นัก^๕ทาง อัน^๕ค้าย^๕นี้^๕มี^๕ท^๕หาร^๕อยู่^๕ร้อย
กว่า ๕^๕รักษา^๕ตาม^๕ถนัด^๕ไม่^๕ขัด^๕ขวาง ทั้ง^๕ต้อง^๕ฟาก^๕หน้า
แดง^๕เป็น^๕แฉวง^๕บาง ด้วย^๕มี^๕ทาง^๕เข้า^๕เขต^๕ค^๕ประเทศ^๕จีน
ค้าย^๕บน^๕ยอด^๕ค^๕รี^๕เป็น^๕ดี^๕แห่ง ไม่^๕แดง^๕ปร^๕บ^๕ก^๕ษ^๕เหมือน
หลัก^๕หิน มี^๕โค^๕ส^๕กร^๕ย^๕กว่า^๕ไฉ^๕าก^๕ิน ด้วย^๕เป็น^๕ถัน
ถัน^๕คาร^๕อา^๕หาร^๕ญวน ครน^๕ออก^๕จาก^๕บาวา^๕เวตา^๕ด^๕รู้ ถึง
ภู^๕รับ^๕จ^๕รด^๕พ^๕อ^๕วัน^๕ถ^๕วน มี^๕ท^๕หาร^๕ค^๕ร^๕อบ^๕ง^๕า^๕เป็น^๕จ^๕ำน^๕วน ห้า
สิบ^๕ถ^๕วน^๕ราย^๕ค^๕ง^๕ตาม^๕บ^๕ง^๕ค^๕บ เว^๕อน^๕ก^๕ป^๕ด^๕น^๕ที่^๕อยู่^๕ดู^๕ไม่^๕คว^๕ม
เหมือน^๕โรง^๕ที่^๕ม^๕ทำ^๕ท่า^๕ฝ^๕า^๕ค^๕ร^๕อง^๕ด^๕ับ ถ^๕นาม^๕เพ^๕ด^๕าร^๕อบ^๕ค^๕าย
ช^๕ุด^๕ไ^๕ว^๕รับ ๕^๕ว^๕ด^๕ด^๕ับ^๕ด^๕ัว^๕ไป^๕ด^๕วย^๕ไ^๕่^๕ด^๕ง เว^๕ด^๕าร^๕ูง^๕ออก
พล^๕ัน^๕ไม่^๕ท^๕น^๕ด^๕าย ฝ^๕น^๕ปร^๕ะ^๕ปร^๕าย^๕ท^๕อ^๕ฟ^๕้า^๕ป^๕าร^๕ะ^๕ห^๕ง ทั้ง^๕เป^๕ีย^๕ก
ป^๕อน^๕น^๕อน^๕ค^๕้าง^๕ที่^๕ก^๕ด^๕าง^๕ด^๕ง หม^๕อก^๕ก็^๕ด^๕ง^๕ท^๕อ^๕ว^๕ร^๕ญ^๕ตาม
ม^๕ร^๕ว^๕ค^๕า ฯ

๑ พอส่องวันบรรดาภคานสถาน แล่นลำธาร
 ฤๅถั่วดีดดีดดีด มีคอกอยู่เทียมท้าวเจ้าพระยา ตาม
 ภาษาดงแดนแดนกันดาร หลวงคำนวนที่มานาวา
 แหวด กับตัวแบตแหวดฝ่ายนายบรรพท หงษ์ขุนปราบ
 ชลไชยผู้ใจอารีย์ ตามวันวารก็มาพร้อมหน้ากัน
 เมืองดาวกายันเป็นปดายตงเกีย ข้างตงเดี่ยวเหลื่อ
 เหตุเป็นเขตตงกัน ตั้งอยู่ณทิศอีสานผ่านตรวัน ต่อ
 เชือกคั่นกว้างตงตุดกรุงญวน มีแม่น้ำขนกลางกว้าง
 ลึกเด่น มองกันเห็นรู้ว่าม่นาตวน ผรั่งไม่อาจข้าม
 ไปตามตวน กตวมนันฮ้วนพาดพาโตเรียกโพเซง มี
 เขารายอยู่รอบขอบแม่น้ำ บ้อมประจำตงท่วตวน
 ตัวเตง แต่ผู้คนมากมายคด้ายดำเพ็ง ยิงระเบง
 คุยโผงโผงละครัน เขาว่าเจ็กน้อยใจเมืองไถเดี่ยว
 ทัพตงเกียเขาขาดไม่อาจขึ้น ต้องแตกไปย้อยยับไม้
 กตบคิน จึงหยิบปืนโคกให้เมืองไถเจา คิดถึงเจ็ก
 วัคจรรยวัชนักหนา เมื่อเดี่ยวทำพวกแซ่ไม้แก่เขา

อำนาจก็โตใหญ่มิใช่เบา มาyingเข้าหนวกหูอยู่ทำไม
 ฤๅเหลือจะรักษาอาณาเขตต์ เป็นประเทศเล็กน้อย
 ก็ปล่อยให้ เปรียบเหมือนเดื่อเข้าบ้านว่าคาญใจ
 ต้องเสียไถ่ถอนทองไม่ร้องอึ้ง ถ้าบ้อมจันจะทำลาย
 ดาวลายบั้น ไหนจะทนขัดขึ้นด้วยบั้นถึง ยิ่งลงมา
 จากเขาดักเกาตัง ก็จะต้องแก้พิณาคาชดา อันที่จริง
 ก็ยังกรังฝรั่งเศ็ด ต่างคุมเขตต์ตั้งมั่นรักษา แต่
 ฝรั่งหมายประโยชน์โภชนา จะเปิดท่าค้าขายเอาใจจัน
 ดาวกายนักษัตรของหลังฟูก่อน เป็นเจ้าจรรจนครวังเฮือ
 กังฉิน เดิมอยู่เมืองกวงตุ้งไม่มีกิน ใจทมิฬเที่ยว
 ผจญปล้นประจำ จนมั่วลุ่มผู้คนได้ล้มตาย เอา
 ดาวกาเป็นทัพพันครา อยู่ในพวกขงดำทำคักดา
 ถืออาญาดีทรรษราษฏร มีศักรามบ้อมกำแพงแข็ง
 แรงมาก บิดัดดาบอกระยะเก็บขนอน จนดื่อนาม
 ตามประเทศเขตต์นคร ได้ตัดคอนครอบงำแต่ถ้าพัง
 เวदानจอมนรินทร์แผ่นดินเจ้า คิดจะเกยกกทัฬห

จับฝัง แต่หนทางดึกดำເດืออาก้าง จึ่งຍັຍຍັຍຂອງดงบ
 ไม้รวกจน ครนอยู่มาคักฝรังคืดคังเกย จวนจะเดี่ย
 บั้นเบ้ระเหวอน เจ้ากรุงจีนตั้งบัญญูรักษามณเฑาะว์ ใช้
 คนควรเทียมทูตมาพุดจา ได้เกิดยกด้อมหัดยงฟู
 หางหนูเด็ก เป็นชาติเจ้าคุณนุกเหมือนนักษา ให้อาที่
 แม่ทัพรับอาญา ในพดากรฝ่ายปลายบุรี แม้นฝรัง
 ยกชนมาเวธาไหน จงได้ให้เต็มอำนาจราชดี ถ้า
 ดาวกายปดายดงเกยนั้นเดี่ยที่ เขตคบุรีจันคงเป็น
 ผงไป แต่ว่าหัดยงฟูผู้ฉลาด มีอำนาจคราวนอย
 หวนไหว คุมทหารจีนประจัญแทบบวรโดย แต่ว่า
 ไม่ออกหน้าเป็นท่าทาง ครนเหตอสูรฤทธจงคิดหน
 ทุ้งบุรีตามถนัดด้วยขัดขวาง ฝรังเที่ยวด้อมถามเหมือน
 ตามกวาง ชนบุรีวางไม่รู้จักยักยักฤคน คักของ
 หัดยงฟูอยู่เดี่ยนี้ คือเป็นทคอมมันดินแบ่งปันผล
 อยู่ตามรอบครอบครองเป็นของตน ว่าคำบดดาว
 กายฝ่ายคองวอย เขาเป็นเมืองดำหรับรับอาหาร

จ่ายค่าผ่านทางหลายให้ใช้ด้วย ที่ชนชนเอามาแต่
 ธานี จึงเรียบร้อยทุกท่าเดชะเดชะนี้ มีทหารปก
 ครองอยู่สองร้อย ประจำคอยฝึกหัดเขาจัดสรรพ
 ด้วยเป็นเมืองหน้าด่านปราการกัน ต้องกวาดขันรักษา
 พยายาม มีเรือนโรงชาวนับสี่สิบหลัง กับห้างคัง
 ขาของอยู่สองสาม น้อยกับโพรงกินช้างเงินจาม
 มีดักสามร้อยกว่าหลังคาเรือน คิดถึงหัตถ์ฟูก
 แอ้ง กระไรเลยมักใหญ่ใครจะเหมือน ต้องละถิ่นฐาน
 ชาติอันน่าใจเพื่อน ว่าหลบเดือนไปบ่กั้งทั้งนคร เพราะ
 โภคาพิบัติจึงพลัดพราก อุปฐากต้นกำเนิดก็เบียดถอน
 ด้วยต้นตอเป็นพาดพเนจร ไม่ถาวรต้นคิดหมก
 ฤทธคน ๆ

๑ ฝ่ายพวกไทยได้พักชั่วคราว แล่นตำราญ
 ลุ่ดลัดดีไม่ขัดสน นับทางแต่ทันควันขึ้นตำบล
 เติมนานถึงนี่ยี่สิบวัน ไต่อกเขยยิ่งครวโดยก็ไกล
 มิตร ให้แล่นคิดถึงที่รักพักตร์หมั่น ได้ร่วม

อาตม์พาดนามาคด้วยกัน ดักกิ่งวันมิได้ไกลละไมบาง
 มาแรมป่าดำน้องให้หมองพักตร์ เริ่มแต่รักอนิจจัง
 ยังไม่หมาง เจ้าจะเด่นทุกซึ้งน้ำพึ่งพดวง ไม่
 วายว้างเว้นวันดังขวัญจวน แม้นเห็นพิบทุกป่าเวลา
 ยาก จะออกปากกรบเร้าเฝ้ากำศรวด คิดถึงเจ้าเข้า
 เย็นไม่เว้นครวญ ห่วงอกป่วนปานใครเขาไฟอ้ง อึก
 จะต้องเดินแพ่นเข้าแดนฮ่อ หมดห้วงร่อบลงสู่ขเป็น
 ทุกซึ้ง ยิ่งท้อถอยผอมผ่นอ่อนกำลัง ค้องซึ้งซึ้ง
 แรงกล้าไม่อาวรณ์ แต่ฝรังยังเมื่อเหมือนเดือร้าย
 ไม่อาจุกรายเกริ่นกริ่งแต่ดังขร ทั้งพอกใจใจกรรจ์
 เทียวตัญญูร ยังราญรอนไม่เรียบให้เงยบดง คอม
 มั่นคั่นน้ใจกษัยด้านต์ เพิ่มทหารให้ระวงศ์ประสงค์
 กถวัจะเป็นอันตรายที่ในดง บังคับส่งพวกไทยไป
 ไถเจ้า ฯ

๑ ครนรุ่งข้ามน้ำแดงแขวงป่าชัญ ฝรังจัด
 เตรียมการเป็นด้านเขา กับผู้นำข้าหลวงกระทรวง

เรา พร้อมทั้งเหล่าพวกญาติที่จะไป ออกเดินทาง
 ลงทิศตะวันตก ไม่แฉะฉ่ำฉ่ำฉ่ำฉ่ำฉ่ำฉ่ำฉ่ำฉ่ำฉ่ำฉ่ำ
 สำหรับฮ่อฮั่วค้ำมาแต่ไร บ้างถากไถนาอยู่มีผู้คน
 เดินทางทางค้ำออกสู่แดน ถึงเขตแดนขอบใจเขา
 หลายนั่น เกาหล่าฮ่านฮวยใช้ด้วยคน มาเป็นคนตั้ง
 ไทยดูให้ดี ครั้นเมื่อถึงดาวกายเป็นชายชราด ออก
 ฆาตทางป่ามากหน้าหน้า ว่าลูกเมียของเขาที่เหย้า
 ไม่พอที่จะมาตายให้ไกลเมีย ทำบิดพริ้วฉ่ำฉ่ำฉ่ำฉ่ำ
 ขำไว้ ขอบตัวไว้พอระงับแต่กลับเสีย แต่บางคนเรียก
 ว่าเป็นชาเวีย ในคังเกียแปดกคนอยู่คนเดียว เป็น
 ฝรั่งใจเด็กคล้ายเจ้าจ้อย เหมือนรับถ้อยเกาหล่าให้มา
 เทียว นึกเสียราชการชนผ่านเกลียว แต่ไม่เกลียว
 ข้องเราข้างชาวไทย บางคนว่าเป็นชาติโปรตุเกส
 ละครประเทศเปลี่ยนแซ่แก่นิดเดียว มาขอติเกศให้เนด
 คุราโดย เข้อยู่ในบับถักกันชั้นสระเออ นิจาเอ๋ยพูด
 ไทยกันได้บ้าง ถ้าวัดขวางรับธุระได้เต็มมือ ทั้งกิน

อยู่ดูประกอบมองซิเออ ช่วยนำเรือดุหนุพทู่กัน
 แรง ถึงเซนเขมที่มากู้ท่าเขา ไม่อาจเขาเป็นประมาณ
 พาดจะแหง พดก็ไม่รู้ภาษาว่าคำแดง หุงเข้าแกง
 แต่ละครึ่งคองตงเอง ให้กุดี้คนป่วนหีบคิ ไม่ดันทัก
 คัมหุงดุย่งเหย ท่านขุนปราบทรวบภาษาวามันเกรง
 ตัวเราเองนายบรรหารรับด้านครัว เมื่อแรกกินร่วม
 โต๊ะโต๊ะกันหมด ก็มีรสโอชามันน่าหัว แต่ไม่รู้
 ธรรมเนียมต้องเจียมตัว พวกกันกตัญต่างแตกขอแยก
 กิน แต่คุณพระไพริชยันต์ดลย ร่วมอวยยังดีกิต
 นิจดิน กับฝรั่งที่มาอยู่อาจิณ เพราะว่าชินเชิงภาษา
 พุดจากัน ฯ

๑ ถึงห้วยเต็นตักกว้างเป็นทางน้ำ เขียนเป็น
 ถ้ำไหลบั้งดังถัน พวกกุดี้แก้ผ้าหน้าเป็นมัน เอาหัว
 คันของขำน้ำเพียงคอ อีกคนหนึ่งเป็นเด็กเด็กกว่า
 เขา มันพัดเอาถอยนำไปคำปรวอ เห็นแต่หัวน้ำกถัว
 จะโดนคอ มันช่างย่อเต็มกระหม่อมบดุกเกือบตาย ต้อง

ยื่นปดงอนิจจังพุทฺธขังเอ๋ย แต่พอเกยแง่ขอนก้นอน
 หงาย ค่อยกระเดือกเดือกกระदैวกระเห่หมวกาย
 ขอนก้นหายจมห้วยแทบม้วยมรณ เป็นขามเกือก
 บัดคันทายบรรพการ นามันผจญดอยว้ายเหมื่อน
 ไม้ขอน บ่มพื้พำตามภาษาแด่นาวรณ ว่าตัด
 ตอนลงนรกหกด้าง แต่พอกเราข้ามม้าม้าที่หลัง
 จันชนผั่งพรอมกันก่พดณัง พวกกุดหน่อหักคดบึง
 เตี้ยงเฮ็ดอ้งหายดิบไปดิบดา จำเพาะคนที่ห้ามขาม
 หม้อเข้า ของพวกเราที่จะหุงบารุงหา จะเยียดยัด
 ฝักใครไม่เอามา มันหนักบ่าขอทุเลาเจ้าประคุณ ท่าน
 ชนปราบต้องจางมันทงเวอง หาไม้เควืองเหล่านไม้
 มีถัน ก็เพราะเป็นวาสนาเวดาบุญ พอได้ท่อนปากท้อ
 รองไปคราว ฯ

๑ มาถึงทุ่งแห่งหนึ่งซึ่งเป็นป่า มีหินผาปลูกด
 ลอดขาว ถิ่นโตใหญ่เรียงเรียงคดดูเหยียดยาว แต่
 ครั่งคราวไหนมาหรือว่าไร อันญเขาเหล่านมแต่ดิน

ช่างชนหินเอามาจากป่าใหญ่ คงเป็นเมืองเก่าร้างอยู่
กลางไพร ไม่ทราบในเรื่องความตามนิทาน ฯ

๑ คราวนี้บ้ายถึงค่ายซื้อแบกแซต ช่างได้แดดไม่
มีบังทั้งสถานที่ พอหมดเขตต์เตลัครฟไม่ทราบการ
หนึ่งล้อดำรถต้องใช้ไปรษณีย์ อันค่ายนี้ตรวจตรากัน
ดำหัด ตั้งค่ายขัดไม้บังยกลดดี ทั้งชาวกระบี่หลาย
ชั้นกันไพร ในราตรีห้ามชุดไม้จุดไฟ มีทหารระแวด
อยู่แปดโหล ถือบ้นโกตรวจรับกตัญหัดบโหล พอ
รุ่งเช้าพวกเราก็ครวัโดย ด่อนไปเดินเขาไม้เท้าจุน ถึง
ชนมาพาซักขยาค แต่ออกปากว่าพรณกัท่าชน
เพราะร่างกายแก่ชรามาด้วยบุญ หากถึคุณราชการ
ไม่ปานตาย ครันถึงเขาแห่งหนึ่งซึ่งทราบว่า พวก
เจ๊กป่ามันปล้นผู้คนหลาย เมื่อกองทัพเคอเนตเปอร
โนนาย คูมนิกายก่อนเรามาตีบหัววัน มันแอบยิงบน
คิวดักดีร้อย ทัพอ่านอยู้เค็มเค็มชยัน ได้พวกเจ๊ก
เก็กไปใจฉกรรจ์ ไม่เป็นอันตรายก็ยกต่อไป มัน

คอยชุ่มชื้นนึ่งเขาจริงหนอ ชาตอ้ายฮ่อเหิมจิตต์ผิ
จได้ย พด้อยให้เรศวัดฉันคิดหวนใจ ถ้ำบวรโดยดง
ด้วยบันชวดคั่นชม ฯ

๑ ครนถึงบ้านจันร้างอยู่กลางป่า ถูกโจรามัน
เผาเป็นท่าถม เป่าอยู่หลังยังเหลือเพราะเห็นอดม
ค่างระดมเข้าไปอาศัยนอน นี่ก็โจรให้คุนท่นฟ้าฝน
ไม่ต้องกรนตากหน้าค่างถางถึงขร แต่ไม่อาจดรร
เลวิญเจวิญพร ต้องตั้งวรกถ์จะมีวจักรรรม ครน
รุ่งเช้าเดินข้ามไปตามเขา ทั้งเจ็บท้าวที่ลาดพลาดถ่า
ต้องพยุงจุมพ่าหน้ากระฆ่า เหมือนหนึ่งทำท่าเด่นเด่น
สิ่งใด ฯ

๑ ถึงค่ายงมมคมครมัทหาร เห็นประมาณรักษา
อยู่ห้าโหล เข้าพักผ่อนพอตรูสุริโย แลวเดินไว้ออ
ไปมีไร่นา เห็นบ้านเรือนดับดับตามถดบเขา มีตุก
เค้าดับสันเป็นคนบ้า ไปอยู่ให้พันทางพอห่างตา ถัด
ธัญากองสระเบียงเตียงตะบัน ที่กาดังทำไว้อยู่ชายเขา

เห็นพวกเราวิ่งหนีขมิ้นขมิ้น ทั้งกระบุงกระบายไปตกเมกัน
 เขาขัน ๆ หือจันต์จริง เป็นพวกเจ้าไทยเหนือเจือ
 กันวุ่น ยังเข้าท่อนญวนกตายนางชายหญิง เดินอยู่บน
 ไซดเขาแต่เท่าถึง บางที่วิ่งมุดรกเหมื่อนนอยาง ผู้
 หญิงฮ่อหัวแดงข้างแตงอัน เขาผ้าพันโพกมิดปิดจน
 หาง คล้ายกับแขกอินตัมมูรกลาง ได้ชมนางฮ่อเหนือ
 จนเบือตา ๆ

๑ ครั้นชนเขาแห่งหนึ่งกิ่งอากาศ ญวนขยายด
 กัดนักเหมื่อนยักขา เวียนยุ้เกมเหมื่อนหาญผดามูชัว
 แปลกกันว่าเขาห้ามคร้ามทุกคน พวกชนดงดั่งดั่งเบี้ยง
 กัดวเพียงนี้ ไม่กล้ากลัวทหารผดามูชัวทุกหน . ดั่งดั่งด้าม
 ดิบเด่นเป็นด้ามด ไก่ผู้คนบ้านช่องถึงดั่งดั่งคิน เหมื่อน
 กำแพงขวางทางอยู่กลางย่าน ห้วยดำขาวชอกผา
 เหลือผ้าผืน จูงอายต่างทางชนชนยัน เป็นหล่มด้น
 เถอะคนฝนประปรอย หน้าคางแข็งคดดงมาแต่อากาศ
 เหมื่อนหนึ่งดาดดินประดีดปลิวออกหยอย จนกตบ

มาหน้า ข้า ถึงเมื่อยถ้าพอประทังคงประสงค์ หรือถึง
 ยามตามเคราะห์มาให้เจอจริง เป็นเวรย่นวงโซ่ชาติให้ชาติ
 กรรม คนอื่นเขามชิตเราม้วย บุญไม่ช่วยตามชบ
 อุปถัมภ์ มาคูนยชาติวาสนาตาต้า ๆ ล้มเหมือนคำ
 เขาทำนายว่าตายวัน สิ้นธุระพาชที่อายเคอะ เหมือน
 เป็นบ่าวมันมาแทบอาสัญ ได้แต่จูงบังเหียนเขี่ยน
 ตะบัน สิ้นรักกันเสียที่เขาเจ้าพระภาพ เดินพลงทาง
 เห็นศพกุด สิ้นชีวิตดวงดับดับดังขาว ที่เบื่อยเนาทับกัน
 นานมนาน ทั้งทหารญวนด้วยมาช่วยตาย เลือกลงเง
 ทั้งเกิดอนเหมือนบ่าช้า อนิจจาคิดไปแต่หัวใจหาย
 เติดยของมองพลงเห็นร่างกาย เป็นที่ทรมายแห่งพระ
 อนิจจัง อยากได้ทรัพย์รับจ้างมากดางป่า ทั้งเคหา
 ญาคิมิตรไม่คิดหลัง เพราะความจนทนระกำแต่ดำพัง
 เหลือกำลังก็ต้องล้มลงจมดิน ด้วยคนญวนพวกนี้
 มิได้ทราบ ว่าทางราบหรือเป็นเขาดำเนาหิน อยู่บ้าน
 เมืองหมดบัญญาจะหาหิน เมื่อได้สินจ้างเขาจึงเตามา

เห็นแต่ทรัพย์สินว่าเที่ยงแท้ชีวิต มิได้คิดให้จริงใน
 สังขาร แท้จริงก็เป็นสิ่งอนัตตา คือขุรรมดาของ
 โลกโอฆชน ถึงเชิงเขาชันต่ำพोक่าพดบ ผู้คนครบ
 คั่งคับออกสับสน มีโรงแฝกหนึ่งหลังพอบังคน ดู
 เหลือทนหนาวจัดลมพัดฮือ น้ำค้างแข็งแตกกระจาย
 เหมือนทรายสาด หลังคาขาดปลิวกระดอนออกก่อน
 หวือ คิดไฟผิงพอบรรเทาเป่ากระพือ ยังไม่ใคร่เป็น
 เห็นใบระงม เวดานั้นคุณพระธุระน่า เป็นยามค่ำ
 เลื่อส่างครางขรม จะหาน้ำค้างพักตร์แต่สักกอม ญวน
 ก็ถมจ้างใครมันไม่เอา ทหารฝรั่งคนหนึ่งต้งรับ แฉว
 เดินกลับย้อนชนบทพนเขา แต่ผู้เดียวเดียวได้หันเงาใจ
 ราว มืดเหมือนเขาทางถ้ำได้นามา เอาเหรียญหนึ่ง
 จิ้งจุกฤทธิ์ฝรั่ง ช่างสัจจัมมทวารการอาส่า ทั้งดำ
 สันชนซึ่งถั่งตา เหมือนยักษ์เข้าไวมฤคคักคอง ครัน
 รุ่งเช้าออกเดินบนเนินสูง ค่อยพยุ่กายจรดสยดสยของ
 มแต่ความหนาวชาไปเหมือนใจปอง พันเขตต์ของเขา

ร้ายด้ายทาง พวกกุดๆเอามาดูหน้าจ้อย ทั้งเจ็บ
 น้อยเจ็บมากเดินตากหาง ที่แบกของไม่ได้แทบวาย
 วาง ให้เดินทางตัวเปล่าตามเขามา อันคนใช้นาย
 บรรหารคตนาหนึ่ง แทบจะถึงที่อยู่บนภูเขา เดิน
 ไม่ได้ให้นั่งหัดง้อฮา ต้องหมอบมาบนอาสนวนเขาจริง
 ที่ใครได้หยูกยาเอามาบ้าง ก็ได้วางตามมดคันกัด
 อากาการชุกกับทรงต้องพียง คนเป็นผู้แก้ปัญญาคู
 ตากัน นึกสงสารคนไทยร่วมไพร่ฟ้า แดงกั่มราชกิจ
 เหมือนจิตต์ฉัน จึงให้แปลขงเราเอามาอัน แท้จริง
 ฉันชื่อตำรองเป็นของท่าน ไต่ชนนอนเหมือนผู้ถูก
 หาม มันพักตามป่าดงนำสงสาร ทั้งหัดง้อคอกหางาย
 แทบวายปราณ ห้วยถ้ำธารปุมหินดินตะเคอง หดอง
 คำนวณเมื่อคราวถูกหนามมาก ริมฝีปากแตกกระษ
 กรรมระเหิง ครั้นพ้นเขตต์จำบากอยากจำแดง ชุน
 ปราบแผดงคำตดถูกอกใจ หัวเราะฮ่าฮ่าปากคราก
 สันต์ เหมือนมดคันกัดเอื้อเอื้อตดกัดไหด เล่นเอาเจ็บ

ผลอดคนต้องทนไป ไม่เกรงใจแผลปากลำบากพอ ๆ

๑ ครั้นถึงห้วยบึงพังกัดงัก หยุดสำนักโรมมีดี
กว่าหอ แต่นายทองพุตได้ขึ้นไก่อคดอ ช่วยกันยอให้
กินยาตามอาการ ครั้นรุ่งขึ้นเดินแซ่ไปแต่เช้า ถึง
บ้านเม้าพักพุดพดท้าว เป็นอู่ชั้นฝรั่งเศดเศด
กันดาร ต้องว่าคาญถูกอาศัยเพราะใกล้เคียง เจ้า
ของห้องต้องหอบทันนอนฟุก บ้างรุ่งถูกหลานหนีไม่มี
เลี้ยง ต้องวิ่งไปไ้อจามตามระเบียบ ออกแซ่เลี้ยง
โรงเรือนเขยोनโยน รวมทหารญวนกุดมิไชน้อย
เกือบด้ามร้อยหนวกหูเหมือนตุโชน ทั้งคัวเหมาเห็น
แผ่นกะโจน ต้องเกาะโยนเกาะกระหน่ำกันรำไป เอาฝา
โรงเป็นฟันกับฟันฟาก นุดกระซากหักมาไม่ปราศรัย
เจ้าของห้องต้องอดสกดใจ ถ้าเขาไปจึงได้ทำกรรม
ของคน คั้นวันนั้นนายทองร้องขอว่า คุณพระทำยา
รินให้กินหน เป็นยออดยาดำหรับเมื่ออับจน ค่อยฟื้น
คนชนมากอยากเข้างัก ขอบหรีดบับุญญะพระ ดู

เหมือนจะหายส้มอารมณ์หัวงี้ พอรุ่งเช้าได้เปิดหาม
เซซัง ตะวันยังพอเที่ยงถึงฟองไท ๆ

๑ คิดหนทางดาวกายปั่นป่ายเขา ไม่ทุเตาเมื่อย
ถ้ามาออกโร ได้เจ็ดวันพอตักตื้อ โผมโงกโก๋หิว
โหยโหยกำดั่ง แต้นายทองพอลั่งซึ่งสถาน ดับสังขาร
สิ้นใจเอาไปฝัง มีเผือกห่อพอมิดได้บีบับัง พวกฝรั่ง
ตั้งศพคารพไทย นายบรรหารแฉ่นตระห้อนค่อยละฮื้อ
ได้แค่นเซ็ดหน้าหน้าตาไหล ยิ่งอีกอ้วนครวญครว้า
พิไร แฉ่นอาดัยนายทองนงหน้าตา ได้เห็นกันฉันท
ญาติเมื่อคราวยาก มาพดัดพรากดบขันขันษา สิ้น
อายุหมดชาติญาติกา ไม่ทันตาเห็นใจให้หนทาง อัน
ความตายไม่ว่าชราหนุ่ม เนื้อหนังหุ้มห่อคือเป็นผีลาง
เกิดเป็นรูปแล้วทำลายคงวายวาง อยู่ในกลางดั่งสำระ
นาการ เหมือนอกเราคราวมาในป่าขี้ ต้องเลี้ยง
สัตว์ปลงกรรมกรรมฐาน ถือเอาพระไตรรัตนศีล
ลมาทานภาวนารักษารวม กับพระยอดไม้ถ้ำมัท

เป็นจอมจบเวียงไชยไศศวรรค์ จงแก้ตัวคดีนิราศ
 ภัยในอริญ • จวบถึงคั่นนครมหานคร ด้วยมุ่งมาด
 บรรณาตามิภักดิ์ หมายถึงหลักพึ่งพิงดังดังสร
 เมื่อจะถึงเวลาไม่อาวรณ์ เป็นสันคอนบุญกรรม
 ธรรมดา ฯ

๑ ฝ่ายกับคั่นฟองโทะระโรฝรั่ง ให้อยู่ยังโรง
 แดงแดงเป็นฝา ถ้วนพวกไทยใครไม่ป็นต้นหนา
 ตามภาษาดูชดบายข้างฝ่ายเรา ทั้งอาหารเนื้อสัตว์กับ
 คั่วไก่ อ้อเหล้าไวน์กาแฟเบิกแก่เขา แต่ผักปลา
 ไม่มีที่จะเขา ทั้งเย็นเข้ากินประจำเข้าไป ได้รูด
 ตัวหวัระเทียมพริกกระปี่ ที่ได้รับซื้อมาพออาศัย ได้
 เงินค่อคอเวอนเมนต์ไม่เป็นไร เพราะผิดไปแต่ย่านอย
 ค่อยประทัง ถึงอย่างนั้นน้ำปลาเวลาเคราะห์ มัน
 จำเพาะราตรจดจนหมดถึง กุดนั้นแบกหามแต่จำพัว
 ไม่ระวังต้องอดหมดทุกคน อันกับข้าวเบิกได้ในค่าย
 น พอดีแกงผักไม่ขัดสน แต่หอมกระเทียมที่กิน

ไปต้นคน ดูเหลื่อทนมหมตทุ่นอุ่นเค็มที่ นิจาเอ่ย
 มัยค้มาอดยัย อดทงกับของกินจนต้นกีว จะหา
 ษณูใดก็ไม่มี เหมือนเข้ที่เอกรักษากรรม เมื่อ
 เคยได้รับประทานของหวานบ้าง มาแรมร้างที่ซบ
 อุปถัมภ์ เวลานอนร้อนฤดูเหมือนน้ำอา ให้พลิกคว่ำ
 พลิกหงายไม่วายครอง คิดถึงเหี้ยมร้างถึงญาตินิราศ
 นุช ไหนจะสุดรำไห้อาลัยหมอง มีคอยกตัญญูบิดา
 นาคานอง จะปกครองรูปโฉมไว้โฉมเรียม ฤจะ
 คิดนอกทางดำอาจโฮ้ เทียวเถได้ตัดตอนเด่นช่อน
 เดียม โอ้คิดให้วัดกหัวอกเกรียม กตัญจะเทียม
 กาให้ถ้ในทองแดง ยิ่งส่งดัยในกมลทนเทวด มา
 คั้นเหตุคู้แคะแคะระแหง ไม่ควรคิดนอกทางมา
 คดางแดง เทียวเกี้ยวแวงเก็บการพาดคั่น เมื่อ
 ไรหนจะเส้ร็จดำเร้จกิจ เวลาคิดครวญใคร่ใจ
 ถึง แต่ว่ากายยังมาเกินเดินตะบึง เดียวชงอุดก้อง
 อยู่ฟองโท เห็นกุดที่ดำหรับอยู่กับค้าย ดำบาก

ภายอนาถาณันดาโหด ต้องอยู่ในคอกขังยังแต่โซ
 ผอมโง่งโง่มีแต่กายตายตุ้กแก เพราะกลัวหนีมิให้
 ออกมานอกได้ ยังมีใจพูดก่อหิวร้อแหว ไม่เห็น
 มันทุกข์ร้อนลงนอนแบ บ้างวังแค้นดำดึกไม่หนึก
 เลื่อทางเงยรอยรอนงหว้าง ไม่มีแรงโรยราแทบ
 อาตัญ มีเหาเดินเป็นประจำกรรมของมัน ต้อง
 ผลัดกันหาหัวคันตัวเดิน ถ้าเก็บได้ได้ปากไม่อยาก
 เกียด เคี้ยวตะเคียดกินดูไม่รู้เห็น เขว่ามันจะ
 ได้ตายไม่กลายเป็น ได้มาเห็นเห็ดอทนที่คนญวน
 ยังพอกเท่ากับเราเขาไม่กัก ให้หยุดพักนชกจ่าย
 คอยไต่สวน มีนายแถวกำกับนับจำนวน แต่ไม่
 ชวนออกชมผอมกรังกริว ได้กินข้าวกับเกล็ดเมื่อ
 เติบโต ถือเอากายอยู่ข้างเคร่งตะเบ็งหว เตะมาถึง
 เมืองนี้มีปลาชิว เทียวตกหิวมาแต่ห้วยกับ ด้วย
 ดง เวลารับเงินเดือนเหมือนเคี้ยวรู้ คอยมันมี
 กว่าใจ ออกนอกประสงค์ เรี่ยไรกันซื้อหมุดเป็น

วง ช่วยกันดึงมือฆ่าพอยาคอ ที่กินสุนัขหมักหมม
 ต้มตะไคร้ ว่าใช้ได้ดี ร้อยไม่เหนื่อยหนอ ญวนเรา
 ชอบทั้งเมืองไม่เคืองคอ ว่ารู้ต่อที่ตองรองสุกร
 แต่เหาเต็นเป็นทั่วทุกคนหมด จำรับยศของญวน
 ควรขยอน เป็นขรรคมดาอาจินกินจนพรอน ไม่
 แคะก่อนพูดจาว่าประจาน คิดก็แสนปราณีกุดเขย
 ต้องอยู่เดิมมิได้กัถับดับสถาน ดายไม่เว้นแต่จะวัน
 ยามกัถนคาร มีแต่การขุดหลุมกันกรุ่มไป เพราะต้อง
 กถานอาณมาแต่นัยเก็ม ต้นมือเขมโซมดำดัดเดียดผาด
 ไหล บ่าที่แบกแตกบวมจนพ่นใน ยังซ้ำไข่มุกิน
 สันชื่อว่า นีหากของผ่นไว้ถาวกายบัง เขาก่อ
 สร้างให้เป็นคตังตังฉานา แบ่งเอาไว้ให้เขาพอเอามา
 ไม่มรณาหมดจำนวนญวนกุดี ฯ

๑ อ้นคายนพงเสยฝรังเศส เดิมเป็นเขตคัจฉินอยู่
 ต้องถูหนั ฝรังพงได้ครองในตองมี ชนมาคตังอำนาจ
 ราชภูรีระอา เวือนเป็นหมู่อยู่ดักห้าสิบหัตถ์ คน

ผู้หญิงชายหลายภาษา เมื่อเกิดศึกชุกซ่อนร้อน
 อูรา เดียวมาพึ่งพิกร่วมรักกัน แต่ไทยเห็นเป็น
 ประจำในสำนัก พูตรู้จักคำสยามแต่ความซน เรียก
 ตาเวณต้องเป็นชื่อตาเวณ ถึงเพยกันพอเข้าใจจึงไหว
 พัง แต่แต่งตัวเหมือนजनกินตะเกียบ ใจผมเรียบ
 เคียงญวนม้วนข้างหลัง เอาผ้าโพกหัวดูเป็นดัง
 ผู้หญิงยังสวมถุงน่องเหมือนดาว นึกถึงผมทั้งอยู่ใน
 หียง เป็นภู่ของคันแซ่ทั้งแก่สาว สำหรับไหว้เข้า
 เย็นเย็นหวานคาว มีแม่ท้าวบอวไซให้บนบาน ที่
 หุงข้าวเตาอาจไวข้างฟูก หดงเรือนปลูกโรงผมเป็น
 คัด ไม่ว่าญาติคนไรที่ว้ายปราณ ให้อยู่ศาลพอ
 ประทังหลังละครคน แม้นตายกันพรอนนาภาษาเขา
 พิโรเร้าอยู่ไม่น้อยกว่าร้อยหน คินยังรุ่งโรจน์คำ
 เหมือนร่ามนต์ ออกกาหัดแข่งแซ่แอ้ออย จนเขา
 ศพไปฝังค่อยยังชั่ว ไม่เห็นตัวคนตายก็หายหอย แต่
 ผู้หญิงขดเยนเหมือนฮ่านอย ดูเข้มข้มยาวนอด

ควรประกอบ เขาว่าแม่นี่ขอแล้วก็ได้. ดินสอดใน
 สิบมันเป็นชั้นสอง คือสิบเหรียญได้เคยเป็นเมียรอง
 อยากจะลงไทยเห็นอไม่เบื่อแต่ แต่นักทรงดังดีไม่มี
 รัก คิดถึงพักรับรองพวงแม่ดวงแข หัดนอนเป็นผู้ถูก
 ใจได้บุญแะ เราจะเล่าสู่คนเดียวกี่เสียพรวง แลัว
 ก็มาด้วยกิจจะผิดแบบ ได้แต่แอบชมงามไม่ห้ามหวง
 ชุมนนอนรอนร่วมถึงพุ่มพวง คงจิตต์จ้วงทรมาน
 ไร้คาญใจ ฯ

๑ อินชาวบ้านบางนมีได้เขธา คิดคำเข้าแปลก
 ษะนิคฉวิไลย ไม่ต้องเปิดองแรงคนทุกคนไป แต่
 ได้วันละครยกเอามา มีกระเบื้องไปค้ำไว้ข้างห้วย
 เอน้ำช่วยถ่มได้ไม่มุดา รุดที่ทางเหมื่อนรางวัลรอง
 ชายคา น้ำไหลมาหนักหยกได้ที่ แต่ช้ากว่าคนหีบ
 กับกระเบื้อง ตามบ้านเมืองชดช้องไม่ต้องดี อาศัย
 ด้วยมากกระเบื้องจึงเปิดองค์ ไปกู่ที่ต้นเวาห้า
 ะบาย ฯ

๑) ถ้าหากเจ้าเมืองเมื่อแต่ก่อน แล้วย่อม
 เป็นเคราะห์เพราะสหาย คือท้าวใดใจมิพด้นผู้ขาย
 ยกนิกายขึ้นมาหาพูดจากัน พอได้ทั้งจับมัดคดศีรษะ
 ไม่ทันจะรบสู้เป็นคู่ชน แล้วยกยกกลับไปเมืองใดพลัน
 อริกันเคียวเชื้อมเพราะเกณฑคน แต่ท้าวต้นโคกซุด
 เป็นบุตรใหญ่ คิดเจ็บใจกว่าฉันทะพินหน ขยอก
 คอบแทนแค้นเขมอยู่เต็มทน แต่ผู้คนบอบบางทาง
 ก็ไกล จนอยู่ในปกครองของฝรั่ง ลอยกำดังหมด
 บัญญาธรรมาศรัย ต้องเลี้ยงหมูขายเขาเอากำไร กับ
 เกณฑ์ไพร่ส่งกับต้นให้ทหาร อันค่ายหมักแวง
 เป็นแห่งหิน สูงพันดินหกลศอกบอกรถหาร ให้นั่งยาม
 ตามไฟกันภัยพาด กว้างประมาณดีเส้นกันเป็นวง
 ทหารอยู่โรงตุงมุงกะเบอง กับไว้เครื่องรบตำรวจ
 ต้องประดงค์ รวดสืบเฮ็ดห้องกันไว้มั่นคง แล้วย
 ยกของบนหลังคาง่าดี เรือนกับคันทันหลังอยู่ข้าง
 ใต้ก ถ้วนของเจ้าสร้างตอนเมื่อก่อนหนึ่ กับโรง

หนึ่งชนมบัฏคงก็มี ด้วยเป็นที่ค่ายดำคัญกันศัตรู รวม
ทหารญวนฝรังร้อยห้าสิบ มีเครื่องตีบกระป๋องปด
กับฆาหลู แม่น้ำศักดิ์สมค่ายหลายประตู ของ
กินอยู่รับรองตลอดปี คืนวันหนึ่งหอดวงคำณวนควร
ชานน พนักงานดินแดนกรมแผนที่ ตั้งกำบังวัดทาง
วางวัด แต่บุรีดาวกายมาหลายวัน ครั้นถึงเมือง
ฟองไทคิ่นโฮภาส เดียวรายผ่องฟ้าดาราวัน จึง
เปิดแตรอมิเตอพลัน วัดดาวดินตามแบบดุนแน
เนียน เขากด้องด้องมองปรอทที่หยอดไว้ แล้ว
บอกให้นายบรรหารด้านละม้าย ดอบนิมิตคิดกันบัน
ทะเบียน แล้วขีดเขียนสมุดเช่นเป็นบาญชี ฯ

๑ ครั้นหยุดพักฟองโทะระโฮฐาน หลายวันวาร
อันทวนเป็นนวลศรี พะชาครุ์สุริยันเป็นวันดี ยก
โยชิตไปเมืองไถเจ มีทางราบแค่น้อยสักร้อยเดิน
แล้วก็ขึ้นแนวเดินบนเนินเขา พวกฝรังตั้งว่าอย่าดูเบา
ยังเป็นเหล่าแดนฮ้อคอยคอยแย ฯ

๑. ครั้นถึงนาของนายเฒ่าพ่าย มีเรือรบตั้งข้าม
 ความกระแด้ กับคัตไม้ไผ่ตงลงท่าแพ เสียงแข่งแซ่
 พร้อมเลื่องดำเร่จุนอน คั่นวันนั้นเดือนคดด้กหักท่ม
 มีคนคุมตายดักษณของอักษร เป็นหนังสือราชการ
 ประทานพร กับสมัครมีคอนำรอบใจ นึกหนังสือถือ
 ถารอ่านไม่หลับ เพราะได้รับคำของมิตรพิศมัย ว่า
 อยู่ดักนี้ลัทธิไพร่ ให้อาตมยั้งกำขั้รับประกัน กับ
 เห็นบนแหมแย้มเข้าเป็นเคาเงื่อน ดูเหมือนเดือนให้
 อาตมยั้งใจฉัน ยิ่งตรองครึกนึกไปเห็นไรพั้น เวตา
 วันใดมั่งกำลังครวญ มาไถ่อกตกอ้มเหลื่อปรับ
 ทุกข์ พี่บอกสู่กตวจะโคศโรคกำสรวด ไยมา
 คอบคั่นเตนเป็นด้านวน มีกระบวนรำไปไม่วายเลย
 คิดขมมาน่าแค้นแค้นรัก ออกจะหักเพราะร้างห่าง
 เวณย เป็นนิตยัตถ์ที่จากเซย เขาต้องเอ่ยนกนาง
 ด้วยทางงอน นึกชอบใจไทยเห็นเหมือนเดือนป้า
 ช่างอุตถ่าห์บุกตามข้ามสังวร จนมีคำคดดำเนินเชียว

สุนทร เขาจ้างออกต้องไ้ไปรษณีย์ ครั้นรุ่งเช้า
เดินด้าปากคาถาแก้แดด มันช่างแผดร้อนรอนทนฉวี
ก็เพราะต้นพฤษภาหาไม่มี เป็นครีโถนเดือนเดือน
นัยน์ตา อันบ้านฮ่อริมทางเห็นร่างยับ หนีทางทัพ
เปอร์โนโรเข้าป่า เป็นกองแรกของฝรั่งเศสเข้ามา เมื่อ
ก่อนหน้าเราหลังสืบวัน ฯ

๑ ถึงเมืองดำเคหาอยู่ยุดเขา แดดูเหยาเป็น
กะจุกตูกวน แต่ไกลตามืดหมอกออกเป็นควัน เขา
อยู่กันตามใจเพราะไกลทาง เห็นกุดที่มาตายวายชีวิต
นั่งดับจิตพิงเขาราวกับย่าง ห่มกระสอบคาดเอวถัก
ยั้งพันพดาง แขนยังถ่างถือไม้เท้าเน่ามานาน เขาว่า
ทัพเปอร์โนโรโหดเหี้ยม แยกพดมากำหราบปราบสดาน
กุดถึงด้ามพินยามกันดาร จะวายปราณดังเท่าไรไม่
ได้ความ ในวันนี้ค่านอนบนดอนเขา ถึงบันเทา
เหนื่อยเห็นจยังเข็ดขาม พายุฝนฮ่อโหมเสียงโครม
คราม พอดักยามเคซพัคอัศจรรย์ ถูกเห็บตกลงมา

แต่อากาศ มาดษาดตกตถึงอิงฉัน แต่จะกัน
 นากัดควณกรรจ อย่างกตางนั้นไขเบ็ดเท่าเม็ดโทน
 ถูกกุดหัวแตกร้องแวกเอ็ด โดนอ้ายเม็ดใหญ่หยอก
 ค้องออกโซน นายบรรหารหนึ่งแห่งหน้าแข็งโปน
 เลี้ยงคะโกนทั้งทัพเหมือนขบถ กตางท่อนกอน
 กระจายกลายเป็นน้ำ ช่างเย็นน้ำจับหัวใจเข้าในอก ไม่
 แกล้งอวดปวดกระดูกเหมือนตุ๊กต ก้องดั่งก้อง
 แซ่แยตัวรัก เลือกวงเงงเปียกปอนหนาวจอนจ่อ ที่
 นอนห่อขนมาวางไว้กตางคัก จนครั้งคั่นจึงได้ซาเวธา
 พัก เหลือทจกเดือดร้อนนอนคตุมโปง พอเข้าครู่สุริยา
 นภาส่อง จักเข้าของมุ้งเขม้นเป็นโชนง เฝ้ายไปตาม
 เหวเห็นเดินคะโพง ดูเถียนโถ้งตักถั่วหวาดหวาดใจ ฯ

๑ พระธำมณคนตระเวนเที่ยง หยุดพร้อมเพรียง
 ที่ท่าชดาไทด มีเรือข้ามมารับกองทัพไป เจ้าอยู่ใน
 ที่พักเรียกภคิน เห็นเรือนล็กสิบหลังดั่งกรอบแกราบ
 ทั่วคืบแคบที่สถิตเหมือนคตจิน ตักปรกเต็มท่มเมง

วัน อเนกอนันต์เหลือต้นทนมาน อันค่ายนี้เป็นที่
 ของพวกฮ่อ ฟ้าใจคอยเข็มเกรียมเทียมทหาร เมื่อ
 กองทัพเปอร์โนโตโมซาน คุมทหฺวจะไปเมืองไคเจา
 ชุดหลุมพืดเตะต๋นามเพดาะ เออเดียมเซาเป็นคู
 เพราะรู้เท่า ร่ายอยู่ตรงท่าข้ามตามอำนาจ มีทั้งเจ้า
 บักชนกันดุกบั้น ไปนับดูว่าสิบสามแห่ง ช่างแข็ง
 แรงเหลือปัญญาจะฝ่าฝืน หมายจะได้ฐานทัพให้กลับ
 คืบ ผู้คนตื่นเตรียมตัวไม่กลัวใคร เวลานี้เปอร์โน
 โตโมโต คุมนิกรเดินพลพดหัย พอเข้าครัวดูริยา
 นภาดัย บังเอิญไอเซาออกเป็นหมอกมณ ครนกง
 หน้าถึงทางทางเฉียนย่น ต้นความเพียรพาหระของพล
 ฝั่งเป่าแตรตมมุดิให้หยุดพล พักผู้คนพร้อมกันทนน
 เอง ทนโค่นพอแตรแซ่หุ่ยฮ่อ มันแข็งข้อทุกกระบอก
 กรอกเซง ยิ่งกระหน่ำว่าด้วยบันดิงครนเครง ไม่
 กลัวเกรงฤทธิ์ฝรั่งว่าอย่างไร ฯ

๑ ฝ่ายกองทัพเปอร์โนโตโตมาก ตั้งให้ตากบั้น

ออกกระบอกใหญ่ ยิ่งได้หน้าไว้พางใจหวังใจ แล้ว
 สั่งให้เหล่าทหารชาญฉกรรจ์ ข้ามแม่น้ำโขงเข้า
 หาดค่าย ก็ล้อมหมายปืนตึงยิงถนัด ถูกชนิคม
 ชะงัดไม้ศัติน รุกโรมรันต้อมย้อยทรชน ฯ

๑ ฝ่ายเจ้าอภัยชาดฉลาดฝรั่ง เหลือกำลังหัว
 พองด้อยของชน จะสู้รบสู้รบเข้าอัปจน ทั้งคำบด
 บักคันในทันใด ชนครึ่งหน้าคองถ้ำทัพ ไม่ให้จับ
 เอลามาเชือดจนเลือดไหล ที่ต้องตายในสมรภูมิรบ
 ฉลาดแก้ไขที่มันคิดเป็นจิตต์พาด แล้วเปอร์โนข้ามมา
 พร้อมหน้าหมด ให้กำหนดตรวจทัพนับทหาร จึง
 รู้ว่าตายกันประจันบาน นับประมาณรวมได้เจ็ดสิบเอ็ด
 คน ได้สมบัติอย่างงามได้เห็น ด้วยเราเป็นกอง
 หาดพึ่งหนุนหลัง เหมือนเขาช่วยดวงหน้ามาประจัญ
 ว่างผู้คนเป็นที่พักไว้กับกัน หาดค่ายมีศาสเจ้าเท่าโรง
 หงว มีทงดวกระถางรูปรูปถนัดกัน ทั้งหน้าดำหน้าแดง
 แข็งแรงครัน ถือกนหย่นขวานชนูปถุทวน ไยไม่สู้

พวกอ้อมนาคอวบ เครื่องมือครบเหมือนทหารด่าน
 เสดวน หรือถูกกดฮักหงงงกระบวน ไม่อาจยั่ว
 เถาะเปือยโน เจ้าเตติดเบ็ดเจ็ดเส็ดจกดับ ด้วย
 อดดับหมูไถโบตงโฮ ไม่มีใครให้เสวยจะเคยไซ
 ต้องเจ้าไล่ตามอ้ายฮ่อไปชอกกิน รูปถวายเป็นจริงที่ทั้ง
 อยู่ บานประตูแผ่นใหญ่บันไดหิน ลูกรีบมาปัก
 รายเป็นค่ายดิน จนโถมสันมีแต่โครงคูโกรงเกรง
 ตึกดาหน้าฉันทหารเจ้า ต้องมาเผ่าตันท่าคาแขม
 ทุ่งกลางค่ายรายตั้งเด่นตามเพลง โดนนักแดงยุโรป
 เบียนเบียดเอาพอ เวลาที่รบรานชาวบ้านช่อง เก็บ
 เขาของทั้งท้อออกหนีส่อ ไปซุ่มซ่อนตามเขาเป็นเหล่า
 กอ เคียวฟันพอสบทัพกักกลับมา ปดุกเรือนอยู่แต่
 หดงเหมือนวังศักดิ์ ต้องเยียดยัดยุ่มยามตามภาษา
 เด็กผู้ใหญ่ซ้อแซ่แก่ชรา กินข้าวปลากับใบตองรอง
 เหมือนจาน ได้พักอยู่ดูตำบลชนบท จึงทราบหมดทั่ว
 ประเทศเขตต์สถาน แล้วออกจากสำนักไม่พักนาน

ตามกัณดารเดินทัพบรรพตา หลวงค่านวณนาย
 บรรหารท่านขุนปราบ ออกเขตหลาบเหนือเห็นอย่า
 เมื่อยชา พร้อมใจกันตั้งเรือเชือกนยา ทำหังคา
 แล้วไปด้วยใบตอง ผาขรวตอกหมันชั้นหายาก ด
 รอยถากเป็นระนาบมีเจ้าของ ค้องอนห่องคอดงนง
 ห้อยของ แต่ทางสองวันไปถึงไต่เงา อันตัวฉันเป็น
 เหววค้องมาก ซาตาคกแซ่เขื่อนไม่เหมือนเขา นึก
 แต่เพียงรอดตายกายของเรา ดันอายแต่ได้มิหน้า
 ซ้ำค้องเดิน มีห้วยบ่ออ้อมน้ำได้ไวยำพิษ เป็นจันจิตต์
 ในจำเนาเขาเงิน นอนค้างคั่นบนครีมีเป็นเนิน แล้ว
 มุ่งมาถึงถ้ำเรียกขนิณว มีบ้านช่องสองสามหมู่ดูแทบ
 รอย ผู้คนน้อยหน่เดียวทั้งเมียผัว เมื่อเปอรโผนยกมา
 ก่น่ากตว รับเค็มตัวตงหงักเหมือนบักคัน แต่เจ้าฮ่อ
 ทั่อฤทธิคิครยาต ร่นเรียวดูรับไม้ขบขัน ยิ่งถูกแต่
 กุดสั้นชั่ววัน พดขันธ์ปอดตายส่ายคี่ แต่ฮ่อที่คุม
 ทัพดับไปบ้าง ผั่งอยู่ข้างชายตงบักขงดี เหมือนปว่า

ตามภาษาบ้านเรา ว่าส่งฉันทวรรณคดีกันอบาย ได้พักอยู่
บ้านร้างหมดทั้งทัพ มีห้องหับโปร่งเหมือนกับเดือน
หงาย พอรุ่งชาม่านวทณิกาย เดินเรียงรายไปตลอด
ยอดคีรี ตั้งแต่มาหาหนทางที่รามน้อย ไม่เรียบร้อย
เฟื้องพุ่งเหมือนกรงศรี ถึงจะให้ราชรถยศทวี่ จะขับ
ขึ้นพลเผลออุปญญา ถึงเกิดทางอย่างคลื่นมหาสมุทร
ต้องรีบรุดเดินขดลัดบดขาน พวกฝรั่งควดขี่ม้ามา ยัง
ระย้าออกคอห้อยทุกคน แต่คุณพระไพร่ราชันทัตทอง
ไม่เห็นร้องว่าเหนื่อยเมื่อยสักหน กับเซนเยนผู้สั่งก็
คงทน ช่างอดช่วยระงับทั้งกุด อันตัวเราแต่ไหน
ก็ไม่เหนื่อย จำเพาะเมื่อยเกือบจะถึงกิ่งกวดี้ แต่แดด
เห็นไถเจ้าเหยาเรือนมี ยิ่งทวี่หอบกระหม่อมดุกเกือบ
ตาย คิดหนทางเจ็ดโมงโคตงศัวัระ เป็นระยะจน
ถึงพอกบ่าย เข้าพักอยู่โรงหญ้าทั้งห้านาย ระวัง
กายตามเรื่องเรียกเมืองไถ ไม่มีเจ้าต้องเอาเป็นข้อ
แท้ อย่าคิดแค้นึกพระวงทำสงสัย ทั้งย้อดาวชาวเหนือ

เรียกเพรื่อไป ว่าเมืองไถยวนขอต่อที่เจ้า พบ
 ขุนนางปาวทมิย์ค เหมือนนักพรตเดินชาญชำนาญ
 เขา มาแต่หลวงพระบางทางไม้เบา ถึงไถเจาจันต
 คามสืบถามวัน ทหารไทยมาด้วยช่วยรักษา ได้เห็น
 หน้าคนไทยขึ้นใจฉนั้น รวมเกาคนที่มาทางชาญนี้ ดู
 เข็มขัดแข็งณรงค์คงกำดั่ง แล้วบอกว่าเมื่อมาใกล้
 เมืองฮัว เดินเดียบรวบ้านฮ่อพอให้หลัง ยิงออกมา
 จากบ้านละท่านบ้าง เหลืออระวงแต่ลูกไม้ลูกใคร จึง
 ได้เตรียมทุกกระบอกรอกเอาบ้าง เคียงโผงผางรุก
 กระชั้นฉนั้นไหน อ้ายฉนั้นฮ่อทอศักคระอาใจ ทหาร
 ไทยยิงตระหนัาด้วยชำนาญ ทางหนุชนชนเขาทาง
 เขียวหมด ต้องรู้รัดคนดัยามคร้ามทหาร นำชนชม
 สัมอำนาจราชการ แล้วเชียวชาญเชิงอาวุธยุทธนา
 แมนดู้ศักคองจะฮักยังกวาน เขาต่อคแต่ตะตนทอนอาล้า
 ไม่คิดกับร่างกายวายชีวา ต้องกั้นหน้ารบฉนั้นองฉฉอง
 คุณ หมายจะหาความชอบประกอบชื่อ คดอดดีดุดู

หลานเป็นการหนุน ไม่ย่อท้อพาดพิงที่ทารุณ ยิ่งเป็น
 จุณหาญหักด้วยศักดา คิดถึงฮ่อโมหันธมัทธาคู
 เทยวรอนราชชนบทถอยศกดา ตอนอยู่กับในชั้นเส้เมา
 อหังกาเกินการเทยวพาดพิง เมื่อคราวจนถึงดลบันดาล
 อดฤทธเดชรบสู้เหมือนผู้หญิง เห็นทหารกับลูกจะตี
 ชิง ไยจึงวิ่งไทยเราแต่เก่าคน อันตัวกล้าชายนต์ดู
 ซื่อ ๆ แต่ฝีมือเจเนศักเคยฝึกฝน แด้วบ้องกันฝรั่งไม่
 ห่างคน คือท่านคนทมาทปาวี เขาเขียนชื่อนายคงตง
 อักษร ขออาภรณ์เพิ่มพัตร์เป็นศักดิ์ศรี ไปยังเมือง
 ตงเกียไม่เดี้ยงที คือความดีแข่งกล้าชายนต์คง เขา
 อยู่ในกำปนีทหารหน้า ต้องขึ้นมาหลวงพระบางทาง
 ประดงค์ อยู่ในหลวงดศักรรอนนรงค์ จะยื่นยง
 ศักดาส่ง่ากรัน แด้วคุณพระให้บ้านาญทหารหมด
 เพราะความอดเดินป่าพนาดีนั้ เป็นกาดังราชการ
 เจือจานกัน ด้วยเขตต์ชนคืบแค้นทั่วแดนใด แด้ว
 ท่านพบพุดจาวิธสำละ เป็นธุระราชกิจโดยจิตต์ได้

พอรุ่งขึ้นสองทิวาก็คงตาโคด กัดมันแดนไทยตามกระ-
 ทร่วงหลดวงพระบาง ช้างฝ่ายเราไม่ถึงบทกำหนดกดกับ
 นอนกระดืบกระด้ายตัวเหมือนกตวิสาข เพราะอากาศ
 วิปริตผิดนทางค์ ถ้าประดังวันร้อนเหมือนนอนไฟ
 ดางวันหมอกมืดมัวทวิศา ต้องห่มผ้าซ้อนซับเหมือน
 จับไข้ ทั้งร้อนหนาวผลัดกันทุกวันไป แม้นชาติใคร
 ย่อหย่อนต้องนอนคดง ยังคับแค้นข้าวปลาและอาหาร
 แดงก้นดาร์สวระพัตรจะขิดขวาง แต่เข้าของต้องผ่อน
 ไว้เรียวทาง จึงบอบบางการสะเบียงจะเสียดกาย ไม่ขัด
 ไฟรายกตักตะเจ็ดอัฐ เกิดอกขัดขังตระเหี่ยญเงิน
 นิบหาย พสกนทหารมารินต้องกินควาย ถึงควันาย
 เหมือนเราก่เอาดี ดางวันเถื่อนเอนโคมาให้บาง พอได้
 ย่างม้งดำท่ากระหรี ยักผัดเจี้ยวให้กลายหลายวิธี ก็
 ไม่ทนเนื้อไก่โคกระบือ อันผูกหญ้าหาเกมไม่มีเชื้อ
 ถึงจะเบือเชิงกับตองนับถือ แต่ไม่เหมือนบ้านเมืองที่
 เตื่องดื้อ เขาชนช่อของกินแผ่นดินไทย อันตัวเราก็กมา

ในข้าหลวง เป็นกระทรวงฝ่ายสยามตามวิสัย ฝรั่ง
 เค็ดเขารับกำกับไป ตามทางไมตรีกรุงบำรุงการ มี
 เงินทองสารพัดจัดสำหรับ ให้ซื้อกับผักปลาและ
 อาหาร แต่หาซื้อไม่มีที่กันดาร ด้วยชาวบ้านยังพดัด
 กระจัดกระจาย ฯ

๑ อันเมืองนเขาถือชื่อกระฉ่อน เป็นนครคบโจร
 คนทั้งหลาย คือท้าวโตใจชั่วเป็นคณาย เขย่งกาย
 คุม่อทรชน ถ้วนพวกหัดยิงฟู่ทางหนุ่สนั้น ที่แตกดิน
 เซซัดด้วยขัดสน จึงคบกันทำศึกดาจดาจ นึกว่าคน
 เต็มอำนาจอาจณรงค์ มีทหารเคนตายทำกายก้อ ถ้วน
 แต่ย่อถันคิดหมดพิษดัง เหมมกำดั่งตั้งใหญ่อยู่ในดง
 จิตต์ทงแข็งหาว่าคำบด จะตั้งตัวเป็นองค์หลังด้วย
 โดก ใจระโมกโมหะอกุศล เหมือนเอากินเลื้อปลา
 มาทาตน ชุมชุมพลจิตต์พาดสนดานเมา ไม่อ่อนน้อม
 ยอมเดชประเทศไหน ครองเมืองไฉนถ่านอยู่ชานเขา
 ทั้งบ้านเรือนเหมื่อนวางไว้งกต่างเดา ยังโคตเขาอวด

ข้าพเจ้าทำอาชงงค์ เหมือนแมงป่องพิษด้ว่างที่หางน้อย
 จะขอยกนกกางเป็นหางหงส์ จะยุทธานาวาสุกร้อนมี
 พงศ์ ยังทนงไม่รู้สึกด้านักตาย เทียบเบียดเบียดไฟฟ้า
 ปรชาราชฏร ข้าพระบาทชนบทร่วมกฎหมาย เมื่อ
 เคารพหัดผิงประทังกาย ถ้าเคารพหัดผิงประทังกาย
 ภูพาด แต่เมืองฟองโตไม่โอหัง เป็นเหมือนดังญาติ
 มิตรกคิณฉาญ เพราะอาภทวิปริตผิตันดาน จึง
 ทำการแตกหักถ้ามัคคี ราชฏรที่อาศัยตามชายป่า
 เทยกวาดมาเป็นกำตังยงแต่ผิ ถ้าขัดแย้งดังคือจะถือ
 ดิ ก็ฆ่าตเค็มชาทำประจาน เดยจนเช็ดถูทไทยใจ
 ระย้อย ด้วยสร้างต่อมาไม่คร่อมือทหาร จนเหมือนเลื้อ
 ที่ขงหมดรงควาน ยังแต่ร่านกินไก่ในกะทอ จะเห็นเขา
 ดังเกยก็เสียดหัว ด้วยความกลัวผิงที่ขงย้อย เขาเป็น
 ญบ้องกันพันหลัดคอก ไม่ให้ก่อกองผู้ร้ายข้างปดายแดน
 โอ้ท้าวไถไทยเหนือเป็นเชื้อเหมือนง มั่นเข่าเรือนงวไร
 แต่ได้แหวน มีเขตคชณทจันตคามอยู่ตามแกน ต้อง

โอดแค้นซ่อนเร้นไม่เห็นตัว เพราะถ้าทัพเปอร์โนฝรั่ง
 เค็ด จึงตะเขตคั่นเดี่ยวทั้งเมียผัว เก็บเข้าของอพยพ
 ครบทุกครัว ด้วยความกลัวตกใจทั้งใจเขา ทั้งบ้าน
 ซ่องยุ่งฉางกับรวงหนู ไม่ให้อยู่เป็นของใครเอาไฟเผา
 จนไหม้โทรมทั้งบุรีเป็นขเฑา เหมือนกลางเตาหมดสัน
 แผ่นดินเกรียม ประเดียนฝรั่งเขาดงมัน ทำค่ายกัน
 เก็บกากถากด้วยเคียม ทั้งสูงรวบปราบทิดกว่าเทียม
 ช่างเคียนเรียมกว่าเก่าของท้าวไถ ปลุกโรงแปดแฉก
 หนาตีบห้าหลัง ทหารนั้ยามยืนปืนได้ว อยู่บ้องกัน
 เมืองเดือดเห็ดไฟ บำรุงได้ตามชอบเป็นชอบคั่น มี
 ทหารญวนฝรั่งอยู่ดามร้อย ประจำคอยรับตรวจกัน
 กวดขัน ไม่ได้ใจเจ้าของคอยบ้องกัน ถัดข้อมันดมทบ
 มารบกวณ อันบ้านของท้าวไถที่ใจแข็ง มีกำแพง
 เท่าจังหวัดชนดัดฉวน ฝรั่งปลุกโรงใหญ่ไว้จำนวน คือ
 ของควรเป็นดำเดี่ยวสะเบียงกรัง ชุ่มประคูน้าบั่น
 จารึก เป็นตัวหมักปลุกศนาข้างหน้าหลัง ว่าท้าวไถใจ

บุญกรุณณัง เป็นผู้^{๒๕}รุกรองนครอักษรณวน คิติก
 แล่นเวทนามาไม่พบ เขาว่าหลบเลื่อมเหเข้าเลือน
 มีแต่ชื่อเฝ้าประตู^{๒๖}ไม่ควร หมดเพดงทวนฤทธิ์เดชเข็ด
 จนตาย ถ้าเม้นไปนอนน้อมพระจอมราช พังอำนาจ
 กรุงดยามตามกฎหมาย เดี่ยเมื่อ^{๒๗}ครั้งรุกด้วยากถว้าย
 คงสบายรุ่งเรืองดืบเมืองใด ไม่ต้องเป็นของเขาสาว
 คงเกย ทางไต่เดี่ยควรคิควินจันย ฝรั่งรองตองกิน
 กับดินไทย เป็นเมืองไมครันเหมือนพันธุ์พงศ์ เมื่อ
 เห็นผิดแต่ไม่คิดหาที่ชอบ ใครจะปดอบวอนกามาเป็น
 หงส์ จนแผ่นดินไม่มีอยู่^{๒๘}เข้าดง ไม่นั่นคงเหมือนบุรี
 หัตถ์ยังฟู แต่พรรคพวกยังกระเจิงเหถึงอำนาจ เหมือน
 มีค่าสำหรับไพร่ไฉ่ทางหนุ เทียวปล้นหาบคอนกินดิน
 ประตู เป็นศัตรูของฝรั่งจังกาด ต้องออกตรวจตาม
 ป่าโดยสาเหตุ ฝรั่งเศษพบชุมหลุมข้าวสาร ที่ฝังไว้
 แห่งหนึ่งลึกครึ่งถาน เดียงทหารกินจับได้ครบมี ด้วย
 ค่ายล้อมเมืองเข้าเครื่องอด แต่ด้วยค้และอำนาจดัง

ราชสีห์ ถ้าแม้นไม่ตั้งสระเบี่ยงเคียงซัว ลักครึ่งปีชนม
 บั้หมคคดังตาย อันทางไม่เห็นจะเป็นผล ใครจะทน
 บากหน้ามาค้าขาย ในแม่น้ำก่เป็นหินตวนดินทราย
 กิ่งเรือพายกตองเซินเอนชนเกตุยว เหตุฉะนังจนตาน
 อาหารนัก ไม่มีหัดักแน้แท้จะแด่เหตียว พวกทหาร
 ค้องหามายาเยียว จึงออกเที่ยวชิงควายไม่วายวัน อัน
 เมืองไฉยภูมิคุมผาย เข้าทำลายท่ารบตุนขันธ์ ยาว
 แปรเดิ่นเป็นดง่านำพรพรรณ แต่กว้างนดัดเดิ่นแดเป็น
 แหว ทฬิงเมืองมีเขาเขาทำบ้อม บักไม่ดอมเป็นกระ-
 บังข้างตะแถว เหมือนชาคบโอบบุรีไม้ไฉว บนเขา
 เพี้ยกรงว่าคงครอง ทพนเมืองเป็นเนินแหวคตัง แดตุ
 วังเวียนตาน่าดยอง ทงชนดงคงหอบลอบเหมือนชอง
 แดวมักองหินหาดตาดลงไป อันน้ำแท้ชองนาอยู่ควา
 ช่าย เรือแจวพายมองเขม้นก่เห็นโกด เป็นรางดง
 บรรจบทบน้ำไฉ แด้วยไฮตรวมสามคกนาคำ ทง
 สักแยกอยู่หน้าพาราน ครวงกรภูมิฐานเป็นด่านชำ กับ

วิธมาแวงแขวงเชียงคำ รวมประจำอยู่หน้าทางหาทาง
 แม่นไพรมีมาทงน้ำบก ไม่อาจยกเข้าประชิดด้วย
 กัดขวาง เพราะบ้อมเขาสูงบริบูรณ์ทาง ยิ่งเด่นต่าง
 ฝูงเหอไม่เหลือคณ แม่นท้าวไถกตพันของกณณ คง
 เค็มกินข้าศึกไม่คณณ คนตะที่ยังถูกด้วยตูกบน ดัม
 ทงย่นเหม่อนกนอันตราย แต่จิตต์ใจใช้ทหารดันดาน
 ขาด ออกขยายตงเรื่องเคืองฉิบหาย เพราะเดี่ย
 ด่านหลายตำบลผู้คนตาย หมดแยบคายสิ้นปัญญา
 เข้าตาจน อันเมืองนทสถิตอยู่กลางย่าน ตั้งอยู่ด้าน
 ตะวันตกยกถนน เดินทางมาหลวงพระบางทางตำบล
 ภูคุดตเรียบงามสืบตามวัน ได้ทราบว่ามีเมืองแวงแขวง
 ดัษยาม จันตคามทั้งประเทศทั่วเขตต์ชนัน ไม่มีคน
 รนรุดมุดอรัญ ตกใจกันขุนตระมนออกอุ้นวาย อัน
 พวกไทยกับฝรั่งต้องยับยิบ จะเดินทัพต่อไปก็ใจหาย
 ด้วยขัดขวางทางสระเบียงจะเจียงกาย กินขยายเย็น
 เข้าทางเข้าปลา พวกกุกุมีกำลังเต็มอมด แต่ว่าอด

เกือบตายคล้ายสว่า พาส้มไม้ไคร้ลงไปร้องดา ชน
แต่หญิงกักกันดูนในบ้านเมือง ฯ

๑ ฝ่ายข้าหลวงกรุงไทยมไหศุรย์ รุกขมฤ
หฤค่านักตักตักคร่ำครวญ ยิ่งคร่ำครวญก็ก่นด่าเป็น
การเปลือง แต่ว่าเรื่องไขเจ็บไม่เห็นแนม ด้วย
เดชมนุชาธิเบนท์ราช ทรงประสาตบับร่อนอวยพร
แถม กับอุตุล่ำหัดส่ากิมตดกดแถม น้ำใจแจ่มจบ
หัดถ่มมัสการ จึงได้ปัดอดรอดบ่วงห้วงพวยซ์ แห่ง
ข้าบาทมฤคคามหาศาล สุขสบายทั่วกันทุกวันวาร
แสนสำราญสมเืองอยู่ไฉไลเจ้า ดิบดีสองวันเตรียมกันท
จะกดับ เซนเยมกับกุดัถหารเดินชานเขา แต่พวก
ไทยข้าหลวงกระทรวงเรา ตามใจเขาพวกส่งให้ถึง
เรือ มาตามน้ำของนามะหาห้วย มีคนช่วยถ่อพาย
เป็นไทยเหนือ ทั้งแก่งกองหินผาเหมือนนาเกดือ มัน
มีเรือไปทุกคั้งอยู่กับเรา ต้องเดินหาดแต่เรือไทย
เหนือเช่น ด้วยดีกเป็นตอน ๆ คอนภุเขา แต่วม

เชือกกระวังยังตะเภา ชันลงเท้าไม้ทนแข็งแกร่งของนา
 เห็นชนะห้อยไม้อยู่ชายเขา มีลูกเต้าโตเดียวเห็นยอ
 พฤษภา มองลูกไม้หัวโหนดโหนดกายา ดูหน้าตาช่าง
 ตะม้ายคล้ายกับคน แต่กำเนิดนั้นเกิดด้วยหญิงชู้
 จึงมีดวงดั่งดกบุญอันนี้ เดิมเป็นนางโมราเข้าตาจน
 ถูกเวทมนต์สาปพักตรัมขวาน เพราะนอกใจแล้ว
 มีหน้าชาชาผิว ชอจงชีวิตมาอาวสาน ก็ดมกับที่
 จจริงเป็นหญิงพาด ต้องทรมานหมดญาติชาติชนะ
 เดียงไก่อ่าทำอันอยู่เจอยแจ้ว จังเวงแฉ่วหวาดใจใน
 วิถี ทั้งเรไรหิ้งร้องกองคิรี ดูเป็นที่หวาดหวนตาม
 อริญ เห็นน้ำพุพุ่งขาวยาวเป็นสาย ฟองกระจายดู
 เด่นก้เห็นชน ยิ่งฟังไปให้ฉงนมักชนชั้น เดียงด้นใน
 คิรีดงมีคน ได้ยินเหมือนขนขาวฤาเป่าดังขี้ ยิ่งเงย
 ฟังเย็นจิตคิดคดงน แม่น้องแก้วกัถยาได้มายด จะ
 หวาดคนตัวด้นรดับนเฮว ด้วยเป็นคนขวัญอ่อนนอน
 ชะกัฏ มาเห็นคังเขาง้าเป็นถ้ำเหว จะต้องปดอบร่ำไป

มิใช่เดว กิดถึงเขวอ่อนขวัญรำพันพาด จนม้าง
 บัณฑิตามวันถัน แดวเดินด้อมรัดไม้ขัดขวาง
 พรหมกุ่มที่หารที่ชาญทาง กับขุนนางเซนเยมก็
 เปรมปรีดิ์ อักต้องวันบัลลพองโหดถาน แด่นจำราญ
 รับจริงเหมือนวงจี้ แต่ตังพรอคอยคอนวอยมี
 ทหารที่ไปเป็นทพรบระเบียง ครนถงวนกำหนดบท
 ฝรั่ง ก็พร้อมฝรั่งอดแอออกแซ่เตียง พอรุ่งออกจาก
 ค่ายเดินรายเรียง ก็พร้อมเพรียงทงกุ่มนคใจ ด้วย
 จะกลับฮ่านคอยคอยแต่ถาม มันทราบความนับเวลา
 ดูหน้าได้ เพราะกิดถึงว่นเครือเหลือบรรโดย ที่เจ็บ
 ไข้เดินตามกันหตามมา ฯ

๑ ถึงดาวกายนับได้เจ็ดวันครบ ไม่เมื่อยขบ
 ทักกันก็หรรษา คอมนันด้นดัดให้ไปนาว่า ต้องตงมา
 ตามดำแม่น้ำแดง แต่เซนเยมบริกฤษกับคุณพระ
 ดงเรือดอมต่อคนถ่อแข่ง ย่อศักกิดคิดประทุนที่หมุน
 แรง เขาทำแผลงสำหรับใช้ที่ในชล อันพวกเรารู้

นายไปตำหนั๑ง ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

นายไปตำหนั๑ง ทงเรอดงวรวาเหมอนหน้า๑น มีญวน
 เเจงอ่พายกั๑หตายคน แต่๑เหต๑ททค๑บ๑เค๑บ๑ด๑แท๑บ
 ตาย ทง๑ก๑ด๑โดย๑ส๑ร๑ท๑ห๑ร๑ด๑ย๑ คน๑เจ๑บ๑บ๑ย๑ด๑ง๑มา๑ย๑ด๑
 อ๑ด๑ด๑ห๑ตาย จ๑น๑ง๑น๑ง๑น๑ง๑อ๑ด๑ด๑ง๑ห๑อ๑กาย๑ ค๑
 ค๑ด๑ย๑ ๑ ๑ห๑ม๑ม๑จ๑น๑า๑ป๑ร๑า๑ช๑ด๑น๑ เร๑อ๑ท๑มา๑ห๑้า๑ด๑า๑มิ๑ไ๑น๑อ๑ย๑
 ร๑วม๑ก๑ว๑า๑ร๑อ๑ย๑ค๑น๑น๑น๑เหม๑อ๑น๑ก๑อ๑น๑น๑น๑ เว๑ด๑า๑ห๑น๑ง๑ห๑ย๑ค๑
 ห๑า๑ห๑า๑ร๑ก๑น๑ พ๑อ๑เล๑ร๑จ๑ด๑น๑เช๑า๑ไ๑ด๑ไ๑ก๑ก๑ด๑ เพ๑ร๑า๑พ๑า๑น๑ก๑
 ๑ก๑เร๑o๑จ๑ะ๑ด๑ิ๑ด๑ห๑า๑ด๑ ว๑ง๑เก๑ด๑เ๑น๑ก๑ล๑า๑ด๑น๑า๑ด๑ง๑เว๑ช๑เหม๑o๑น๑
 เปร๑ค๑ม๑ เท๑ย๑ว๑ด๑ย๑น๑า๑เพ๑ย๑ง๑ค๑อ๑ข๑o๑ไป๑ที่๑ ค๑ด๑ก๑ด๑ี๑ด๑ี๑บ๑ค๑น๑
 อ๑ด๑มา๑น๑ ว๑ง๑ร๑อ๑ง๑ไ๑ห๑ะ๑ก๑าย๑เร๑o๑เห๑ด๑o๑ด๑า๑บ๑ก๑ โอ๑ค๑น๑
 ย๑าก๑o๑น๑า๑ถ๑า๑น๑า๑ด๑ง๑ด๑า๑ร๑ เช๑า๑ก๑บ๑ท๑บ๑เ๑ด๑ะ๑ด๑อ๑ย๑ด๑อ๑ย๑จ๑น๑า๑น๑
 ไ๑ม๑อ๑า๑จ๑ค๑ด๑า๑น๑๑น๑มา๑h๑น๑า๑ด๑a๑n๑o๑ ด๑o๑ง๑๑n๑ด๑เ๑n๑b๑n๑ค๑ด๑ง๑ว๑ง๑
 เหม๑o๑n๑เ๑o๑ พ๑ว๑ก๑ไ๑n๑เร๑o๑ด๑า๑ด๑e๑ด๑e๑m๑e๑b๑o๑ เ๑n๑n๑i๑d๑y๑
 ค๑n๑ญ๑ว๑n๑ช๑w๑n๑d๑e๑i๑o๑ ไ๑m๑พ๑ท๑r๑o๑๑๑๑ก๑n๑c๑r๑b๑n๑ไ๑p๑ จ๑n๑d๑i๑v๑n๑
 ก๑ng๑b๑a๑w๑a๑v๑e๑d๑a๑t๑e๑y๑g๑ ๑n๑พ๑ก๑เพ๑ย๑ง๑m๑o๑n๑v๑e๑d๑a๑พ๑o๑a๑c๑y๑
 ๑n๑n๑o๑n๑b๑n๑c๑a๑d๑j๑a๑e๑a๑o๑f๑t๑a๑i๑l๑a๑n๑a๑i๑ ๑ng๑ค๑ว๑a๑m๑ไ๑p๑r๑e๑j๑u๑b๑n๑

นั้นก็มี คັນฉนวนหนึ่งไก่ดำหรับทำกับข้าว หมายถึงเจ้า
 จะได้ฆ่าทำกระหรี ผูกไว้หน้าศาลดูว่าอยู่ดี บังเอิญมี
 เลื้อยกากตากไปกิน นิจจาเอ๋ยเทพาส์ราฤทธิ ช่างไม่
 คิดอดสู่มั้คึด เมื่ออนกัขออาศัยใจทมิฬ ให้เลื้อย
 กินไก่ได้นำใจคอ จำเพาะมั่วเดียวเจี้ยนนะเจ้า เป็น
 กับข้าวชั้นกระดูกก็ถูกคอ ได้รับที่ฝังรังดังกอนบอ
 มาให้พ้อค่านวนควรเรียกโค เครื่องกระป๋องของเซน
 เยมที่เอนโธร เขาก็โปรดจากถับรับให้ไซ พอดี
 ทุ่นทำกินค่อยภิญโญ ไม่อดโซทุกตำบลเหมือนคน
 ญวน เวลานั้นพอกุดที่เขาได้ เดินมาได้ถึงพร้อม
 ยอมเข้าสวน เซนเยมเกณฑ์ตัดไม้กับหว่ายพวน ได้
 ครบถ้วนทั้งถ่อจิงค่อแพ ด้วยเรือของดาวกายเขา
 ไม่ตั้ง ตามจะลงอะไรไปในกระแด้ พวกเราต้อง
 เยียดยัดอยู่อดแอ เป็นไก่แบ้อย่างคัมภ์หงศา พวก
 ญวนร้องโต้ด่าคือคำสวด ก็แฉ้วด้วยขุนปราบทรวา
 ภาษา เซนเขาแพหนึ่งถึงเวดา ก็ต้องมากับคุณพระ

ไม่ประปน ทั้งสองแพใช้กุดมีทหาร พยายามไปตาม
 ฝรั่งชั้นนี้ แต่พวกเราได้อาณามมาสามคน เป็น
 กังวลดั่งของพวกของหวาน ระบายแกงถั่วแ่งหิน
 ดำมากชั้นดีคืบญาอาวด้าน ทั้งนำให้ถกระทบหิน
 ก้อนดินคาต ดังสัตว์ท้นตะเทอนอกหน้าตกใจ แพ้
 ถอยถอยถอยถอยหวาด นึกปราดเหมือนกระรอก
 ออกจากไห กุดที่ถ่อแพไ้แบไป มันก็ไม่มีแรง
 เหมือนแกงเรา เป็นคนญวนไม่เคยเคยแจวถ่อ มือ
 ดันจ้งจ้งไปทั้งเถา ให้หัดกแก่งบอกทางพดางว่า
 เมา ที่ญวนเขาว่าไวไวมันไม่แจว แทบจะเกิดนิบหาย
 เดี่ยวหลายหน หัดกคำบดแน็ดเป็นทิวแถว ต้องทุบ
 ถองกันมาตาม้องแบว ถ้าโดนแล้วเหลือคือน้ำกตัว
 ตาย จึงประชุมกมบ้านนี้ทั้งสี่อีก ว่าเองหัดกเขาไม่
 คบเคยวตบหางย ทั้งหีบมัดของเข้ามามากมาย ถ้า
 นิบหายลงด้วยเจ้าเอากับใคร หลวงค่านวณเป็น
 กับกันช่วยกันเดิน คอยเขม้นคั่งน้ำตามวิไลย ที่ต้อง

หนูชนุปราบชลไชย เป็นผู้ใหญ่คุ้มครองชลา แต่
 ตัวเราเป็นสัฟรึงเพียงหยิ่งนา เอาถ่อจำหน้าแดง
 ทุกแก่งผา นายบรรหารด้านแจวประจุ่มา เรียกว่า
 การ์เป็นเคอมาเรือแพ ถ้าถูกแก่งสำคัญพร้อมกัน
 หมด ต้องถอยดยส์จับถ่อเลี้ยงหวอดแหว กว่าจะพ้น
 ได้ถ้ามืดคืนแบ ดูเต็มแย้มกับบั้นทงต้นาย ฯ

๑ ถึงค่านถั่วเข้าจอดแถวทอดเชือก ชนหยุด
 เลือกคนชำนาญให้ฉันทาย ด้วยมีแก่งดำคัญอันตราย
 เขากัดคายทงถั่วแม่น้ำแดง ได้แพะสองคนรื้อหน
 หิน เคยหากินอยู่ทวนแถวชนแข็ง มันทอดอยด้อง
 ต้มเลี้ยงแรง เมื่อहतักแก่งเกือบไปใจสระถึง ทังแพ
 เค้นเอ็นขาดเลี้ยงกราดเกรียว เหมือนปากเคียวดุก
 บัวฤถวถึง น้ำเลี้ยงได้ใจคอถ่อคืบมึงเลี้ยงมึง
 บงนากระแทกแทบแตกจม พอพ้นแก่งนไปค้อยใจ
 ชน พอทอนย้งระอามักกลม แต่ไม่เท่าคูงเขา
 นิยม มีนามสมญาแปลกเรียกแปลกถอย ถ้าพวก

ญวนชนต้องต้องปลุกศาล มัดการกราบไหว้หน้าใจ
 จ้อย ชนบึงสระวงทุกจำขอตามรอย ชาวसानอย
 นบถอเดื่องดื่อกัน ได้รูดมาส่าซุดแก่ถาก เศษภาพ
 ที่ไต่รำพรรณชนิ ด้วยจิตเวราเคารพอภินันท์ ความ
 กตัญญูด้วยช่วยประทัง พวกกุดม้นก็มาภาษายาก
 ทำแพพากเพียรพายเป็นหลายหลัง ต้องความกันเป็น
 จังหวะเดินระวง ได้นอนนงหายเหนื่อยเรื่อยลงมา เห็น
 นาคว่ายน้ำในน้ำแถวตำบล เทียวแหวกมุดเวียนวน
 คั่นมัจฉา ยิ่งคิดถึงสร้อยสุวรรณกัทยา ทำเหมือน
 ปลาดอยว่ายคงตายวัน แม้นมีผู้จูงประดังคัน้อง
 มาด้อมมองเวียนจับเข้ารับขวัญ เห็นไม้พั่นจันบุญญา
 เข้าคาตัน ยิ่งรำพันถึงให้อาตัยอน น้อยฤๅนาค
 หน้าไพรมาได้เห็น ยากจะเค้นคอฆ่าให้ตาถน ด้วย
 ก่อเกิดบัจจยที่ไต่ยด เป็นสัตว์คันหวนระแวงแสดง
 ตา คิดก็แค้นแค้นใจอาตัยห้วง ถึงดอกดวง
 ประทุมกันของฉันทนา เหมือนพิภุตอุ้นใจเมื่อได้ยา

ชนาธำหวนหอมถนอมคม ถึงจำปาธารภัยผู้
 ช้อน ถิ่นขจรพุ่มชานใต้พานถม ยังหาทันจับ
 บับกดับระบม ไม่อบรมเหมือนพิภพอดุจดัง ได้
 นอนแพหนักอกหกวันเคษ ถิ่นเขตต์ความระอา
 ของข้าหลวง ถึงทันควนดำนใหญ่สวายทรวง ทั้ง
 แพพ่วงได้มานาวาญวน ต้องชนของเทถ่ายกันไม่หยุด
 อดุดดเหมือนแม่ค้ำมาแต่สวน กว่าจะได้รั้งจวนพบ
 ครบจำนวน คงกระบวนก่อแจวเป็นแถวมา ฯ

๑ คืนหนึ่งถึงคำเข้ทำเดพัก ก็พร้อมพร้อมหยุด
 ยิงผึ้งปลา แต่เป็นบุญที่จะทูนมรรคา เห็นนาวา
 บรรทุกของกองตะเบียง ใจจักรจิ้มฝิ่งนั่งเขม่น
 เซนเขมเห็นดูย่นขึ้นดังเสียง ขอโดยดาร์อาศัย
 กลับไปเวียง กับต้นเอียงหมองร้องว่าวี่ แปลว่า
 เขอซากลับจะรับได้ จงเตรียมไว้แต่เช้าเราไม่หนึ่
 ว่าเท่านั้นเรือไถไปทุกที รุ่งราตรีกลับมากอดจอด
 เหมือนนัด พากันดงกำปั่นพร้อมกันหมด ค่อย

เต็มยศโอโคโนศักดิ์ สันดอนแพนาวาสารพัตร ไม่
 เยียดยศเป็นสุขสันต์สบาย เจ้ากุดที่นอนบนดั่ง พา
 กันวิ่งออกไขว่เหมือนใจหมาย ที่เจ็บป่วยช่วยพยุง
 รุงกันตาย เพราะจวนคล้ายกำปั่นไม่ทันรอ ที่ถ่ม
 ลงตรงดั่งนั่งดับจิตต์ เหมือนกับพิษอดสู้นมาดื้อคอ
 ไม่ทันดินสั่นแรงคะเแรงคอ ต้องตายงอคนดูเป็น
 หมุ่มง เรือกดไฟไซ้จักรไม่พักรบ ที่นั่งดับเงา
 วิดกคบอกลดง ที่ผ่านอนไม่มีพันพอกันยุง นั่งดูบ
 พงพูดไม่ออกดงกลอกตา แฉ่นส่งสารคนไข้กระไรเอ๋ย
 เชอระเถยของขดส์หัดสา ลงไม่ทันเรือไฟเขาโคด
 คดา อมิจาไม่มีที่พุทโธ ถึงคนญวนร่วมแซ่ไม่
 แด่เหตียว ถือคนเดียวเอกเทศวิเศษโส คัวของ
 ไกรรักษาวาธนา ที่จะโฮโดมกันนั้นไม่มี เป็น
 เหตุให้ต่อชาติวาธนา ดวงชาดาไม่บำรุงซึ่งกรุงศรี
 บังเอิญต้องแตกหักดำมืดคั แดนบุรีดังเกียเดีย
 นคร กุดที่เขาไปนั้นแปดสิบ เป็นผีดิบตายกตัง

ความดีงว กับหนี้ติดคตทางที่กตางคตอ ด้กถบ
จรวดีบพคตบด ๖

๑ ครนด้องท่มถ้งย่นอยพถอยเบ้นดฐ ดบาย
ทวทงหน่าเบ้นร่าค ด้องรอพถนอยบ่นบร ด้วจะ
ม่เรื่อไฟไปไฮฟอง เวถน่นเกวณ่าให้ล่ำกบ เงน
ด้หรบเบยเดยงไปเดยงของ วัณดะล่ำมเหรียญด้ได้
ม่ครอง ด้องถคตงหมุเก้จ่ายมาท่า แต่คุณพระ
ไปไฮเต้ถอยเบ้นนิจ ให้ถถิตตามเคยเดยถถ่า ด้ฐ
ดบายทวถถนวัณปรจ่า ม่ชว่นพ่ครวเบ้นดวถน
แต่เงนจ่ายอ้ายเบ้นไปคอยรบ มาชอถบดวรพถรม่
ชคถน พอว่งชนจะมาชวคจถน อ้ายเบ้นบ่นว
ทวพถรบมาแดง ด้ถองเหรียญชอด้จ่ายค่นอย
ถว้ไปคอยชอเบ้ถยถเวยถแถวถ กถบมาบอถว
ร่าคถญบ่วยการแรง เชวถว้แดงม่ม่เบ้ถยถอย่าเวยถ
มา แต่ดวเรวม่เชอเชออ้ายเบ้น หรอมถถเกบถบ
ถถเบ้นมุถ่า ดวถถถถญถนม่หยชอชอกระถา ม่

บัญญาโกมมะโรงชื่อโด่งดัง ครั้นรุ่งเช้าตงเมตต์เอ้เต
 กดับ ทอติประทับไผ่ฟองชันครองหลัง ไผ่เตดีใหญ่
 ใหม่ดีที่ประทัง ไปกินกวงตั้งแยกแปดกกระบวร
 แต่พากันจามไอไปทั้งสัน ด้วยแผ่นดินร้อนดูฤดูหนาว
 หนาวเค็มเค็มกร่อยไม่ค่อยควร ยิ่งเรววนทุกเวลา
 หน้าตาดัง แต่ตัวเราขุนปราบต้องจับไว้ แทบ
 บรรโดยหนาวร้อนลงนอนชิง ครางจนก้องโฮเต็ด
 เข้าเย็นนึ่ง แต่ไม่ถึงอาทิตย์สองวันคล้าย ท่านขุนปราบ
 นัยยังกำดั่งจับ นอนไม่หลับกริมกริ่งลึงสวาย หดง
 คำนวณก็จวนจะถึงตาย แต่ท่านหายก่อนหน้าเพราะ
 ยาไทย พวกฝรั่งโฮเต็ดเป็นโมโห ถูกโยงโย่ราก
 ก้องจนท้องไหว ด้วยผิวน้ำทำท้องร้องเอาใคร ต้อง
 ขยับไปทุกเวลารักษากัน พอรุ่งขึ้นตงเมตต์ทะเตใหญ่
 อาการใช้ท่านขุนเป็นบุญชน มีเรวแรงดีเหลืออด
 เรือพัดขึ้น ออกกำบันไผ่ฟองมาฮ่องกง ทั้งคตดินถม
 ไม่พัดลึงคเจียบ กำบันเตียบเกาะให้ดำตามประดงค์

กับหน้าเมืองกวางตุ้งเป็นคังวง นาชนตงไม่รู้ถ่าน
ดุมมา ฯ

๑) ต้องวันครึ่งถึงตระเมาะเอียงก้ง เป็นของ
อังกฤษของกงคังรักษา เห็นคักรามตามเขาไม่เบต้า
ตา เหมือนไปทาตินสอพองมองออกพราว ถึง
เช่นนกยังเหลือเนื้อไคด ด้วยโตใหญ่สูงเยี่ยมชน
เทียมหาว เหมือนถูกคั่นในสมุทรสุดดียว เป็น
ภูขาวโถงเตียนข้างเตียนดี แต่คักอยู่คุดเกาะระเมาะเขา
ระเว็กเว้าแหวกว่างสร้างวิถึ ตั้งเตียบหตามทำอยู่
เป็นบุรี เขามั้งมีความคิดอังกฤษเจน ริมตลิ่ง
เขากระวัดเหมือนมิดฝาน ถ้วนหินดาดตุงดั่งดั่ง
แฉ่น ก่อกำขับเพิ่มพูนปฐนิเมนต์ เหมือนทำเดิน
เหลือดบายททายตง มีหนทางตลอดถึงยอดเขา ก่อ
คักแผ่นขั้วยามตามประดั่งคัก เป็นคักบ้อมคักหัดกับก
ระถาง คนชนตงเห็นคังเท่าถึงไพร ทพนเมือง
ชานบุรีมีแต่แจ็ก รูปร่างเล็กหน้าเกดยดเบียดไม่ไหว

ทั้งเจ้าตัวกุดที่เข้าไป เดินออกไขว่เหมือนมดไต่รัศ
 ชาติ แต่เรือจ้างขึ้นต้องสองพันกว่า แฉวออกช้า
 เหมือนจะปล้นคนโดยसान กับเรือใหญ่ใบแรงพอ
 แรงการ รับทำงานบรรทุกของตงทองเม็ด ดังเกด
 เสด์ราวกับคันหมากรูดน แดเป็นพรวนเด่นจอดบัง
 ทอดเบ้ น่าจะโดนกันตม้จมทะเล เสียงโ้ววัชก
 ใบขึ้นไล่เร็ว ทั้งเรือจ้างประจำกำปั่นเล็ก ล้วนแต่
 เจกเต็มเรือห่มเสื้อเขียว เป็นหลายสิบแฉ่นดอยที่
 คอยเที่ยว ถึงคนเดียวก็ตั้งคงเอาเช่น เรือทะเลอเมริกัน
 นนดีเฝ้า ระวังเปล่าต้องปล่องที่มองเห็น กับเรือ
 เมดที่ทอดจอดกระเด็น ได้นับเด่นสามสิบออกสิบตา
 อีกฝั่งหนึ่งพวงวางสร้างตงใหม่ เป็นบ้านใหญ่ปักแผ่น
 ดุนแน่นหนา เทียวทะเลายเขาเด่นเป็นคิลา ตามบัญชา
 คนอังกฤษที่คิดครอง อันอ่าวน้ำรูปร่างเหมือนอ่าว
 ใหญ่ ทางชะไละตุมาเป็นผ่าดอง แต่ดูเป็นฝั่งตัน
 ชันจริงมอง ที่แท่ช่องออกทะเลเป็นเหโโด ว่าที่ล่อง

ค้าขายเมืองในโลก ของชาวโชนประเทศวิเศษได้
 เป็นทำรับทรัพย์สิ้นค้อยภิญโญ ยิ่งสุโขะบริบูรณ์พูด
 ทวี เขาว่าแต่ก่อนนี้ไม่มีบ้าน เป็นถิ่นฐานพวกสัตว์
 มนุษย์หนึ่ง แล้วอังกฤษคิดอยู่เป็นบุรี ทำสิบปีได้ผดุง
 เอารุ่งเรือง ๆ

๐ ฝ่ายพวกเรากวาวเรือประทับจอด ชันพัก
 ทอดตักส่งวามี่ฝาเผื่อง อยู่โฮเต้ถนามพระนางตำอาง
 เมือง ส้มญาเนองเข้าอิกอิกคอเรีย แถวถนนถกิต
 ชาติคัสนิทเนตร กว่ำประเทศข้างหลังเมืองตังเกีย
 ทงหอห้างใหญ่คัมฮาเฮีย นังคตอเคดัยเซญชอวาลือ
 ไทย ตำรพัตร์ที่จะมิด ๆ เหลือ ถัดจนพวกเลื่อกิน
 ทรัพย์นับไม่ไหว เรากั่นุงกุงเงงไม่เกรงใคร เอาทำ
 ไม่เจ็กมาร้องว่าเซียม ชาวเมืองพูดอังกฤษสนิทหมด
 ไม่เป็นรศักแต่เราให้เขาเลียม ต้องบอกว่าถิเคิดมา
 เคนเทียม มักชักเลียมดองมาเราว่าโน จะชออะไร
 ไปบ้างก็ทงยาก ต้องฟังปากขุนปราบจิงทราบไซ แกะ

พูดได้หลายภาษาไม่ว่าโจ วิเศษโล่เกินถ้ามรรมา
 ฝรั่งเศสเยอรมันดองอังกฤษ ถ้าพูดติดก้นมาจีนจีน
 ภาษา ได้ชวนกันเที่ยวเล่นเป็นเวตา ตามอักษาพอ
 ด้วดกเป็นพวกกัน มีห้างขายเก๋กร่มพรมไม้เท้า
 หนึ่งกระเป๋^๕ป็นพกกระจกหัน หมึกปากกามีดของ
 กถ้องอำพัน แปรงก^๖พันแฉ่นหีบหับหนอยนอย ถาด
 กาไหล่ตูกบิตชอดิดปลา นาฬิกาเดินกรุ่มตูกุ่มหอย
 บัดัน^๗นามนเก็ดแคดออย ทั้งโคม^๘ห้อยหวะยาอาดะ
 มัง เหล็ดกตูกะปุ่นวงควงไขหวด เครื่อง^๙จวดรกลับ
 กับหีบหนึ่ง ต้มด^{๑๐}แผนแดนหลกัันครั้ง กระดาษครั้ง
 เข้มทองเหล็ด^{๑๑}ของเครื่องกาแฟ ที่^{๑๒}เต็มย่นเข่นอักษร
 กถอนบานพับ หนึ่ง^{๑๓}สนับกัน^{๑๔}ซัพบับแปบแป ^{๑๕}ป็นกา
 ไหล่ไรเฟิลเอาเงินแร ขวดเครื่อง^{๑๖}เข่น^{๑๗}ปืนโตหีบโซดา
 เหล้า^{๑๘}บ่า^{๑๙}หรับ^{๒๐}เบียร์^{๒๑}กะมุด^{๒๒}จุดไฟติด นพนิค^{๒๓}เครื่อง
 กะบ้อง^{๒๔}ของ^{๒๕}มัจฉา ควงทอง^{๒๖}เหล็ด^{๒๗}ของ^{๒๘}เครื่อง^{๒๙}ไชโย^{๓๐}ทะกา
 มะ^{๓๑}ติดา^{๓๒}เชือก^{๓๓}รอก^{๓๔}ทก^{๓๕}ออก^{๓๖}เท ^{๓๗}พืด^{๓๘}เตอ^{๓๙}กร^{๔๐}อง^{๔๑}นา^{๔๒}ท^{๔๓}ท^{๔๔}าก^{๔๕}ก

ต้มบุ๋กแบบขายเป็นถายเก้ ปรกติฟุตบอลวงเวียนเวียน
 กระเน แผนทะเดิมมีดำหรับของกัปตัน เครื่องดับไฟโก
 เห็นจักรเย็บผ้า ที่ต่างหน้าโต๊ะยกกระจุกชั้น มีถ้วย
 นาทองกาไต้ด้ายสุวรรณ แกะอำพันปากนกพิท
 ไพร นาฬิกาตอกเกิดเพชรกรวด จัสมัษัตต์แต่ละตัว
 หัวใจ แหวนกุณฑลทองคำอีกกำไล มีเต๋อยในพร
 ทาราคาแพง ดักหลาดผ้าพับสลัขอ กระจุกมมื่อเข็ด
 แดบได้แอบแผลง ผ้าผูกคอเข็มด้อยคิดพลอยแดง ทั้ง
 หัวแปรงหวดน้ำมันคันขรด์ ร้านจีนแฉะขายยาตำรพัตร
 เขาคังจัดได้โถถ้วนโสดก บันไดทองเกาเหลานำเข้า
 ชด ไม่ต้มยัคคนโตต้องไฮเค็ด เกาฮวยขายคัม
 ต่าง ๆ ทั้งโองอ่างหีบอบให้กตบเหม็น ร้านขายตัว
 แดกทวิทยรับเอาเซ็น ต้องจำเป็นทอนทอดตราคา ที่
 ขายเครื่องญี่ปุ่นเป็นคุ่นเต่า หีบมุกเขาดันชักทั้งกลัก
 ฝา เร็วกระเปาะเส้าแะแะด้วยงา ตุ๊กตารูปสัตว์พิษ
 ของจุกจิกรักจอยที่ห้อยถาก มีทั้งฉากรูปเซ่งอีกเก้ง

ก็ ถ้วยคนโทสามอย่างอันอย่างดี ม่านมู่ตกรวยตะกร้า
 รูปปลาจาน ที่ขายนกก็รีบรพ้อคุณเอ๋ย กระไรเลย
 เดี๋ยวนี้เกรี้ยวเหมือนเคียวข้าวสาร กรงตะกร้อดังกร้อ
 ห้อยเพดาน หงษ์หน้าร้านขายผ้าราคาเขาวัว นกจิ้งโคง
 วาสนา มาจองห้อง ตัวตะลึงของเหวี่ยงงามได้ถามเขา
 ไล่กรงพุดคอปองร้องไม้เฒ่า อยู่เมืองเรากินได้เดือน
 เข้าเรือนชวย เหลือจะชมดมดมหุดเอาบ้าง เมื่อย
 ถูกคางท่านผู้อ่านรำคาญชวย แต่คิดถึงนฤมตคนดำ
 รวย แม่นมาด้วยก็จะคืนเหมือนกินรี หด่อนเป็นคน
 อยากร้ายจะได้ละ ถ้าพบปะชอบใจไม่ตระหนี่ ชีคร้าน
 เดี่ยวค่าตั้งตงมาญชี เห็นของดีอยากได้มิใช่เงิน อา-
 รมณรักแก้วแหวนแค้นดมดบด เหลือจะชดช้อเจียด
 เกียรติชน แล้วชอบยอคอยเค็มอยู่เต็มตน หด่อนเป็น
 คนรักงามต้องตามใจ ถึงมาจริงคงจะนั่งด้วยเราหน่วง
 ในการจ้วงช้อหาอักษณาไศรย ถ้าไม่คิดรักช้อจะคบไป
 คงจะได้ความกระตือรือร้นต้องเคืองกัน ฯ

๑ คันทวนหนึ่งเดินไปในวัด เห็นผู้รูปร่างเหมือนนางสวรรค์ ยืนบนคิ๊งสูงตอยแซมช้อยครัน ถึงสามชั้นรองเชิงเกยคนผู้ นกตะอายนี่เขาขายอะไรหนอ ไม่เห็นห่อกล้วยส้มขนม หรือเกาเหตาเตาไฟก็ไม่มี นั่งเกาโคลมสว่างหน้าต่าพิบ เป็นฝรั่งท่งญี่ปุ่นครุณภาพเหมือนมีตาทื่อเข้ามาเคาะกับ แต่ยังไม่ภาษาชัด ตาพิบ พยักกับที่เขาเชิญแต่เดินไป ช่างไม่หวงตูกเต้าเป็นสาวแซ่ นี้อแม่โคมตรูปอยู่ไหน มายินยอมพร้อมพรักสมัครไทย เห็นสดได้อยู่ที่เราจะเคาะคิ๊ง เมินเดี่ยวเถาะชาตินี้ไม่มีแก้ว กัดวัน้องแก้วของข้าจะมาหิงษ์ เหมือนหงส์ทองต้องดมมะยมึง ได้ดังเดี่ยวบาทชาดจำนวน ไม่คิดอยู่ย่องกงคงจะกลับถึงจะรับอภิเษกเอกสงวน ให้อยู่ตักสามชั้นกว่าขวัญญวน อย่าขวัญญวนไปเดยน้องไม่ต้องการ รักษาตักยัดรักมาแต่ไหน เขาว่าไว้อดเปรี้ยวได้เคียวหวานเมื่อเคยพบปะบรู๊ทกันดาร ยังไม่ว่านรียอกไปนอกทาง

ขนมปังหนึ่งเหนียวเคี้ยวลำบาก ไม่ชอบปากชีวหา
เหมือนปลาหาง รัดเนยนมขนมปังยังกินจาง แฉ่น
ดำอานแต่น้ำพริกทุกกวัน หัวอกใครจากเซยที่เคยพบ
มันไม่ตอบความคิดตรงจิตฉัน แผลในอกหรือจะยก
มาเช็ดชั้น ความกระตัญญูแด่เป็นยอดตลอดกาย ลุก
คั่งถึงยุพินภวิหา ยากรับมาด้วยแด่นแค้น
สหาย มิใช่ว่าอกเขาตัวเป่าตาย ช่างไม่หมาย
มุงมิตรรักกันใดเลย หรือจะอยู่ย่องกงกงลัดดี จะทั้ง
ลัดยไปเป็นถึงนิจจิงเฮ้ย ดูหน้าหมดสติไล่ใจระเบย
ช่างเฉยเมยเหมือนหนึ่งว่ารักษากรรม อันเมืองหน้า
ต้นกุดซุกซิก แผ่นดินพดิกแพลงคาดพาดดดำ เขา
ก่อเป็นคึกเตียนตังเพียรทำ ถนนร่ำโรยหินส้นทุกทาง
แต่ใช่เกยวรรถเจ๊กเล็ก ๆ ดาก เพราะคนมากเดินพรวน
เป็นทาง แลวถนนก็แคบจิ่งแบบบาง ริมทำรางล้อ
ลิเมนต์จิ่งเป็นคี่ แต่เดินมกเมื่อยขาเวลาเที่ยว ทาง
ลดเดียวแต่โค้งเหมือนวงหัว ด้วยเป็นชันเชิงเทินเนิน

ศิริ ช่างเหล่อกที่ทักน่าได้มาดู มีโปติคอินเดียนทะเลเบียน
 แฉก หน้าตาแปลกใจทมิฬไม่กินหมู เทียวเดินยาม
 ตามจังหวัดกันศักร มีทางหนูแดงก็ต้องมองระวัง
 ได้ดูเด่นเป็นลุ่มสนุกสนาน กินอาหารโยเค็ดเกือบเป็น
 ึ่ง แดงออกจากที่พกนควัง ลงบดตงก็เรือเมตซอ
 เทอววงค์ แดงก็ไฉ่พระนามตุงามสุด ไม่วิมุติ
 เหมือนได้มานาวาหงส์ แต่กับตันเตยไกลไม่มาตรง
 แดงย่อนตงชั่วเงาเข้ากัตด ๗

๑ ที่ปากน้ำมเกาะคเหมาะเหม็ง สร้างคักแก่ง
 บ้อมหอก่อถนน คตึงต้วนเขาโถงโปร่งคำบด แต่
 ผู้คนเงียบสังคัทศนา กับบ้อมดินตามฝั่งตองตึงเกด
 เพราะกินเนตรมีทหารการรักษาคูเรือเมตเซานอย
 กอयरากา ได้ไปมามากดากี่ลำภา มีคักกว้างส้าง
 ไหมก่หลายหลัง เหมือนฟงคตงแตงคัวเมืองชั่วเงา ได้
 แข็งใจชนคหุ่มดำเนา เพราะว่าเราแต่งฝรังไม่อย่าง
 ไทย มีคักบ้านบ้านเง็กชายเต็กนอย เครื่องใช้สรอย

หม้อกระดางกับอ่างไห แต่ในเมืองเขาไม่เอา^๕ชชาติ
ไป ด้วยทราบในสันดานว่าพาดชุม กับค้นว่าไม่
หยอกปอกเอาหมด มันถอดยศแก้פקแล้วหมกหลุม
ถ้ำขึ้นไปก็จะต้องประ^๖ของกุม จะหมดหนุ่มเสียหน้า
คาด ๆ ถึงอย่างนั้นมันมาด้อมหน้าหลัง ต้องระวัง
ไม่ให้เบียดเข้าเสียด^๗ บ้างแต่ดูแล้วว่าแขกตานี้ บาง
คน^๘ชาวองหมอชดอมมา บางคนว่าญ^๙ปุ่นหรือคุณเภา
บ้างว่าชาวกรุงสยามตามภาษา มันพูดจีนจ้อแจ้แ
ดูคา ขุนปราบว่าอ้าวใจได้เถ่าแก่ ท่านเป็นด้ามข้าง
เทศวิเศษพูด อ้าวเป็นทูตเที่ยวไปในกระแ^{๑๐} มาเดิน
เด่นตามสระเบญไมเคยแด เป็นไทยแท้เด้า^{๑๑}อ้าวขุนนาง
เด้าก็ดังเรือเมดเหมือนเคหา พอดี^{๑๒}ริยาแจ่มแจ้งขึ้น
แสงสว่าง ออกกำปั่น^{๑๓}กันไถไชดังกราว คงเข้มวาง
ถึงคโปร^{๑๔}โจจริง มีแจกเมืองชว^{๑๕}เภา^{๑๖}มา^{๑๗}แก้ว^{๑๘}อัย^{๑๙} แน่น
ไม้น้อยเต็ม^{๒๐}เหมือน^{๒๑}ผ^{๒๒}ถึง^{๒๓} ทั้งทองเรือ^{๒๔}ดา^{๒๕}ฟ้า^{๒๖}หน้า^{๒๗}
เหมือน^{๒๘}ถึง^{๒๙} บ้างตั้ง^{๓๐}ค^{๓๑}ย^{๓๒}กัน^{๓๓}ทุก^{๓๔}วัน^{๓๕}ไป มี^{๓๖}ผู้^{๓๗}หญิง^{๓๘}คน

ดยยามมาด้ามสาว รูปร่างชาวควรคิดพิศมัย นุ่ง
 ถางเกงสวมเสื้อเหลืองวิดิย มาแปลงไทย์ชั่วเถาไม้
 เข่าที่ เขาว่ามาฝั่งศัพทตบหลุมเคี่ย จึ่งกตบเคี่ย
 เพราะเล็ร้จดำเร็จมี คิดขึ้นมาน่าหึงษ์ช่างถึงดี มา
 กินหมี่หัวผักกาดไม่ฝาดคอ เออไม่อยู่จนแก่เจ้าแม่
 เอ๊ย หัดพะเกยไ่ว่เบี่ยเคี่ยดีหนอ หรือคิดถึงอยุทธยา
 นาคาคดอ มีห้องหอเคหาமாக่นาน ช่างเข่าที่พระ
 อกยเมื่อได้คัก เจ้าผดักยอมเชิญให้เดินสำรวจ ออก
 จากแนวเกาะแก้วพิสดาร จนเกิดการเรือแตกแยก
 กันจร แต่ต้องยอมปฏิเสชด้วยเหตุบุตร ดินด่มทุ
 ไม่มีแตกแบกส่มร ถ้าเป็นจริงก็จะม้วยด้วยมังกร
 ทุ่งคูรอนของเก่าจะหาอดม เรือกตไฟใช้จักรไม่พักวั
 คิดได้หกวันปตายสบายส่ม ครนถึงแหลมเจ็ยวฮ่อต่อ
 นิคม บุรีรมย์ปตายแผนกเป็นแขกจาม พันนั้นก็เป็น
 ถิ่นเรียกหินขาว ค่อไถฮ่าวช้เหมือนด้นคอนคอนดยยาม
 ประทะถูกคั่นตมเคี่ยงโครมคราม มีอีกนามว่าชะตัน

คำคัญทาง ฯ

๑ ถึงหน้าเมืองสิงคโปร์โกตาหต มีผู้คนเรือแพ
แลตต่าง ทอดส้มอรอไฟไชระวาง ชักขงทางคดี
หยอยหยอยบันได แต่ทอดอยู่ห่างฝั่งเพราะยังยับ เข้า
ถ้ายรับสินค้าอชฌาไศรย กับปล่อยจันจับกังขึ้นฝั่ง
ไป เข้าเมืองไทยตามรอยจึงน้อยลง อันควรวาน
ยกกบกลไฆณ ต้องนั่งมันจนใจเหมือนได้กัง ด้วย
ทอดอยู่วันกว่ากัถาขง แด่นมาตรงอ่าวดัยามตาม
สบาย ไม่มีทุกข์สู่ชโศโศมสร์ ดงนังนอนนี้กริมย์ม
ไม่หาย ได้หักเคื่อนเคษครั้งไปชังกาย ผู้ฝึกฝาย
เหน้อยยากคิดพากเพียร เพราะความมุ่งมั่งคั่งกิจไม่
คิดแก่ ตามเบาะแด่รับการด้านเล่มีน ด้วยดวง
จิตศักรวญคว่ำอยู่จำเนียร ถึงเวรเจียนด้มมาคว่ำราช
การ เรือกลไฟมาได้วันครั้ง ก็พอลังกรุงเทพ ฯ
เสพย์สถาน ชนเหยาเรือนเหมือนเคยเตยจำราญ ก็
ขึ้นบานพุดพิพณณ์สวัสดิ์ ฯ

๑ ข้าพเจ้าผู้เกิดจากถอนนिरาธ ไม่สามารถเข็ด
 ขู่ให้ผู้อื่น เพราะว่ามีอันซ่อนซ่อนมาก ยังเป็นที่
 เคียดแค้นแค้นแค้น ที่ได้เจริญทางต่างประเทศ
 เพราะเห็นเหตุที่คนอุทธรณ์ มาแฉแจ้ง
 ความตามสัญญา ด้วยทางจริงไม่มีใครเคยไปมา ครั้น
 จะเขียนเป็นบทจดหมายเหตุ ดูถึงเวรจัดจ้านแก้ไขหา
 เหมือนดั่งเปรียบต้องเคยกับนาปตา ตามภาษาพากย์
 พจนารถชาววัด แต่ใจความตามจริงทุกสิ่งหมด ไม่
 มีปกแนใจเหมือนใบดัดย ที่โอดครวญบางแห่งจง
 แจ้งชัด เป็นกาดัดของนिरาธชาติไมตรี ท่านผู้อ่าน
 วนช่วยอ่านผล ตั้งแต่ต้นเบือหรืออย่าสู้ใจ ขอให้
 แลดูตามประสงค์คงไปที่ ไม่ต้องมีจำเป็นได้เอ็นดู
 แต่ความอายโง่เขลานั้นมาก พุดเป็นฉากเหมือนว่า
 หลับตาหู ที่ถูกผิดมิได้คิดศึกษาครู เต็มประตูไป
 ด้วยจิตอึดอัด อันตัวฉันมีนามตามนุสนธิ ไซ้เป็น
 คนรู้เหตุพิเศษได้ มาได้พึงฐานอุดมเหมือนร่มโพธิ์

ค่อยภิญโญเจริญวัยเมื่อไปญวน อยู่ออฟฟิศกรม
 ทำผ้าพระบาท ที่ตึกราชวัดถกจบสงวน จึงได้เกิด
 เขาวินยมนพอดสมควร เรียงตำนานร่ายทางได้อย่าง
 ใจ ขอผลอาณิสต์คงแก่ชั่ว เป็นมรรคาที่ประเสริฐ
 เกิดนิสสัย จงหมดโทษมถนดินนรกภัย เดี่ยวแรงได้
 อุดล้าห้จงดาว ตามสมภพสไฟโง่งมัยนี้ เพราะบุรี
 รุ่งสว่างกว่าแต่ก่อน ควรจะขออ่านรู้กระทั่งถอน อย่า
 จ้องอนิยมมิตรจะผิดกัน ให้เห็ขอเบือนเดือนหน้าหมาก
 เขาตากถาง ว่ารูปร่างประเปรี้ยวเหนียวขยัน ไซ้
 ดั่งอย่าให้ใครจำนรรค์ เบ็ดกำปั่นช้อมมาดักว่าเอย ฯ
 จบนิราศตั้งเกียแต่เพียงนี้

พิมพ์ที่โรงพิมพ์อักษรโสภณ

เลขที่ ๘๔๓ เชียงสะพานเสาชิงช้า พระนคร

นายแจ้งแซ แซ่เตียว ผู้พิมพ์โฆษณา พ. ศ. ๒๔๘๓

